

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

**ΜΕΘΟΔΟΙ, ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΞΕΠΛΥΜΑΤΟΣ ΜΑΥΡΟΥ
ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Όνοματεπώνυμο : Παντής Ιωάννης

ΑΜ : e4170093

Επιβλέπων Καθηγητής : Πλιάκος Αστέριος

Ιούνιος 2021

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η προσέγγιση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Ξεκινώντας με τους απαραίτητους ορισμούς, γίνεται εξέταση των βασικότερων μεθόδων ξεπλύματος που υιοθετούνται με τη βοήθεια ρεαλιστικών παραδειγμάτων. Έπειτα, αναφορικά με τον εντοπισμό και την πρόληψη, αναλύονται οι βασικές πολιτικές καταπολέμησης εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, μαζί φυσικά με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο -και τη διαχρονική εξέλιξη αυτού- που ρυθμίζει τα εν λόγω ζητήματα. Αφού έχουν αναλυθεί τα παραπάνω, παρουσιάζεται η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και στην Κύπρο βάσει αξιολογικών εκθέσεων διεθνών οργανισμών για το έτος 2019, ενώ παράλληλα γίνεται παράθεση σχετικών περιπτωσιολογικών μελετών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Τέλος, στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας, ζητήθηκε από έμπειρους και διακεκριμένους επαγγελματίες του χώρου να παραθέσουν την προσωπική τους άποψη αναφορικά με τις προκλήσεις στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών καταπολέμησης του φαινομένου, μέσω σύντομων απαντήσεων πάνω σε ερωτήματα που τους τέθηκαν.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή και επιβλέποντα της παρούσας διπλωματικής κ. Α. Πλιάκο για την βοήθεια και την καθοδήγηση που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής. Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τους τέσσερις ερωτηθέντες που αφιέρωσαν χρόνο για να απαντήσουν στα ερωτήματα που τους έθεσα. Την κα. Δαμάσκου Άννα, τον κ. Παπανικολάου Γεώργιο, την κα. Πατσή Υπερμάχη και ιδιαιτέρως την κα. Σκουλέλη Μαρία, για όλα αυτά που κατάφερε να μου μάθει μέσα στο σύντομο χρονικό διάστημα που είχα την τιμή να συνεργαστούμε.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1- Η έννοια του ξεπλύματος μαύρου χρήματος	4
1.1 Προσδιορισμός «μαύρου» ή «βρώμικου» χρήματος.....	4
1.2 Παράνομες / εγκληματικές δραστηριότητες	4
1.3 Ορισμός της τρομοκρατίας.....	6
1.4 Ξέπλυμα μαύρου χρήματος	7
1.5 Στάδια του ξεπλύματος	9
1.6 Ιστορική αναδρομή	10
Κεφάλαιο 2 – Ξέπλυμα χρήματος μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα	13
2.1 Υπεράκτιες εταιρείες και Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης	13
2.2 Φορολογικοί Παράδεισοι.....	16
2.3 Εταιρείες Βιτρίνες και Εικονικές Τράπεζες	19
2.4 Χρηματιστήριο	21
2.5 Τιτλοποίηση.....	26
2.6 Άλλες πρακτικές.....	28
Κεφάλαιο 3 – Βασικές έννοιες πολιτικής καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ.....	30
3.1 Η αρχή «Γνώρισε τον πελάτη σου».....	30
3.2 Δέουσα επιμέλεια	32
3.2.1 Μέτρα απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας και περιπτώσεις.....	33
3.2.2 Μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας και περιπτώσεις.....	35
3.3 Υποπτες/Ασυνήθιστες συναλλαγές	39
3.4 Μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος	41
Κεφάλαιο 4 –Νομοθετικό Πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση	42
4.1 Από την πρώτη Οδηγία για το ξέπλυμα χρήματος (AMLD) στην τρίτη	43
4.2 Τέταρτη Οδηγία	44
4.3 Πέμπτη Οδηγία	45
4.4 Έκτη Οδηγία, τί νέο θα φέρει;.....	46
Κεφάλαιο 5 – Ξέπλυμα χρήματος στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση	47
5.1 Έκθεση της FATF για την Ελλάδα το 2019	47
5.2 Έκθεση της MONEYVAL για την Κύπρο το 2019.....	49
5.3 Case studies	51
Κεφάλαιο 6 – Προκλήσεις : Η γνώμη των ειδικών.....	55
Συμπέρασμα	62
Βιβλιογραφία	63

Κεφάλαιο 1- Η έννοια του ξεπλύματος μαύρου χρήματος

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε βασικές έννοιες και ορισμούς που είναι απαραίτητοι για την πλήρη κατανόηση του αντικειμένου της παρούσας εργασίας. Οι περισσότεροι εξ αυτών ορίζονται από τη νομοθεσία και επομένως παρατίθενται όπως ακριβώς αναφέρονται στον εκάστοτε νόμο. Στη συνέχεια θα δούμε πώς διαμορφώνονται τα «στάδια του ξεπλύματος» και θα κάνουμε μια ιστορική αναδρομή του φαινομένου αυτού.

1.1 Προσδιορισμός «μαύρου» ή «βρώμικου» χρήματος

Με τον όρο «μαύρο ή βρώμικο χρήμα» εννοούμε οποιουδήποτε είδους έσοδο που αποκτήθηκε με την διάπραξη παράνομων δραστηριοτήτων.

Συγκεκριμένα, ως «**μαύρο χρήμα**» χαρακτηρίζουμε τα έσοδα τα οποία προήλθαν από απόκρυψη εισοδήματος, δηλαδή από φοροδιαφυγή ή φοροκλοπή.¹

Με το «**βρώμικο χρήμα**» αναφερόμαστε στα έσοδα που αποκτήθηκαν από εγκληματικές δραστηριότητες, όπου η διάπραξη τους και μόνο αποτελεί ποινικό αδίκημα.

Η διαφορά τους είναι ότι η πηγή του μαύρου χρήματος δεν είναι οπωσδήποτε παράνομη, δηλαδή ως μαύρα χρήματα θεωρούνται και έσοδα από νόμιμες πράξεις, τα οποία στη συνέχεια αποκρύπτονται. Σε κάθε περίπτωση, και οι δύο μορφές εσόδων αποτελούν οικονομικό έγκλημα και είναι από τον νόμο καταδικαστέες².

1.2 Παράνομες / εγκληματικές δραστηριότητες

Ως παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες θεωρούμε τα βασικά αδικήματα όπως τα ορίζει ο νόμος³. Αυτά είναι :

1. η εγκληματική οργάνωση, όπως ορίζεται στο άρθρο 187 ΠΚ,
2. οι τρομοκρατικές πράξεις, η τρομοκρατική οργάνωση, η αξιόποινη υποστήριξή τους (χρηματοδότηση της τρομοκρατίας) και τα τρομοκρατικά εγκλήματα, όπως ορίζονται στα

¹ Παυλόπουλος, Π., (1987). "Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Μια πρώτη ποσοτική οριοθέτηση", ΙΟΒΕ, Αθήνα.

² Άρθρα 40 ως 46 του νόμου υπ' αριθμ 4557/2018 και Άρθρο 30 νόμου υπ' αριθμ 4734/2020

³ Άρθρο 3 του νόμου υπ' αριθμ 4734/2020.

άρθρα 187Α και 187Β ΠΚ και στα άρθρα 32 έως 35 του ν. 4689/2020 (Α' 103), 10750 ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ Τεύχος Α' 196/08.10.2020

3. η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου, όπως ορίζονται στα άρθρα 235 και 236 ΠΚ,
4. η εμπορία επιρροής-μεσάζοντες και δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, όπως ορίζονται στα άρθρα 237α και 237β ΠΚ,
5. η δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών, όπως ορίζονται στα άρθρα 159, 159α και 237 ΠΚ,
6. η εμπορία ανθρώπων, όπως ορίζεται στο άρθρο 323α ΠΚ,
7. η απάτη με υπολογιστή, όπως ορίζεται στο άρθρο 386α ΠΚ,
8. η σωματεμπορία, όπως ορίζεται στο άρθρο 351 ΠΚ,
9. τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20 έως και 23 του ν. 4139/2013 (Α' 74) σχετικά με τις εξαρτησιογόνες ουσίες.
10. τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 17 του ν. 2168/1993 (Α' 147) σχετικά με τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες και εκρηκτικούς μηχανισμούς
11. τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 53, 54, 55, 61 και 63 του ν. 3028/2002 (Α' 153), σχετικά με την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
12. τα αδικήματα που προβλέπονται στις παρ. 1 και 3 του άρθρου 8 του ν.δ. 181/1974 (Α' 347), περί προστασίας εξ ιοντιζουσών ακτινοβολιών
13. τα αδικήματα που προβλέπονται στις παρ. 5 έως και 8 του άρθρου 29 και στο άρθρο 30 του ν. 4251/2014 (Α' 80), σχετικά με την μετανάστευση και την κοινωνική ένταξη
14. τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 4 και 6 του ν. 2803/2000 (Α' 48), σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
15. τα χρηματιστηριακά αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 28 έως και 31 του ν. 4443/2016 (Α' 232),
16. τα αδικήματα: αα) φοροδιαφυγής, ββ) λαθρεμπορίας γγ) μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο
17. τα αδικήματα που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 28 του ν. 1650/1986 (Α' 160), σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος
18. κάθε άλλο αδίκημα από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης.».

1.3 Ορισμός της τρομοκρατίας

Για να χαρακτηρίσουμε μια πράξη ως «τρομοκρατική» πρέπει να λάβουμε πρώτα σοβαρά υπόψη τον σκοπό για τον οποίο τελέστηκε. Επομένως, οι παρακάτω πράξεις που διαπράττονται εκ προθέσεως και έχουν τουλάχιστον έναν από τους ακόλουθους στόχους, ορίζονται ως τρομοκρατικά εγκλήματα⁴.

Οι στόχοι είναι οι εξής τρεις :

- i. Να εκφοβιστεί σοβαρά ένας πληθυσμός
- ii. Να εξαναγκαστούν αθέμιτα κυβέρνηση ή διεθνής οργανισμός να εκτελέσουν ή να παραλείψουν οποιαδήποτε πράξη
- iii. Να αποσταθεροποιηθούν σοβαρά ή να καταστραφούν οι θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού

Υπό αυτή την προϋπόθεση, ως τρομοκρατικές πράξεις νοούνται :

α) Προσβολή κατά της ζωής προσώπου, η οποία μπορεί να προκαλέσει τον θάνατο

β) Προσβολή κατά της σωματικής ακεραιότητας προσώπου

γ) Απαγωγή ή αρπαγή ομήρων

δ) Πρόκληση εκτεταμένων καταστροφών σε κυβερνητικές ή δημόσιες εγκαταστάσεις, συγκοινωνιακά δίκτυα, εγκαταστάσεις υποδομής περιλαμβανομένων των συστημάτων πληροφορικής, σταθερές εξέδρες που βρίσκονται επί της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας, δημόσιους χώρους ή ιδιωτικές ιδιοκτησίες, που θα μπορούσαν να εκθέσουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές ή να προξενήσουν σημαντικές οικονομικές απώλειες

ε) Κατάληψη αεροσκαφών ή πλοίων ή άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς ή μεταφοράς εμπορευμάτων

στ) Κατασκευή, κατοχή, κτήση, μεταφορά, προμήθεια ή χρήση εκρηκτικών υλών ή πυροβόλων όπλων, συμπεριλαμβανομένων των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών ή πυρηνικών όπλων, καθώς και έρευνα και ανάπτυξη όσον αφορά τα χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά ή πυρηνικά όπλα

ζ) Απελευθέρωση επικίνδυνων ουσιών ή πρόκληση πυρκαγιών, πλημμυρών ή εκρήξεων, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρώπινης ζωής σε κίνδυνο

η) Διαταραχή ή διακοπή του εφοδιασμού ύδατος, ηλεκτρικής ενέργειας ή κάθε άλλου βασικού φυσικού πόρου, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρώπινης ζωής σε κίνδυνο

θ) Παράνομη παρεμβολή σε σύστημα, κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 4 της οδηγίας 2013/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (1) για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών, στις περιπτώσεις όπου ισχύει το άρθρο 9 παράγραφος 3 ή το άρθρο 9 παράγραφος 4 στοιχείο β) ή γ) της εν λόγω οδηγίας και παράνομη παρεμβολή σε δεδομένα, κατά τα αναφερόμενα

---

⁴ Παράγραφος 1, Άρθρο 3 της Οδηγίας 2017/541

στο άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, στις περιπτώσεις όπου ισχύει το άρθρο 9 παράγραφος 4 στοιχείο γ) της εν λόγω οδηγίας

ι) Απειλή τέλεσης οποιασδήποτε εκ των πράξεων που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως θ)

Στα εγκλήματα που σχετίζονται με τρομοκρατικές δραστηριότητες συγκαταλέγονται τα παρακάτω⁵:

- i. Δημόσια υποκίνηση σε τέλεση τρομοκρατικού εγκλήματος
- ii. Στρατολόγηση τρομοκρατών
- iii. Παροχή εκπαίδευσης για τέλεση τρομοκρατικών πράξεων
- iv. Παρακολούθηση εκπαίδευσης για τέλεση τρομοκρατικών πράξεων
- v. Ταξίδια με σκοπό την τρομοκρατία
- vi. Οργάνωση ή κατ' άλλον τρόπο διευκόλυνση ταξιδιών με σκοπό την τρομοκρατία
- vii. Χρηματοδότηση της τρομοκρατίας
- viii. διακεκριμένη κλοπή με σκοπό την τέλεση ενός από τα εγκλήματα α) έως ι)
- ix. εκβίαση με σκοπό την τέλεση ενός από τα εγκλήματα α) έως ι)
- x. πλαστογραφία διοικητικών εγγράφων ή χρήση πλαστών διοικητικών εγγράφων με σκοπό την τέλεση ενός από τα εγκλήματα α) έως θ), τη συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας ή τα ταξίδια με σκοπό την τρομοκρατία.

Με τον όρο «**χρηματοδότηση της τρομοκρατίας**»⁶ εννοούμε την «εκ προθέσεως, με οποιονδήποτε τρόπο, άμεσα ή έμμεσα παροχή ή συγκέντρωση κεφαλαίων, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν ή με επίγνωση του γεγονότος ότι θα χρησιμοποιηθούν, εν όλω ή εν μέρει, για την τέλεση ή τη συμβολή στην τέλεση οποιουδήποτε από τα εγκλήματα που προαναφέρθηκαν.»

Είναι επίσης σημαντικό να προσέξουμε πως τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας δεν προέρχονται οπωσδήποτε από παράνομες πηγές. Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας μπορεί κάλλιστα να συντελεστεί και με νομίμως αποκτηθέντα κεφάλαια.

1.4 Ξέπλυμα μαύρου χρήματος

Ως ξέπλυμα μαύρου ή βρώμικου χρήματος νοείται η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δηλαδή η συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης ποσών που προήλθαν από την άσκηση μη νόμιμων δραστηριοτήτων και η προσπάθεια παρουσίασης μιας νόμιμης πηγής ως πηγή προέλευσης τους, έτσι ώστε να μπορέσουν να διοχετευθούν ελεύθερα στην οικονομία.⁷

⁵ Άρθρα 5 ως 12 της Οδηγίας 2017/541

⁶ Παράγραφος 1, Άρθρο 11 της Οδηγίας 2017/541

⁷ Άρθρο 2 νόμου υπ' αριθμ 2331/1995

Money Laundering Control Act of 1986 - Title 18, Part I, Chapter 95, § 1956

United Nations, Office on Drugs and Crime, "Money Laundering, Proceeds of Crime and the Financing of Terrorism"

Είναι φυσικά οικονομικό έγκλημα, η διάπραξη ή η μη ικανοποιητική πολιτική πρόληψης του οποίου επιφέρει κυρώσεις τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα, όπως αυτές ορίζονται στα Άρθρα 39 ως 46 του νόμου 4557/2018.

Πλέον, όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να υιοθετούν επαρκείς πολιτικές για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, καθώς και να φροντίζουν για την συνεχή ενημέρωση και εκπαίδευση των εργαζομένων στα συναφή τμήματα πάνω στις νέες εξελίξεις.⁸

Βάσει της νομοθεσίας⁹, πράξεις που συνιστούν νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι οι παρακάτω :

1. Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή για να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεων του.
2. Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας, όσον αφορά τη φύση, την προέλευση, τη διάθεση, τη διακίνηση ή τη χρήση περιουσίας ή τον τόπο όπου αυτή αποκτήθηκε ή βρίσκεται ή την κυριότητα επί περιουσίας ή σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα.
3. Η απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει, κατά το χρόνο της κτήσης ή της διαχείρισής της, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα.
4. Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα.
5. Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη μίας ή περισσότερων από τις πράξεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις 1 έως και 4 και η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα.

---

⁸ Άρθρο 5 του νόμου υπ' αριθμ 4734/2020
Άρθρο 37 του νόμου υπ' αριθμ 4557/2018

⁹ Άρθρο 2 του νόμου υπ' αριθμ 4557/2018

6. Η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξη μίας ή περισσοτέρων από τις πράξεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις 1 έως και 4.

Στην 3^η παράγραφο σημειώνεται επίσης πως «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες υπάρχει και όταν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία έχουν λάβει χώρα στο έδαφος άλλου κράτους, εφόσον αυτές θα ήταν βασικό αδίκημα αν διαπράττονταν στην Ελλάδα και θεωρούνται αξιόποινες, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού.»

1.5 Στάδια του ξεπλύματος

Στη διαδικασία του ξεπλύματος μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρία διαφορετικά στάδια από τα οποία περνάει το μαύρο χρήμα έτσι ώστε να διοχετευθεί στην οικονομία ως νόμιμο. Τα τρία αυτά στάδια είναι η τοποθέτηση, η διαστρωμάτωση και η ενσωμάτωση (ή ολοκλήρωση).¹⁰

Τοποθέτηση – Placement

Στο πρώτο στάδιο, της τοποθέτησης, πραγματοποιείται η εισαγωγή του βρώμικου χρήματος στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το ποσό αυτό μπορεί και να αναμιχθεί κατά την τοποθέτηση και με νόμιμο χρήμα. Μία από τις συνηθέστερες πρακτικές είναι οι απλές καταθέσεις ποσών μικρότερων των 15.000 ευρώ σε διαφορετικούς λογαριασμούς, από διαφορετικούς καταθέτες σε μία ή περισσότερες τράπεζες. Το ποσό των 15.000 ευρώ (σε κάποιες χώρες 10.000, πχ ΗΠΑ) προκύπτει από το γεγονός ότι στα περισσότερα πληροφοριακά συστήματα χρηματοπιστωτικών οργανισμών και πιστωτικών ιδρυμάτων που εντοπίζουν τις ύποπτες συναλλαγές αποτελεί όριο, η υπέρβαση του οποίου συνιστά βασικό παράγοντα αξιολόγησης της συναλλαγής ως ύποπτης. Εναλλακτικοί τρόποι τοποθέτησης είναι η αγορά μετοχών από το χρηματιστήριο, η αγορά μαρκών στο καζίνο, ή η χρήση ανταλλακτηρίων συναλλάγματος. Ωστόσο οι περισσότερες πρακτικές τοποθέτησης είναι πλέον γνωστές, οπότε η πιθανότητα αποκάλυψης σε αυτό το στάδιο είναι και η μεγαλύτερη σε σχέση με τα υπόλοιπα δύο. Σε κάθε περίπτωση, μετά την ολοκλήρωση της τοποθέτησης τα παράνομα κεφάλαια δεν έχουν πια τη μορφή ρευστού χρήματος.

Διαστρωμάτωση – Layering

Το στάδιο που ακολουθεί είναι αυτό της διαστρωμάτωσης. Σε αυτό το στάδιο πραγματοποιείται η απόκρυψη της προέλευσης των παράνομων κεφαλαίων (μερικές φορές και των πραγματικών τους δικαιούχων), με τρόπο που η ιχνηλάτηση της αρχικής τους προέλευσης καθίσταται σχεδόν αδύνατη. Αυτό είναι το πιο περίπλοκο στάδιο του ξεπλύματος, και συχνά περιλαμβάνει την μετακίνηση κεφαλαίων μέσω ιδρυμάτων διαφορετικών χωρών, την αγοραπωλησία άυλων τίτλων ή

---

¹⁰ FATF, “Professional Money Laundering” July 2018
George Papanicolaou, “Stages of money laundering”, 12/01/2015

τη χρήση πλαστών στοιχείων. Στο τέλος της διαδικασίας ο εντοπισμός της αρχικής προέλευσης είναι πολύ δύσκολος ακόμα και για έμπειρους ελεγκτές.

Ενσωμάτωση – Integration

Το τελικό στάδιο του ξεπλύματος είναι η ενσωμάτωση. Τα παράνομα κεφάλαια τώρα φαίνεται να έχουν μια νόμιμη πηγή προέλευσης, επομένως μπορούν να διοχετευθούν στην οικονομία με την μορφή αγορών και επενδύσεων. Πολύ συνηθισμένη πρακτική είναι η αγορά πολυτελών ακινήτων, αξιογράφων, ακριβών έργων τέχνης, κοσμημάτων και αυτοκινήτων υψηλής τεχνολογίας. Όπως είναι λογικό, όσο περνάμε σε επόμενα στάδια του ξεπλύματος, ο εντοπισμός της εγκληματικής προέλευσης των κεφαλαίων δυσχεραίνεται σημαντικά.

Φυσικά καταλαβαίνουμε πως για την διεκπεραίωση των παραπάνω σταδίων απαιτείται πολύ καλή γνώση της νομοθεσίας και των πρακτικών αντιμετώπισης που αυτή ορίζει ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος. Αυτές οι τεχνικές γνώσεις που χρειάζονται για την επιτυχή ολοκλήρωση όλων των σταδίων παρέχονται πολλές φορές από άτομα που κατέχουν θέσεις κλειδιά, όπως υψηλόβαθμα τραπεζικά στελέχη, λογιστές ή ελεγκτές.

Η αλήθεια είναι πως το μοντέλο των τριών σταδίων θεωρείται πια αρκετά «φτωχό» για να περιγράψει πιο σύγχρονες και περίπλοκες πρακτικές. Πολύ συχνά στην πράξη το πρώτο και το δεύτερο στάδιο συμπίπτουν.

1.6 Ιστορική αναδρομή

Το φαινόμενο του ξεπλύματος σίγουρα δεν αποτελεί κάτι το καινούριο. Η επιθυμία των ανθρώπων να προστατέψουν τον νόμιμο -ή και παράνομο- πλούτο τους υπάρχει εδώ και χιλιάδες χρόνια και ενισχύθηκε από όταν άρχισε να επιβάλλεται η φορολογία. Μάλιστα, σύμφωνα με ιστορικούς, χρονολογείται για πρώτη φορά πριν από 3000 χρόνια στην αρχαία Κίνα¹¹. Στο βιβλίο του με τίτλο «Lords of the Rim» (1995) ο Sterling Seagrave περιγράφει τους τρόπους με τους οποίους οι κινέζοι έμποροι έκρυβαν τον πλούτο τους, υπό το φόβο πως η ηγεσία της εποχής θα τους έπαιρνε φόρους, τα έσοδα ή ακόμα και τα εμπορεύματα, αφού αυτή απαγόρευε πολλές μορφές εμπορικών συναλλαγών. Το επάγγελμα των εμπόρων τότε ήταν αυτό που συγκέντρωνε την μεγαλύτερη υποψία ως προς την απόκτηση παράνομων εσόδων, καθώς επικρατούσε ευρέως η άποψη πως ήταν άπληστοι, αδίστακτοι, ακολουθούσαν διαφορετικούς κανόνες και ήταν γενικότερα διεφθαρμένοι. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί πως αρκετές από αυτές τις τεχνικές χρησιμοποιούνται πάνω κάτω μέχρι και σήμερα. Για παράδειγμα, κάποιες από τις τεχνικές που περιγράφονται είναι η μετατροπή του πλούτου σε εύκολα μετακινήσιμα περιουσιακά στοιχεία, η υπερτιμολόγηση και η μεταφορά και επένδυση των χρημάτων σε άλλες γεωγραφικές περιοχές ακόμα και εκτός Κίνας. Λέγεται μάλιστα πως έτσι ξεκίνησε η ιδέα ιδρύσεως υπεράκτιων εταιριών (offshore).

---

¹¹Nigel Morris-Cotterill, “Money Laundering”, 2001
LawTeacher, “The Early History of Money Laundering”, 02/08/2019

Μια άλλη περίοδος πρωτοπορίας για το ξέπλυμα χρήματος αναπτύχθηκε τον 16^ο μέχρι τον 18^ο αιώνα από την πειρατεία, με κύριο στόχο τους ευρωπαϊκούς εμπορικούς διαύλους που διέσχιζαν τον Ατλαντικό ωκεανό¹².

Η πιο καθοριστική περίοδος για την διαμόρφωση και τη διάδοση του φαινομένου ξεκίνησε το 1920 και διήρκησε μέχρι το 1933, με την «Ποτοαπαγόρευση» στην Αμερική¹³. Εκείνη την περίοδο δηλαδή, η παρασκευή, διακίνηση, εισαγωγή ή εξαγωγή και πώληση αλκοολούχων ποτών θεωρήθηκε παράνομη και αξιόποινη πράξη.¹⁴ Όπως ήταν φυσικό, άρχισε αμέσως να αναπτύσσεται η μαύρη αγορά και το οργανωμένο έγκλημα. Παράνομα αποστακτήρια και μπαρ έκαναν την εμφάνιση τους παντού, και τα σημεία πώλησης κατάφεραν έτσι να διπλασιαστούν (φτάνοντας τα 30.000) σε σχέση με πριν την απαγόρευση. Ο μεγαλύτερος λαθρέμπορος οινοπνευματωδών ποτών που δέσποζε στον χώρο του οργανωμένου εγκλήματος ήταν ο Αλ Καπόνε (1899-1947). Φημολογείται πως ήταν αυτός που έδωσε τον όρο «ξέπλυμα», επειδή στην προσπάθεια για την νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων του άνοιξε πλυντήρια ρούχων που δέχονταν μόνο μετρητά (laundries ή laundromats) σε πολλές αμερικάνικες πόλεις.

Μια ακόμα εμβληματική μορφή στην ιστορία του ξεπλύματος ήταν ο Meyer Lansky (1902-1983)¹⁵. Ο Αμερικάνος εγκληματίας, γνωστός και ως «λογιστής της μαφίας» ή «τραπεζίτης της αμερικανικής μαφίας» κατάφερε να ηγηθεί στον κόσμο του οργανωμένου εγκλήματος κυρίως μέσω της αυτοκρατορίας καζίνο που απέκτησε σε Αμερική και Κούβα. Μετά την καταδίκη του Al Capone για φοροδιαφυγή συνειδητοποίησε πως θα ερχόταν σύντομα η σειρά του. Έτσι αποφάσισε να αγοράσει μια τράπεζα στην Ελβετία και μέσω εικονικών εταιρειών και υπεράκτιων τραπεζικών λογαριασμών να συνεχίσει το ξέπλυμα χρήματος δημιουργώντας ένα περίπλοκο, υπεράνω υποψίας και πρωτοποριακό για την εποχή μοντέλο.

Πολλοί όμως διαφωνούν με την προέλευση του όρου και την αποδίδουν στο λεγόμενο σκάνδαλο «Watergate» το 1972, που κόστισε την παραίτηση του 37^{ου} προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Ρίτσαρντ Νίξον¹⁶. Πρόκειται για ένα μεγάλο πολιτικό σκάνδαλο που ξέσπασε αρχικά από μια διάρρηξη στα γραφεία του Δημοκρατικού Κόμματος που στεγαζόταν στο κτιριακό συγκρότημα του Watergate στην Ουάσιγκτον, με σκοπό την ενσωμάτωση πομπών παρακολούθησης. Όπως αποδείχθηκε μετά από συνεχείς έρευνες, τα χρήματα της προεκλογικής εκστρατείας του Ρίτσαρντ Νίξον χρηματοδοτούσαν μια καμπάνια πολιτικής κατασκοπείας και σαμποτάζ των Δημοκρατικών για την επανεκλογή του. Η διαδικασία που ακολουθούσε για να συγκαλύψει χρηματικά ποσά για την ενίσχυση της προεκλογικής του εκστρατείας μέσω τραπεζών στο Μεξικό και στο Μαϊάμι -είτε

---

¹² Dr. Rodolfo Uribe, "Changing Paradigms on Money Laundering", 2003

¹³ KYC-Chain, The History Of Money Laundering, 25/04/2019

¹⁴ Britannica, Prohibition - United States history [1920–1933]

Kavieff, Paul B. "The Violent Years: Prohibition and the Detroit Mobs", 2001

Behr, Edward, "Prohibition: Thirteen Years That Changed America.", 1996

¹⁵ Britannica, Meyer Lansky

Carl Sifakis, "The Mafia Encyclopedia", 2005

¹⁶ The New York Times, "An Explanation: How Money That Financed Watergate Was Raised and Distributed", 1974

νόμιμα χρήματα που οι κάτοχοι τους ήθελαν να παραμείνουν ανώνυμοι, είτε χρήματα από παράνομες δραστηριότητες-, ονομάστηκε από τις εφημερίδες «ξέπλυμα».

Πριν από την δεκαετία του 1980 το ξέπλυμα χρήματος δεν αναγνωριζόταν ουσιαστικά από τις κυβερνήσεις ως έγκλημα. Παραδοσιακά δινόταν έμφαση μόνο στο έγκλημα που επέφερε τα εν λόγω έσοδα. Για παράδειγμα, εκείνη την εποχή στις ΗΠΑ το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν τα ναρκωτικά, ενώ το ξέπλυμα χρήματος θεωρούνταν ως φυσικό συνεπακόλουθο. Αυτό άλλαξε το 1986 όταν η κυβέρνηση του Ronald Reagan θέλησε να πάρει αυστηρότερα μέτρα για τον «πόλεμο κατά των ναρκωτικών» (“The War on Drugs”), τον οποίο «κήρυξε» ο Νίξον το 1970. Το έτος εκείνο ψηφίστηκε ο σχετικός νόμος για τον έλεγχο του ξεπλύματος χρήματος (“Money Laundering Control Act” of 1986) και σύντομα ακολούθησαν παρόμοιοι και σε άλλα κράτη. Από εκείνη τη στιγμή το ξέπλυμα θεωρήθηκε έγκλημα για πρώτη φορά σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Δεν άργησε όμως να καταστεί σαφές πως ήταν απαραίτητη μια διεθνής προσέγγιση στην αντιμετώπιση του προβλήματος, αφού τόσο το εμπόριο ναρκωτικών όσο και το ξέπλυμα χρήματος είναι δύο φαινόμενα με διεθνή χαρακτήρα.

Το 1988 ψηφίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη η σύμβαση της Βιέννης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών. Αν και στόχευε κυρίως στη διακίνηση ναρκωτικών, υπογράμμιζε την παράνομη και εγκληματική φύση του ξεπλύματος ιδιαίτερα όσον αφορά το εμπόριο ναρκωτικών, γεγονός που αποτέλεσε σε κάθε περίπτωση ένα θετικό πρώτο βήμα για την παγκόσμια κοινότητα. Η σύμβαση υπογράφηκε από 171 χώρες και εφαρμόστηκε από 168, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας¹⁷.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1989, έρχεται η σύσταση της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) από την σύνοδο των G7. Η συμβολή της FATF στον αγώνα ενάντια του ξεπλύματος μαύρου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας από το 1989 μέχρι σήμερα είναι καθοριστική. Τα επόμενα χρόνια έρχονται κι’ άλλα δείγματα κινητοποίησης, όπως η πρώτη Οδηγία της Ευρώπης για το Ξέπλυμα Χρήματος (1AMLD) το 1991.

Η 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 αποτέλεσε ημερομηνία ορόσημο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας λόγω της τρομοκρατικής επίθεσης στις Ηνωμένες Πολιτείες, που κόστισε τις ζωές 2.977 ανθρώπων και προκάλεσε τραυματισμούς σε άλλους 25.000. Σύμφωνα με έρευνα του New York Times, την πρώτη δεκαετία μετά την επίθεση το συνολικό διαχρονικό κόστος προσέγγισε τα 3,3 τρις δολάρια¹⁸. Από εκείνη τη μέρα, το φαινόμενο άρχισε να αντιμετωπίζεται με την σοβαρότητα που του αρμόζει, και ιδιαίτερα η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η οποία είναι σήμερα άρρηκτα συνδεδεμένη με το ξέπλυμα χρήματος. Στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους ο τότε πρόεδρος της FATF δήλωσε πως «η αποστολή μας είναι να καταστείλουμε την παροχή κάθε μορφή χρηματοδότησης ζωτικής σημασίας για τους τρομοκράτες».

---

¹⁷ Νόμος υπ’ αριθμ 1990/1991

¹⁸ The New York Times, “The 9/11 decade-The Price of Lost Chances”, 8/9/2011

Κεφάλαιο 2 – Ξέπλυμα χρήματος μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα

Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ξέπλυματος μαύρου χρήματος είναι η αναγνώριση και η κατανόηση των μεθόδων που υιοθετούνται για τον σκοπό αυτό. Στόχος του δεύτερου κεφαλαίου είναι μια πιο τεχνική προσέγγιση αυτών των μεθόδων στους διάφορους τομείς της οικονομίας που είναι ευάλωτοι στο ξέπλυμα. Θα εξετάσουμε αρκετές πρακτικές, με όσο το δυνατόν πιο απλοποιημένη μορφή παρουσίασης για την αποτελεσματικότερη κατανόηση.

2.1 Υπεράκτιες εταιρείες και Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης

Ως **υπεράκτιες** νοούνται οι εταιρείες που έχουν την έδρα τους σε διαφορετική χώρα από αυτή που δραστηριοποιούνται και απολαμβάνουν ιδιαίτερα ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση¹⁹. Δηλαδή τα δύο βασικά χαρακτηριστικά που συνδυάζουν οι υπεράκτιες εταιρείες είναι η διάσταση μεταξύ τόπου ιδρύσεως και τόπου λειτουργίας και έδρα σε έναν «φορολογικό παράδεισο». Ο περισσότερος κόσμος λανθασμένα έχει την εντύπωση πως οι υπεράκτιες εταιρείες είναι παράνομες νομικές οντότητες, κάτι που φυσικά δεν ισχύει. Η φοροαποφυγή είναι νόμιμη, σε αντίθεση με την φοροδιαφυγή²⁰. Όλες οι μεγάλες πολυεθνικές διατηρούν υπεράκτιες εταιρείες σε «φορολογικούς παραδείσους» για την ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση των κερδών τους. Ο αγγλικός όρος για τις εταιρείες αυτές που είναι συνηθέστερος ακόμα και στην Ελλάδα είναι «offshore companies». Εκτός από τον όρο υπεράκτιες, οι εταιρείες offshore αναφέρονται συχνά στην ελληνική βιβλιογραφία και ως «εξωχώριες» ή «υπερπόντιες». Η έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας και Δασμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύτηκε το 2020, υποστηρίζει πως οι πολίτες των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πριν την έξοδο της Βρετανίας, είχαν συνολικές καταθέσεις ύψους 1,5 τρισεκατομμυρίων ευρώ σε offshore. Πρώτοι στη λίστα είναι οι Γερμανοί επιχειρηματίες με καταθέσεις ύψους 330 δις ευρώ, ενώ οι Έλληνες καταλαμβάνουν την 5^η θέση στην Ευρώπη με 63 δις ευρώ. Σε όρους ποσοστών ως προς το ΑΕΠ την πρωτιά έχει η Κύπρος με ποσοστό 50%, ακολουθεί η Μάλτα με 48% και στην τρίτη θέση βρίσκεται η Ελλάδα με ποσοστό 34%. Η έκθεση υποστηρίζει επίσης πως τα συνολικά φορολογικά κέρδη που χάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο ξεπερνούν τα 46 δις ετησίως.

Ως επί των πλείστων, οι offshore είναι Εταιρίες Χαρτοφυλακίου, Εταιρίες Παροχής Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών, Εταιρείες Αδειών- Δικαιωμάτων, Εμπορικές εταιρείες (εισαγωγικές-εξαγωγικές), Εμπιστεύματα, Τράπεζες, Εταιρείες Διαχείρισης Ακινήτων, Εταιρείες

¹⁹ Παράγραφος 7, Άρθρο 5 του νόμου υπ' αριθμ. 3091/2002
Cambridge Dictionary, "Offshore Company"

²⁰ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Μαρτίου 2019 σχετικά με το οικονομικό έγκλημα, τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή (2018/2121(INI)), εδάφιο 25
Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος, «Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή», Τεύχος 13-14 Ιούλιος-Αύγουστος 2011

Εκπροσώπησης και Ναυτιλιακές²¹. Η προσέλκυση πολλών ναυτιλιακών εταιρειών ίσως εξηγεί εν μέρει και την υψηλή κατάταξη τις Ελλάδας ανάμεσα στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι ναυτιλιακές λειτουργούν υπό τις λεγόμενες «σημαίες ευκαιρίας», κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την γρήγορη ,με χαμηλό κόστος και απλές διαδικασίες νηολόγηση των πλοίων, με τη σημαία του φορολογικού παραδείσου.

Η χαμηλή ως μηδενική φορολόγηση νομικών προσώπων στους φορολογικούς παραδείσους δεν είναι όμως το μοναδικό πλεονέκτημα για την ίδρυση μια εταιρείας offshore. Στις υπεράκτιες εταιρείες παρέχονται πολλά άλλα νομικά και οικονομικά κίνητρα, πέρα των φορολογικών. Μερικά από αυτά είναι :

- 1) Σύσταση της εταιρείας σε πολύ σύντομο χρόνο
- 2) Ελάχιστα απαιτούμενα εταιρικά κεφάλαια
- 3) Πλήρης ανωνυμία πραγματικών μετόχων
- 4) Δυνατότητα σύστασης με μόνο έναν μέτοχο
- 5) Αποφυγή του «πόθεν έσχες» για την απόκτηση και τη διατήρηση περιουσιακών στοιχείων
- 6) Τραπεζικό απόρρητο που προστατεύει από ελέγχους
- 7) Η δυνατότητα μεταφοράς κερδών από τις χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε δικαιοδοσίες με χαμηλή ή ανύπαρκτη φορολογία
- 8) Αποφυγή δεσμεύσεων ατομικής περιουσίας. Για τον σκοπό αυτό ιδρύεται μια offshore στην οποία μεταβιβάζεται ένα μεγάλο μέρος της προσωπικής περιουσίας του ιδρυτή, εξασφαλίζοντας έτσι την φύλαξη αυτής από τη διεκδίκηση κάποιου ανικανοποίητου δανειστή
- 9) Αποφυγή διεκδικήσεων συζύγων στην περίπτωση διαζυγίου

Οι offshore έχουν συνήθως τη μορφή Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης -Ε.Π.Ε (Limited Liability Companies-LLC) .Σε Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης συμμετέχουν ονομαστικά ορισμένα πρόσωπα. Καθένας από αυτούς ευθύνεται αναλογικά με το ποσό της εταιρικής του μερίδας, που δεν μπορεί να παρασταθεί με μετοχές και δεν μπορεί να μεταβιβαστεί αν δεν συμφωνούν όλοι οι εταίροι²². Επομένως, η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης συνδυάζει πλεονεκτήματα Ομόρρυθμων Εταιρειών και Ανώνυμων Εταιρειών, ενώ δεν αντιμετωπίζει δυσκολίες στην ίδρυση ή τη διάλυση της , ούτε χρειάζονται τόσο μεγάλα κεφάλαια για την σύσταση της σε σχέση με τις Ανώνυμες.

Σημειώνεται πως δύναται να δημιουργηθεί μια Ε.Π.Ε. όπου έχει έναν μόνο μέτοχο, φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Σε αυτή την περίπτωση ονομάζεται Μονοπρόσωπη. Αυτό δεν μπορεί να γίνει αν ο μοναδικός μέτοχος είναι παράλληλα ο μέτοχος άλλης Μονοπρόσωπης Ε.Π.Ε ή αν ο μοναδικός μέτοχος είναι Μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε ²³.

---

²¹ Nicholas Shaxson, "Treasure Islands: Uncovering the Damage of Offshore Banking and Tax Havens", 2011
Δουβής Παναγιώτης, «Offshore Δραστηριότητες», 2008

²² Πλιάκος Αστέριος, «Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο», 2011

²³ Άρθρο 43Α του νόμου υπ' αριθμ. 3190/1955

Ας δούμε τώρα ένα πολύ απλοποιημένο παράδειγμα, με την μέθοδο μιας μη ενδοκοινοτικής τριγωνικής συναλλαγής²⁴ (πώλησης) με υπερτιμολόγηση.

Έστω μια πολυεθνική με τρεις θυγατρικές επιχειρηματικές μονάδες :

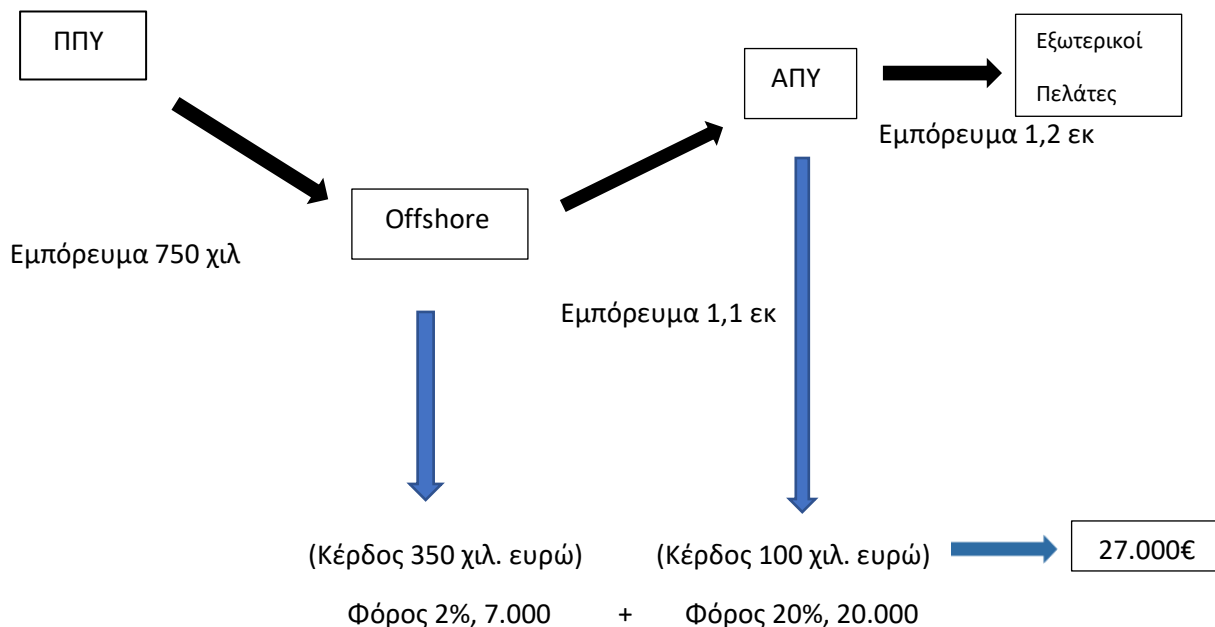
Η εταιρία ΠΠΥ είναι ο προμηθευτής πρώτων υλών

Η εταιρία ΑΠΥ είναι ο αγοραστής των πρώτων υλών και πωλητής σε εξωτερικούς πελάτες.

Η εταιρία Offshore είναι ο ενδιάμεσος μεταξύ των Α και Γ που κάνει τις μεταξύ τους αγοραπωλησίες

Η εταιρία ΠΠΥ πουλάει στην εταιρία Offshore εμπόρευμα αξίας 750.000 ευρώ, και η Offshore τα πουλάει υπερτιμολογώντας τα στα 1.100.000 ευρώ στην ΑΠΥ. Έπειτα η ΑΠΥ τα πουλάει σε πελάτες έναντι 1.200.000 ευρώ. Υποθέτουμε πως η Offshore φορολογείται με συντελεστή 2%, επομένως για κέρδη 350.000 ευρώ οφείλει 7.000 ευρώ. Υποθέτουμε πως η ΑΠΥ φορολογείται με 20% για τα κέρδη της, επομένως για κέρδη ύψους 100.000 οφείλει 20.000 ευρώ.

Το συνολικό ποσό που επιβαρύνει την μητρική εταιρία ανέρχεται σε 27.000 ευρώ. Στην περίπτωση όπου δεν υπήρχε η Offshore και η ΑΠΥ προμηθευόταν απευθείας από την ΠΠΥ εμπόρευμα αξίας 750.000 ευρώ και το πουλούσε έναντι 1.200.000 ευρώ, η μητρική θα όφειλε σε φόρους το ποσό των $(1,2\text{εκ}-750\text{χιλ}) \cdot 0,2 = 90.000$ ευρώ, δηλαδή περισσότερο από το τριπλάσιο.

²⁴ European Commission, Taxation and Customs Union, "What is a triangular transaction?"
Νόμος υπ' αριθμ. 2859/2000 περί Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας

Σημειώνουμε πως το προϊόν δεν αποστέλλεται φυσικά στην Offshore για να το στείλει μετά στην ΠΠΥ. Αποστέλλεται απευθείας στον πελάτη. Οι ενδιάμεσες «αγοραπωλησίες» όμως πραγματοποιούνται. Οι τριγωνικές συναλλαγές δεν είναι παράνομες σαν πράξεις, παρά μόνο όταν χρησιμοποιούνται στις ενδοομιλικές συναλλαγές με απώτερο σκοπό τη φοροδιαφυγή και την απόκρυψη φορολογητέου εισοδήματος μέσω της μεταβιβαστικής τιμολόγησης, δηλαδή την χειραγώγηση των τιμών μεταβίβασης και τον καθορισμό των κερδών κάθε θυγατρικής με γνώμονα την ελάχιστη δυνατή φορολογική επιβάρυνση²⁵.

Όσον αφορά τα offshore τραπεζικά ιδρύματα, ο λόγος προσέλκυσης παράνομων κεφαλαίων έγκειται στις χαλαρές απαιτήσεις συμμόρφωσης των ιδρυμάτων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, τη χαμηλή φορολογία και φυσικά την ανωνυμία και το απόρρητο που εξασφαλίζουν στους πελάτες τους. Οι τράπεζες αρνούνται την παροχή πληροφοριών σχετικά με τους πελάτες σε τρίτα μέρη λόγω της αυστηρής νομοθεσίας περί απορρήτου.

Τα χρηματοοικονομικά κέντρα που συγκεντρώνουν offshore τράπεζες συνήθως μαζεύουν τεράστια κεφάλαια. Για παράδειγμα τα νησιά Cayman ήταν σύμφωνα με εκτιμήσεις το έκτο μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό κέντρο του κόσμου από άποψη ξένων κεφαλαίων, τα οποία εκτιμάται πως ξεπερνούν τα 3 τρισεκατομμύρια δολάρια.²⁶

Τέλος, στην Ελλάδα δεν αναγνωρίζεται νομική προσωπικότητα στις offshore εταιρίες, όταν για τη σύστασή τους έχει ακολουθηθεί η διαδικασία σύστασης της καταστατικής τους έδρας και όχι αυτή της πραγματικής τους έδρας, δηλαδή η έδρα στην οποία ασκείται η διαχείριση της εταιρείας. «Αν συνεπώς διαπιστωθεί ότι η πραγματική έδρα της εταιρίας που φέρεται ως αλλοδαπή βρίσκεται στην Ελλάδα και δεν έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις ιδρύσεως (συστάσεως και δημοσιότητας) που επιτάσσει το ελληνικό δίκαιο για τον συγκεκριμένο εταιρικό τύπο, η εν λόγω εταιρία είναι άκυρη και θεωρείται ως "εν τοις πράγμασι" μόνο εταιρία.»²⁷

2.2 Φορολογικοί Παράδεισοι

Σύμφωνα με τον ορισμό του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ως φορολογικός παράδεισος θεωρείται «το κράτος που επιβάλλει χαμηλό ονομαστικό ή κανένα φόρο εισοδήματος, φορολογεί ευνοϊκά ορισμένες κατηγορίες εισοδήματος (μηδενικός ή πολύ χαμηλός συντελεστής), προσφέρει σε κατοίκους τρίτης χώρας τη δυνατότητα να αποφύγουν την επιβολή φόρου στη χώρα φορολογικής κατοικίας τους, δεν διευκολύνει την παροχή και ανταλλαγή

---

²⁵ Υπερηφάνου Ευσταθία, «Ο ΦΠΑ στις τριγωνικές συναλλαγές», 2019

²⁶ Jan Fichtner and Benjamin D. Hennig, "Offshore Financial Centers", December 2013

²⁷ Απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (2/2003),

πληροφοριών και δεν θέτει ως προϋπόθεση την άσκηση ουσιαστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας των εταιρειών που βρίσκονται εγκατεστημένες στο έδαφός του».²⁸

Όπως ήδη έγινε αντιληπτό από την προηγούμενη υποενότητα, οι έννοιες «φορολογικός παράδεισος» και «υπεράκτια εταιρεία» συνδέονται εξ ορισμού.

Η **μαύρη λίστα φορολογικών καταφυγίων** της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁹ χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση εξωτερικών κινδύνων φορολογικής κατάχρησης και αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού. Σύμφωνα με την ενημέρωση στις 22/02/2021, η μαύρη λίστα περιλαμβάνει τις ακόλουθες 12 χώρες :

1) Ανγκουίλα (Βρετανική Υπερπόντια Επικράτεια)

Λόγος ένταξης : «Η Ανγκουίλα δεν έχει βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς (στο εξής «Παγκόσμιο Φόρουμ») αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης και δεν έχει επιλύσει ακόμη αυτό το ζήτημα.»

2) Ντομίνικα

Λόγος ένταξης : «Η Ντομίνικα δεν έχει βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης και δεν έχει επιλύσει ακόμη αυτό το ζήτημα.»

3) Φίτζι

Λόγος ένταξης : «Τα νησιά Φίτζι δεν είναι μέλη του Παγκόσμιου Φόρουμ, δεν έχουν υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών, διατηρούν ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς χωρίς τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζει ο ΟΟΣΑ, και δεν έχουν επιλύσει ακόμα αυτό το ζήτημα.»

4) Αμερικανική Σαμόα (Μη εταιρική και μη οργανωμένη επικράτεια των ΗΠΑ)

Λόγος ένταξης : «Η Αμερικανική Σαμόα δεν είναι μέλος του Παγκόσμιου Φόρουμ, δεν έχει υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ (ούτε μέσω της δικαιοδοσίας από την οποία εξαρτάται) για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών, διατηρεί ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς χωρίς τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζει ο ΟΟΣΑ, και δεν δεσμεύεται να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα.»

---

²⁸ Η Καθημερινή, «Φορολογικοί παράδεισοι, offshore και η ελληνική πρακτική», 4/12/2007
Cambridge Dictionary, "Tax Haven"

²⁹ Council of the European Union, "Council conclusions on the revised EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes", 26/2/2021

5) Γκουάμ (Μη εταιρική και μη οργανωμένη επικράτεια των ΗΠΑ)

Λόγος ένταξης : «Η Γκουάμ δεν είναι μέλος του Παγκόσμιου Φόρουμ, δεν έχει υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών, διατηρεί ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς χωρίς τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζει ο ΟΟΣΑ, και δεν δεσμεύεται να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα.»

6) Παρθένοι Νήσοι των ΗΠΑ (Μη εταιρική και μη οργανωμένη επικράτεια των ΗΠΑ)

Λόγος ένταξης : «Οι Παρθένοι Νήσοι δεν είναι μέλος του Παγκόσμιου Φόρουμ, δεν έχουν υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ (ούτε μέσω της δικαιοδοσίας από την οποία εξαρτάται) για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών, διατηρούν ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς χωρίς τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζει ο ΟΟΣΑ, και δεν δεσμεύονται να αντιμετωπίσουν αυτά τα ζητήματα.»

7) Παναμάς

Λόγος ένταξης : «Ο Παναμάς δεν έχει βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης και δεν έχει επιλύσει ακόμη αυτό το ζήτημα.»

8) Παλάου

Λόγος ένταξης : «Το Παλάου δεν εφαρμόζει κάποιον μηχανισμό αυτόματης ανταλλαγής χρηματοοικονομικών πληροφοριών, δεν έχει υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών και δεν έχει αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα.»

9) Σαμόα

Λόγος ένταξης : « Η Σαμόα διατηρεί ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς και δεν έχει αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα»

10) Σεϋχέλλες

Λόγος ένταξης :“ Οι διατηρούν ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς, δεν έχουν βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης και δεν έχουν επιλύσει ακόμη αυτά τα ζητήματα.»

11) Τρινιντάντ και Τομπάγκο

Λόγος ένταξης : “ Το Τρινιντάντ και Τομπάγκο δεν εφαρμόζουν κάποιον μηχανισμό αυτόματης ανταλλαγής χρηματοοικονομικών πληροφοριών, δεν έχουν βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης, δεν έχουν υπογράψει και επικυρώσει την πολυμερή σύμβαση του ΟΟΣΑ για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με τις φορολογικές συμφωνίες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών, διατηρούν ένα επιβλαβές φορολογικά προνομιακό καθεστώς και δεν έχουν επιλύσει ακόμη αυτά τα ζητήματα.»

12) Βανουάτου

Λόγος ένταξης : “Το Βανουάτου δεν έχει βαθμολογία τουλάχιστον "ευρεία συμμόρφωση" από το Παγκόσμιο Φόρουμ αναφορικά με την Ανταλλαγή Πληροφοριών κατόπιν Αίτησης, διευκολύνει υπεράκτιες δομές και ρυθμίσεις που στοχεύουν στην προσέλκυση κερδών χωρίς πραγματική οικονομική ουσία και δεν έχει επιλύσει αυτά τα θέματα ακόμα.”

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την Οδηγία 2014/107/ΕΕ με τον νόμο υπ’ αριθμ. 4428/2016, με τον οποίο κυρώθηκε η Πολυμερής Συμφωνία Αρμόδιων Αρχών (ΠΣΑΑ) για την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών Χρηματοοικονομικών Λογαριασμών του ΟΟΣΑ σε παγκόσμιο επίπεδο. Με λίγα λόγια, η ΑΑΔΕ λαμβάνει στοιχεία για καταθέσεις και άλλες επενδύσεις Ελλήνων από χώρες του εξωτερικού, με σκοπό τον εντοπισμό αδήλωτων εισοδημάτων ή ξεπλύματος χρήματος. Συγκεκριμένα, βάσει της υπουργικής απόφασης³⁰, η Ελλάδα προτίθεται να εφαρμόσει την ΠΣΑΑ με συνολικά 79 δικαιοδοσίες, με την πρώτη ανταλλαγή να αφορά από στοιχεία του έτους 2017 μέχρι το 2021 (εκτός ΕΕ και ΗΠΑ).

2.3 Εταιρείες Βιτρίνες και Εικονικές Τράπεζες

Οι λεγόμενες «**εταιρείες βιτρίνες**» είναι εταιρείες χωρίς ενεργή επιχειρηματική δραστηριότητα και χωρίς σημαντικά περιουσιακά στοιχεία. Ενδέχεται επίσης να υπάρχουν μόνο «στα χαρτιά», χωρίς φυσικές εγκαταστάσεις και υπαλλήλους³¹. Συνήθως ιδρύονται με σκοπό να προστατέψουν ή να κρύψουν τα περιουσιακά στοιχεία άλλης εταιρείας. Δεν είναι όλες οι εταιρείες αυτού του τύπου απαραίτητα παράνομες³². Η παρανομία έγκειται στην χρήση αυτών ως μέσο συγκάλυψης του πραγματικού δικαιούχου της εταιρείας από της νομικές αρχές και το δημόσιο. Ο αγγλικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει αυτές τις εταιρείες είναι «shell companies» .

---

³⁰ Απόφαση 1094/2021

³¹ Cambridge Dictionary, “Shell Company”
Comply advantage, “Shell Companies and Money Laundering”

³² Investopedia, “Shell corporation”

Φυσικά, τέτοια μορφή μπορούν να έχουν και τράπεζες (shell banks). Πάρα πολύ συχνά συναντιούνται σε φορολογικούς παραδείσους, όπου οποιοσδήποτε πελάτης μπορεί να ανοίξει έναν υπεράκτιο προσωπικό ή εταιρικό τραπεζικό λογαριασμό. Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό³³, «**εικονική τράπεζα**» είναι το πιστωτικό ίδρυμα ή ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός ή το ίδρυμα που ασκεί δραστηριότητες αντίστοιχες με εκείνες των πιστωτικών ιδρυμάτων ή χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το οποίο:

- α) Έχει συσταθεί σε χώρα ή δικαιοδοσία όπου δεν έχει φυσική παρουσία και επομένως πραγματική έδρα και διοίκηση
- β) δεν συνδέεται με χρηματοπιστωτικό όμιλο που πληροί τις απαιτήσεις της ενωσιακής νομοθεσίας σχετικά με τη ρύθμιση και εποπτεία αυτού ή τουλάχιστον ισοδύναμες απαιτήσεις.

Έτσι λοιπόν, χρειάζεται μόνο μια ψεύτικη ταυτότητα για το άνοιγμα ενός τέτοιου λογαριασμού που θα προσφέρει στον πελάτη την απόλυτη κάλυψη και προστασία από ελέγχους. Παράλληλα ο πελάτης είναι δυνατό να έχει πρόσβαση σε **λογαριασμούς πλάγιας πρόσβασης (payable-through accounts)**. Ο «λογαριασμός πλάγιας πρόσβασης»³⁴ είναι τραπεζικός λογαριασμός που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα (ίδρυμα ανταποκριτής) και ανοίγεται στο πλαίσιο σχέσης τραπεζικής ανταπόκρισης με σκοπό την εξυπηρέτηση των πελατών πιστωτικού ιδρύματος (ιδρύματος πελάτη) για την εκ μέρους τους διενέργεια χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Με αυτόν τον τρόπο, αν ο πελάτης είναι μια εικονική τράπεζα εγκατεστημένη σε φορολογικό παράδεισο και ο ανταποκριτής είναι πιστωτικό ίδρυμα της ΕΕ, ο δικαιούχος του λογαριασμού με το μαύρο χρήμα θα μπορούσε να μεταφέρει τα ποσά στο πιστωτικό ίδρυμα της ΕΕ, χωρίς να δώσει ο πελάτης (εικονική τράπεζα) τα στοιχεία του δικαιούχου.

Συνήθως όσοι θέλουν να αποφύγουν την υψηλή φορολόγηση της χώρας τους ή να ξεπλύνουν πολύ μεγάλα ποσά κάνουν χρήση των λογαριασμών πλάγιας πρόσβασης μέσω εταιρικών τραπεζικών λογαριασμών, όπου οι εταιρείες έχουν πράγματι ασκήσει νόμιμες δραστηριότητες με σκοπό τη δημιουργία ενός πέπλου νομιμοφάνειας. Έπειτα τα ποσά μεταφέρονται στη χώρα με ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς.

Την ίδια στιγμή, οι κάτοχοι της εταιρείας μπορούν να μεταφέρουν την ιδιοκτησία της σε ένα Εμπιστεύμα (Trust) με σκοπό να δυσκολέψουν τυχόν έρευνες, αφού τώρα ως ιδιοκτήτης φέρεται το όνομα του Εμπιστεύματος. Επιπλέον η εταιρεία μπορεί να εκδώσει ανώνυμες μετοχές. Η διαφορά τους με τις ονομαστικές είναι ότι δεν αναφέρουν τα στοιχεία του μετόχου, παρά μόνο τα στοιχεία της εταιρείας, και έτσι ως κάτοχος της εταιρείας εμφανίζεται οποιοσδήποτε που απλά θα υποδείξει τις μετοχές³⁵.

Είναι προφανές πως ακολουθώντας την παραπάνω περίπλοκη διαδικασία η εξακρίβωση τόσο του ιδιοκτήτη όσο και της προέλευσης του παράνομου χρήματος είναι σχεδόν αδύνατη. Υπάρχουν όμως και πολύ πιο απλές περιπτώσεις που επιτυγχάνεται το ξέπλυμα χρήματος με τη βοήθεια μιας εταιρείας βιτρίνας.

---

³³ Άρθρο 3 του νόμου υπ' αριθμ. 4557/2018

³⁴ Άρθρο 3 του νόμου υπ' αριθμ. 4557/2018

FATF Guidance, "Correspondent Banking Services", October 2016

ACAMS, AML Glossary of Terms

³⁵ Investopedia, "Bearer Share"

Για τον εν λόγω σκοπό μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε νόμιμη εταιρεία, αν και συνήθως επιλέγονται επιχειρήσεις που συναλλάσσονται επί των πλείστων με μετρητά³⁶. Η διαδικασία είναι πολύ απλή. Εκτός από τις αποδείξεις που έκοψε στους πραγματικούς πελάτες, η επιχείρηση κόβει περισσότερες αποδείξεις παρουσιάζοντας έτσι ως έσοδα από πωλήσεις (ή παροχή υπηρεσιών) τα παράνομα αποκτημένα κεφάλαια που της διατίθενται για ξέπλυμα. Δηλαδή αν μια εταιρεία βιτρίνα κόψει μέσα σε ένα έτος αθροιστικά αποδείξεις 150.000 ευρώ οι οποίες δεν αντιστοιχούν πραγματικά σε κάποια πώληση, και τα κέρδη της φορολογούνται με συντελεστή 15%, τότε θα καταφέρει να ξεπλύνει 127.500 ευρώ με κόστος 22.500 ευρώ που θα αποδώσει σε φόρους. Η επιλογή εταιρείας που συναλλάσσεται κυρίως με μετρητά είναι πολύ σημαντική, καθώς η ηλεκτρονική μεταφορά των 150.000 ευρώ μέσω τράπεζας από έναν τρίτο λογαριασμό στον λογαριασμό που πάνε τα κέρδη της εταιρείας θα κινούσε υποψίες.

Ενδείξεις που μαρτυρούν την ύπαρξη μιας εταιρείας βιτρίνας :

1. Απροθυμία παροχής πληροφοριών σχετικά με τους δικαιούχους και την προέλευση των εμβασμάτων
2. Ασυνήθιστα υψηλός όγκος συναλλαγών σε σχέση με το ως τώρα προφίλ και τη φύση της επιχείρησης ή απότομη και σποραδική αύξηση τους
3. Λήψη πληρωμών που δεν έχουν ξεκάθαρο λόγο και δεν εμφανίζουν διακριτή σχέση με αγαθό ή υπηρεσία
4. Πολλαπλές συναλλαγές μεγάλων ποσών με άλλες γνωστές εταιρείες βιτρίνες
5. Συναλλαγές που συμπεριλαμβάνουν αγαθά ή υπηρεσίες που δεν ταιριάζουν με το προφίλ της εταιρείας που τα λαμβάνει ή τα παρέχει
6. Συναλλαγές που αποτελούνται από δύο ξεχωριστές εταιρείες που είναι εγγεγραμμένες στην ίδια διεύθυνση
7. Μία εταιρεία που μεταφέρει ηλεκτρονικά ποσά σε ασυνήθιστα μεγάλο αριθμό δικαιούχων
8. Συναλλαγές που συστηματικά συμπεριλαμβάνουν δικαιούχους σε περιοχές υψηλού κινδύνου ή σε υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα.

2.4 Χρηματιστήριο

Μία παραδοσιακή μέθοδος ξεπλύματος είναι η επένδυση στο χρηματιστήριο. Θεωρείται από τις συνηθέστερες επιλογές των κατόχων μαύρου χρήματος στο στάδιο της διαστρωμάτωσης. Για το λόγο αυτό τηρούνται όλα τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης που ορίζει ο νόμος, τα οποία αναλύουμε στο επόμενο κεφάλαιο. Παρακάτω θα εξετάσουμε ορισμένα προϊόντα που η φύση τους τα καθιστά αρκετά ελκυστικά για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Οι **μετοχές χαμηλής κεφαλαιοποίησης** («penny stocks»)³⁷ είναι μετοχές που διαπραγματεύονται σε πολύ χαμηλή αξία, δηλαδή για πολύ λίγα λεπτά. Μερικά από τα χαρακτηριστικά των μετοχών αυτών είναι :

---

³⁶ Cornell Law Scholl, Legal Information Institute, “Money laundering”

³⁷ FATF Report, “Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector”, October 2009

1. Είναι εύκολα χειραγωγήσιμες από κερδοσκόπους , επειδή η ποσοστιαία απόδοση τους επηρεάζεται σημαντικά από μικρή μεταβολή της τιμής και επειδή δεν συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των θεσμικών επενδυτών και των αναλυτών
2. Έχουν μικρό ιστορικό , συνεπώς παρέχουν περιορισμένη πληροφόρηση στους επενδυτές
3. Δεν υπάρχει μεγάλη ρευστότητα, άρα οι επενδυτές κινδυνεύουν να μην καταφέρουν να πωλήσουν/αγοράσουν στην τιμή που επιθυμούν. Το γεγονός αυτό θα δικαιολογούσε μια αγοραπωλησία σε σχετικά μεγάλη ή μικρή τιμή.
4. Οι εταιρίες τους δεν θεωρούνται αξιόπιστες και δεν υπόκεινται στους ίδιους αυστηρούς ελέγχους όπως π.χ. οι μετοχές blue chip

Αρκετά συχνά αλλά όχι κατά κανόνα, οι εταιρίες με μετοχές πολύ μικρής κεφαλαιοποίησης είναι εταιρίες βιτρίνες. Στόχος των εγκληματιών είναι να εισαχθεί κάποια στιγμή η εταιρία στο Χρηματιστήριο έτσι ώστε να γίνουν οι μετοχές της διαθέσιμες στο κοινό, να αυξηθεί η τιμή τους και να ρευστοποιήσουν το μερίδιο που τους αναλογεί, εμφανίζοντας έτσι νόμιμα κέρδη. Η διαδικασία που ακολουθούν οι περισσότερες εταιρίες είναι αυτή της Αρχικής Δημόσιας Προσφοράς (IPO)³⁸. Εκτός όμως από το υψηλό κόστος και τη χρονοβόρα διαδικασία, η Αρχική Δημόσια Προσφορά έχει δύο πολύ μεγάλα μειονεκτήματα όταν πρόκειται για εικονικές εταιρίες που νομιμοποιούν μαύρο χρήμα³⁹: Το πρώτο είναι πως η ενδιαφερόμενη εταιρία πρέπει να συνεργαστεί με μία ή περισσότερες επενδυτικές τράπεζες ή χρηματιστηριακές εταιρίες , οι οποίες θα ζητήσουν την παροχή διάφορων κανονιστικών εγγράφων, τόσο για διαδικαστικούς λόγους όσο και για την σωστή τιμολόγηση της μετοχής της.

Για να το αποφύγουν αυτό, οι εταιρίες με μετοχές μικρής κεφαλαιοποίησης μπορεί να επιλέξουν τη μέθοδο της «**αντίστροφης συγχώνευσης**»⁴⁰. Σε μια αντίστροφη συγχώνευση, μια ενεργή ιδιωτική εταιρία αναλαμβάνει τον έλεγχο και συγχωνεύεται με μια αδρανή δημόσια εταιρία (μετοχές διαθέσιμες προς αγορά). Αυτές οι αδρανείς δημόσιες εταιρίες αποκαλούνται και "εταιρίες κέλυφος", διότι σπάνια κατέχουν περιουσιακά στοιχεία ή καθαρή αξία, πέρα από το γεγονός ότι προηγουμένως είχαν περάσει από μια δημόσια εγγραφή ή μια εναλλακτική διαδικασία υποβολής.

Το δεύτερο μειονέκτημα είναι πως θα εμπλεκόντουσαν ενδεχομένως περισσότερα πρόσωπα στην διοίκηση της εταιρίας κατά την απόκτηση μεγάλου ποσοστού από επενδυτές. Αντιθέτως, με την αντίστροφη συγχώνευση ο ιδιοκτήτης της ιδιωτικής εταιρίας έχει τη δυνατότητα να διατηρήσει μεγαλύτερο έλεγχο στην νέα εταιρία. Σε αυτήν την περίπτωση μάλιστα , θα μπορούσε αντί να πουλήσει το σχετικά μεγάλο μερίδιο του, να διανείμει τα παράνομα κέρδη της εταιρίας ως μέρος και να επωφεληθεί περισσότερο, νομιμοποιώντας τα.

Όσο για τον χρόνο που απαιτείται, με τη διαδικασία της Αρχικής Δημόσιας Προσφοράς θα χρειαστούν από 6 ως 12 μήνες, ενώ με την αντίστροφη συγχώνευση από μερικές εβδομάδες μέχρι 4 μήνες .

Γενικότερα προσφέρονται πολλά χρηματοοικονομικά προϊόντα τα οποία δεν διαπραγματεύονται πάντα εντός οργανωμένων αγορών , αλλά εξωχρηματιστηριακά. Είναι λογικό πως οι εξωχρηματιστηριακές αγορές δεν είναι τόσο καλά ρυθμισμένες όσο οι οργανωμένες, επομένως ο κίνδυνος ξεπλύματος χρήματος είναι σαφώς μεγαλύτερος .

³⁸ Investopedia, "Initial Public Offering (IPO)"

³⁹ Investopedia, "Why Do a Reverse Merger Instead of an IPO? "

⁴⁰ SEC, Office of Investor Education and Advocacy, "Investor Bulletin: Reverse Mergers" Investopedia, "Reverse Mergers: Advantages and Disadvantages"

Παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα

Τα παράγωγα λόγω της φύσης τους είναι ίσως τα πιο διαδεδομένα χρηματοοικονομικά προϊόντα που χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα χρήματος. Είναι επενδυτικά προϊόντα που η τιμή τους βασίζεται στην αξία άλλων υποκείμενων προϊόντων (underlying assets), όπως μετοχές, χρηματιστηριακοί δείκτες, συναλλαγματικές ισοτιμίες, επιτόκια και εμπορεύματα. Οι νόμιμοι σκοποί για τους οποίους χρησιμοποιούνται είναι η αντιστάθμιση του κινδύνου, η κερδοσκοπία και η εξισορροπητική κερδοσκοπία⁴¹. Εδώ θα παρουσιάσουμε μόνο τους τρόπους ξεπλύματος που προσφέρονται μέσα από αυτή την κατηγορία προϊόντων χωρίς να ξεφύγουμε από το θέμα της εργασίας. Θα ασχοληθούμε με δύο κατηγορίες παραγώγων, τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Futures) και τα Δικαιώματα Προαίρεσης (Options). Πριν δούμε όμως αναλυτικά τη διαδικασία θα κάνουμε μια σύντομη περιγραφή των προϊόντων για την καλύτερη κατανόηση της και θα δώσουμε έμφαση στα χαρακτηριστικά που τα καθιστούν τόσο δημοφιλή για την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Τα **Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (ΣΜΕ)** είναι μια «σημερινή συμφωνία και υποχρέωση για μία αγοραπωλησία ενός συγκεκριμένου υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου σε προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή και σε προκαθορισμένη τιμή». Τα ΣΜΕ χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμού τυποποίηση, δηλαδή οι όροι κάθε συμβολαίου πάνω στο ίδιο προϊόν είναι πανομοιότυποι. Η φυσική παράδοση στα συμβόλαια επί εμπορευμάτων δεν γίνεται σχεδόν ποτέ καθώς συνήθως οι επενδυτές κλείνουν τη θέση τους πριν τη λήξη. Όταν πρόκειται για δείκτες, η φυσική παράδοση καθίσταται αδύνατη οπότε διακανονίζονται με χρηματικά διαθέσιμα (τιμή δείκτη * πολλαπλασιαστής).

Ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό των ΣΜΕ είναι η καθημερινή εκκαθάριση (daily settlement). Στο κλείσιμο κάθε μέρας οι λογαριασμοί των επενδυτών που έχουν ζημιωθεί χρεώνονται με το ποσό της αντίστοιχης δυσμενούς μεταβολής, το οποίο πιστώνεται αυτόματα στους λογαριασμούς των κερδισμένων.

Τέλος, κατά τη στιγμή έναρξης του ΣΜΕ κάθε επενδυτής απαιτείται να αφήνει μια κατάθεση «καλής πίστης», το λεγόμενο περιθώριο ασφάλισης (initial margin) και υπολογίζεται ως ποσοστό της αξίας του συμβολαίου. Υπάρχει επίσης το περιθώριο συντήρησης (maintenance margin), κάτω από το οποίο δεν πρέπει να πέσει ο λογαριασμός περιθωρίου που διατηρεί ο επενδυτής.

Οι επενδυτές μπορούν να κλείσουν τη θέση τους οποιαδήποτε στιγμή.

Ας δούμε τώρα αναλυτικά ένα υποθετικό παράδειγμα⁴². Ο Α είναι κάτοχος του μαύρου χρήματος και συνεργάζεται με έναν χρηματιστή, τον Β. Ο χρηματιστής μοιράζει το παράνομο κεφάλαιο και ανοίγει δύο αντίθετες θέσεις στο ίδιο προϊόν. Ας υποθέσουμε ότι ανοίγει θέση αγοράς σε 25 ΣΜΕ στον δείκτη FTSA/XA LARGE CAP λήξης Ιανουαρίου στην τιμή των 2000 μονάδων και παράλληλα με τα υπόλοιπα χρήματα ανοίγει θέση πώλησης σε 25 ΣΜΕ Ιανουαρίου του ίδιου δείκτη στην ίδια τιμή (υποθέτουμε ίδια τιμή προς διευκόλυνση του υποδείγματος). Το αρχικό περιθώριο ασφάλισης και

⁴¹ Σπυρίδων Σπύρου, «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», Εκδόσεις Μπένου, Γ' έκδοση 2013

⁴² KYC360, "Money Laundering with Derivatives", 24/9/2015

για τις δύο θέσεις υποθέτουμε πως είναι 25.000 και το περιθώριο συντήρησης 10.000 . Ο πολλαπλασιαστής είναι 5 ευρώ.

Μέρα	Τιμή δείκτη	Μεταβολή στην τιμή	Μεταβολή λογαριασμού περιθωρίου θέσης Αγοράς	Υπόλοιπο λογαριασμού περιθωρίου θέσης Αγοράς	Επιπλέον κατάθεση	Μεταβολή λογαριασμού περιθωρίου θέσης Πώλησης	Υπόλοιπο λογαριασμού περιθωρίου θέσης Πώλησης	Επιπλέον κατάθεση
1	2000		0	25.000	0	0	25.000	0
2	1950	-50	-6250	18.750	0	+6250	31.250	0
3	2050	100	12.500	31.250	0	-12.500	18.750	0
4	2100	50	6.250	37.500	0	-6.250	12.500	0
5	2090	-10	-1.250	36.250	0	+1.250	13.750	0
6	2200	110	13.750	50.000	0	-13.750	0	25.000

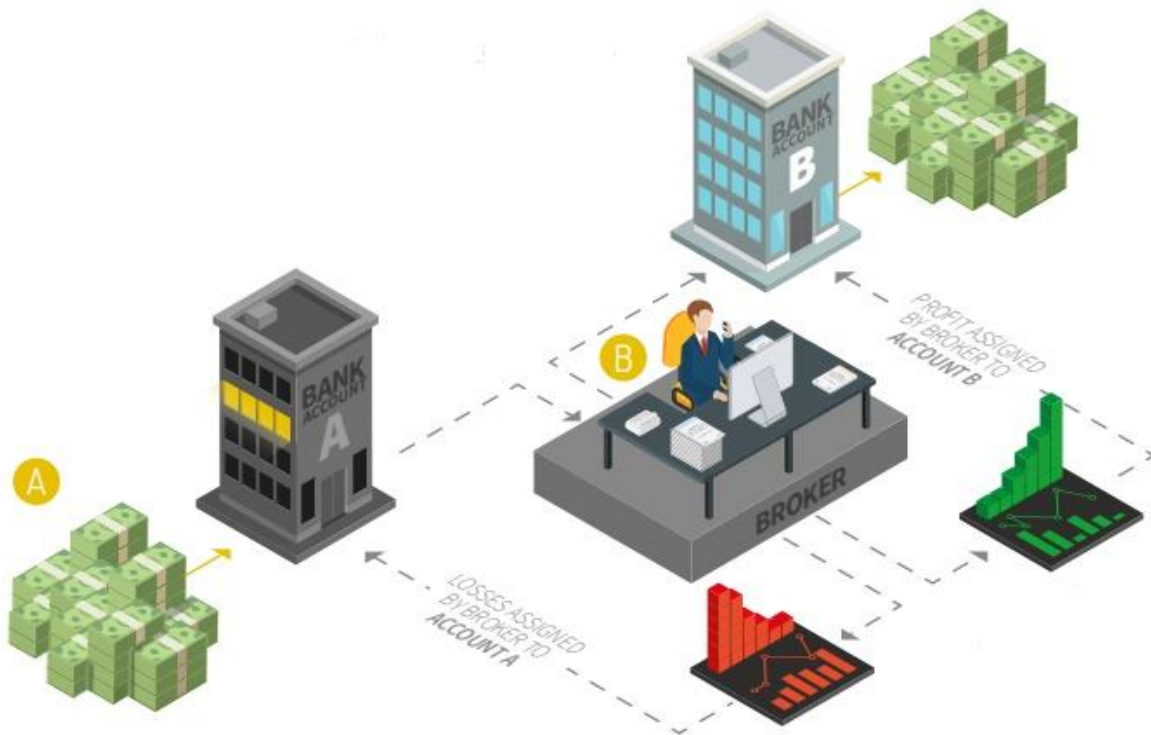
Ροή μαύρου χρήματος τις πρώτες 6 ημέρες

Την πρώτη μέρα η τιμή πέφτει κατά 50 μονάδες. Αυτό σημαίνει πως η θέση Long χάνει και η θέση Short κερδίζει. Το ποσό που αφαιρείται από τον λογαριασμό περιθωρίου της θέσης αγοράς λόγω καθημερινής εκκαθάρισης είναι $50(\text{μεταβολή}) \cdot 25(\#\Sigma\text{ΜΕ}) \cdot 5(\text{πολλ/τής}) = 6250$ ευρώ. Την δεύτερη μέρα η τιμή αυξάνεται κατά 100 μονάδες, άρα ο λογαριασμός της θέσης αγοράς πιστώνεται με $100 \cdot 25 \cdot 5 = 12.500$ ενώ το ίδιο ποσό αφαιρείται από αυτόν της θέσης πώλησης. Στη λήξη του συμβολαίου η τιμή του δείκτη φτάνει τις 2500 μονάδες. Η θέση αγοράς του κάτοχου μαύροι χρήματος εμφανίζει έσοδα $500 \cdot 25 \cdot 5 = 62.500$ ευρώ, ενώ το ίδιο ποσό έχει ζημωθεί και από την θέση πώλησης. Αυτό που έχει κερδίσει όμως είναι να δικαιολογήσει κέρδη ύψους $62.500 - 25.000 = 37.500$ ευρώ ως κέρδη μέσω trading παραγώγων, χωρίς στην πραγματικότητα να αναλάβει τον κίνδυνο που ενέχουν αυτές οι επενδύσεις αφού μία από τις δύο όμοιες θέσεις που πήρε θα είχε κέρδος ίσο με τη ζημιά της άλλης.

Για να είμαστε ειλικρινής στην πραγματικότητα θα έχει κάποιες μικρές ζημιές λόγω της προμήθειας που παρακρατά ο χρηματιστής. Αυτό θα το αποκαλούσαμε στην προκειμένη περίπτωση «κόστος του ξεπλύματος».

Εννοείται πως ο χρηματιστής υποθετικά εκτέλεσε τις εντολές δύο διαφορετικών πελατών, οπότε ο ένας χρηματιστηριακός λογαριασμός θα πρέπει να είναι συνδεδεμένος με διαφορετικό τραπεζικό λογαριασμό και κατά προτίμηση από διαφορετική τράπεζα, για την καλύτερη κάλυψη.

Παράγωγα με μορφή παρόμοια με τα ΣΜΕ μπορεί να διαπραγματεύονται και εξωχρηματιστηριακά. Μια πρακτική που εφαρμόζεται για την μεταφορά κεφαλαίων από μια χώρα υψηλής φορολογίας σε έναν φορολογικό παράδεισο είναι το άνοιγμα μιας θέσης σε εξαιρετικά δυσμενείς όρους, και παράλληλα το άνοιγμα της αντίθετης θέσης από μια θυγατρική εταιρεία offshore. Το συμβόλαιο μπορεί να είναι έτσι φτιαγμένο ώστε με μικρές μεταβολές της τιμής του υποκείμενου τίτλου να επιφέρει δυσανάλογα μεγάλες πληρωμές.

Πλεονεκτήματα στη χρήση Συμβολαίων Μελλοντικής Εκπλήρωσης στο ξέπλυμα χρήματος:

- Τα ΣΜΕ είναι επενδυτικά προϊόντα που ενέχουν πολύ υψηλό κίνδυνο. Ο επενδυτής μπορεί να χάσει μεγάλα ποσά πολύ γρήγορα, περισσότερα μάλιστα από όσα είχε αρχικά επενδύσει. Δηλαδή όπως είδαμε στο παράδειγμα μπορούν να ξεπλυθούν μεγάλα ποσά σε σύντομο χρόνο και χωρίς ιδιαίτερα υψηλό κόστος.
- Σε πολλές χρηματιστηριακές εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε χώρες υψηλού κινδύνου για ξέπλυμα, η αγορά των ΣΜΕ επί εμπορευμάτων δεν έχει ρυθμιστεί κατάλληλα νομοθετικά και δεν είναι αρκετά διαφανής. Δεν υπάρχουν ξεκάθαρες κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις αναφορές ύποπτων περιπτώσεων και τις πολιτικές πρόληψης. Επίσης σε πολλές χώρες δεν ελέγχεται η νομιμότητα της προέλευσης των εμπορευμάτων.
- Η φύση τους επιτρέπει την μεταφορά των χρημάτων από έναν επενδυτικό λογαριασμό σε έναν άλλο. Ο επενδυτικός λογαριασμός θα μπορούσε να είναι συνδεδεμένος με έναν υπεράκτιο τραπεζικό λογαριασμό, και έτσι να συντελείται η μεταφορά των κερδών μιας εταιρείας σε χώρα με χαμηλή φορολογία αν οι δύο αντισυμβαλλόμενοι ανήκουν στον ίδιο όμιλο.

Τα **Δικαιώματα Προαίρεσης (συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης)**⁴³ δίνουν στον αγοραστή το δικαίωμα αλλά όχι την υποχρέωση να ζητήσει την εκπλήρωση μια προκαθορισμένη συμφωνίας. Ο αγοραστής αποκτά το δικαίωμα να αγοράσει ή να πουλήσει τον υποκείμενο τίτλο σε συγκεκριμένη μελλοντική στιγμή και σε προκαθορισμένη τιμή (τιμή εξάσκησης). Πληρώνει την τιμή του δικαιώματος χωρίς να έχει καμία άλλη υποχρέωση, καθώς δεν είναι υποχρεωμένος να το εξασκήσει αν οι επικρατούσες αγοραίες τιμές δεν τον ευνοούν. Ο πωλητής (εκδότης) λαμβάνει την τιμή του συμβολαίου (premium) και είναι υποχρεωμένος να αγοράσει ή να πουλήσει τον υποκείμενο τίτλο του αγοραστή σε περίπτωση που αυτός εξασκήσει το δικαίωμα. Οι θέσεις που μπορεί να πάρει ένας επενδυτής είναι τέσσερις : Αγορά ή Πώληση δικαιώματος αγοράς και Αγορά ή Πώληση δικαιώματος πώλησης. Τα δικαιώματα διαπραγματεύονται τόσο σε οργανωμένες όσο και σε εξωχρηματιστηριακές αγορές, όπου ο κίνδυνος ξεπλύματος είναι μεγαλύτερος.

Ας δούμε τώρα πως γίνεται το ξέπλυμα μέσω δικαιωμάτων προαίρεσης⁴⁴. Ο ένας αντισυμβαλλόμενος ανοίγει μια θέση με όρους δυσμενέστερους από αυτούς που επικρατούν στην κανονική αγορά ώστε ο άλλος αντισυμβαλλόμενος να εισπράξει μια μεγάλη πληρωμή, νομιμοποιώντας έτσι ως κέρδη τα παράνομα κεφάλαια που χρησιμοποίησε ο άλλος αντισυμβαλλόμενος . Επιπρόσθετα, το ξέπλυμα βρώμικων κεφαλαίων μέσω των δικαιωμάτων μπορεί να συντελεστεί και χωρίς την εξάσκηση τους από τον αγοραστή, απλά πουλώντας τα ή αγοράζοντας τα σε πολύ υψηλές τιμές σε σχέση με την πραγματική αξία του συμβολαίου (υπερβολικά μεγάλο premium).

Για παράδειγμα υποθέτουμε τον αντισυμβαλλόμενο Α που είναι κάτοχος μαύρου χρήματος. Έστω ότι ο Α παίρνει θέση πώλησης σε 100 δικαίωμα πώλησης (1 δικαίωμα είναι τυποποιημένο για 100 μετοχές) μιας μετοχής με τρέχουσα τιμή διαπραγμάτευσης στα 7\$ και η τιμή εξάσκησης 15\$. Ο Β που έχει θέση αγοράς στο δικαίωμα, αγοράζει 10.000 μετοχές έναντι 70.000\$ (στην τρέχουσα τιμή) και το εξασκεί κατευθείαν (Αμερικάνικου τύπου, εξάσκηση οποιαδήποτε στιγμή), πουλώντας τις μετοχές στον Α για 150.000\$. Έτσι ο Β καταφέρνει να κερδίσει 80.000\$, ποσό ίσο με τη ζημιά που υφίσταται ο Α. Με αυτόν τον τρόπο το μαύρο χρήμα του Α μετατρέπεται σε νόμιμο κέρδος του Β. Εδώ αγνοήσαμε το premium που πληρώνει ο Β για την αγορά των δικαιωμάτων. Σε ένα άλλο παράδειγμα όπου ο Β είναι ο κάτοχος μαύρου χρήματος και η τιμή του δικαιώματος είναι 2,5\$ ανά μετοχή, ο Β πληρώνει 25.000\$ (μαύρου χρήματος) στον Α για την αγορά των δικαιωμάτων, τα οποία δεν εξασκεί ποτέ.

2.5 Τιτλοποίηση

---

⁴³ Σπυρίδων Σπύρου, «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», Εκδόσεις Μπένου, Γ' έκδοση 2013
Γεράσιμος Σαπουντζόγλου / Χαράλαμπος Πεντότης, «Τραπεζική Οικονομική», , Εκδόσεις Μπένου, 2017

⁴⁴ FATF Report, "Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector", October 2009

Η τιτλοποίηση είναι «μια διαδικασία με βάση την οποία χρηματοοικονομικά στοιχεία με ομοειδή χαρακτηριστικά, όπως δάνεια, απαιτήσεις, δικαιώματα καθώς και άλλα σχετικά στοιχεία χαμηλής ρευστότητας που βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο χρηματοπιστωτικών ή μη οργανισμών, χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση για την έκδοση τίτλων.»⁴⁵

Ως διαδικασία είναι πολύ σύνθετη και έχει αρκετά εμπλεκόμενα μέρη, όπως τράπεζες, εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης, ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες θεματοφυλακής κ.ά. Ως έννοια έχει συνδεθεί με την μεταφορά του κινδύνου που ενέχουν τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία μεταξύ των μερών που συμμετέχουν σε αυτή.

Η οντότητα που θέλει να «ξεφορτωθεί» τα περιουσιακά στοιχεία και να τα ρευστοποιήσει μέσω της τιτλοποίησης ονομάζεται εκχωρητής (originator). Ο εκχωρητής μπορεί να είναι μια εταιρεία, ένα εμπίστευμα ή ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Τα περιουσιακά στοιχεία που επιθυμεί να τιτλοποιήσει ο εκχωρητής μεταφέρονται από το ενεργητικό του στο ενεργητικό μιας Εταιρείας Ειδικού Σκοπού (ή Όχημα Ειδικού Σκοπού-Special Purpose Vehicle). Υπάρχουν επίσης τιτλοποιήσεις με υποθηκική εξασφάλιση ακινήτων.

Το SPV δημιουργείται αποκλειστικά για τους σκοπούς της τιτλοποίησης και ο ρόλος του είναι ουσιαστικά να εκδώσει τίτλους (ομόλογα) επί των εκχωρηθέντων στοιχείων και να τους διαθέσει στο επενδυτικό κοινό. Τα έσοδα από την έκδοση θα πάνε στον εκχωρητή είτε ως τιμή αγοράς των περιουσιακών στοιχείων είτε με τη μορφή δανείου. Φυσικά το ποσό που λαμβάνει το SPV και στη συνέχεια αποδίδει στον εκχωρητή εξαρτάται από την ικανότητα του αναδόχου της έκδοσης. Μόλις αποπληρωθούν όλα τα μέρη το SPV δεν έχει λόγω ύπαρξης και η εταιρεία διαλύεται.

Η διαδικασία που παρουσιάζουμε είναι εξαιρετικά απλουστευμένη, αλλά αρκεί για να αντιληφθούμε την κεντρική ιδέα της τιτλοποίησης και να δούμε πώς αυτή μπορεί να ευνοήσει εταιρείες που ξεπλένουν βρώμικα κεφάλαια.

Ας δούμε τώρα τα ευάλωτα σημεία της τιτλοποίησης που μπορούν να εκμεταλλευτούν για τους σκοπούς του ξεπλύματος⁴⁶. Το πρώτο είναι η **επαλήθευση της νομιμότητας των κεφαλαίων** από τα οποία αποκτήθηκαν τα στοιχεία που πρόκειται να τιτλοποιηθούν από τον εκχωρητή. Πράγματι είναι πολύ δύσκολο να ελεγχθούν όλα τα στοιχεία που περιλαμβάνει η τιτλοποίηση, καθώς μπορεί να είναι και εκατοντάδες χιλιάδες (πχ χαρτοφυλάκια μη εξυπηρετούμενων δανείων αν πρόκειται για πιστωτικό ίδρυμα). Ο τραπεζίτης οφείλει να εξετάσει την επιχειρηματική δραστηριότητα του εκχωρητή και να ελέγξει λογιστικές καταστάσεις ή άλλα έγγραφα που αποδεικνύουν το ύψος και την προέλευση των πραγματικών οικονομικών του μεγεθών. Το πρόβλημα είναι πως οι εκχωρητές μπορούν να διατηρούν περιουσιακά στοιχεία σε θυγατρικές εταιρείες (πχ με μορφή SPV, βλέπε σκάνδαλο Enron), και έτσι να μην εμφανίζονται στον ισολογισμό τους. Επίσης ο τραπεζίτης έχει πάρα πολλές αρμοδιότητες στην διαδικασία της τιτλοποίησης τις οποίες πρέπει να βγάλει εις πέρας σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η επενδυτική τράπεζα ή οι χρηματιστηριακές που αναλαμβάνουν την έκδοση τηρούν συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα. Ο τραπεζίτης εργάζεται σκληρά για να εξασφαλίσει ότι τα ομόλογα που θα εκδοθούν είναι ελκυστικά για το επενδυτικό κοινό έτσι ώστε να μπορούν να πουληθούν επιτυχώς κατά το άνοιγμα του βιβλίου προσφορών. Από την άλλη, πρέπει να είναι σίγουρος ότι έχουν τηρηθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα που υποδεικνύουν την καταλληλότητα του εκχωρητή.

---

⁴⁵ Γεράσιμος Σαπουντζόγλου / Χαράλαμπος Πεντότης, «Τραπεζική Οικονομική», Εκδόσεις Μπένου, 2017

⁴⁶ Calvin Reis Roy, "An Analysis of the Law and Practice of Securitization", 2003

Δεύτερον, πρέπει να ερευνηθεί το **αν ο εκχωρητής είναι ο πραγματικός δικαιούχος των υποκείμενων προς τιτλοποίηση περιουσιακών στοιχείων**. Σε περίπτωση που αυτός έχει τη μορφή εμπιστεύματος, το οποίο μάλιστα εδρεύει και σε χώρα φορολογικό παράδεισο με αυστηρό απόρρητο, δεδομένων και των χρονικών περιορισμών της διαδικασίας, ο τραπεζίτης βασίζεται στις πληροφορίες που του δίνει ο εκχωρητής χωρίς ιδιαίτερη έρευνα.

Τρίτον, τα περιουσιακά στοιχεία προς τιτλοποίηση έχουν συνήθως **άυλη μορφή** και υπάρχουν μόνο ως καταχωρήσεις σε ηλεκτρονικά συστήματα. Αυτό σημαίνει πως μια εταιρεία θα μπορούσε να παρουσιάσει ψευδή ή τροποποιημένα στοιχεία. Έτσι είναι δύσκολο για την τράπεζα να αναγνωρίσει αν υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν από βρώμικο χρήμα, όταν αυτά αναμιγνύονται με τα νόμιμα κεφάλαια. Δηλαδή μια εταιρεία μπορεί να εκχωρεί για τιτλοποίηση περιουσιακά στοιχεία μέρος των οποίων στην πραγματικότητα δεν υπάρχει ή δεν το κατέχει πια. Καταφέρνει λοιπόν να χρηματοδοτηθεί χωρίς να παρέχει πραγματικά το ενέχυρο που αναλογεί στην έκδοση του ομολόγου.

Η έρευνα καθίσταται μετά από ένα σημείο μη πρακτική. Ένας τραπεζίτης της Goldman Sachs είχε δηλώσει : *«Είναι μια πολύ δύσκολη θέση, ειδικά αν έχεις να κάνεις με έναν λιγότερο γνωστό εκχωρητή. Αλλά δεδομένης της πίεσης κάτω από την οποία βρισκόμαστε, πρέπει να συνεχίσουμε με βάση αυτό που θα μας δηλώσει.»*.

Πάντως, ακόμα και για τις εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης είναι σχεδόν αδύνατο να ελέγξουν κάθε στοιχείο που πρόκειται να τιτλοποιηθεί.

Στα όσα είπαμε μέχρι τώρα υποθέταμε πως τα εμπλεκόμενα μέρη εκτός του εκχωρητή έκαναν την δουλειά τους κανονικά. Αντιλαμβανόμαστε πόσο εύκολα θα μπορούσε να γίνει το ξέπλυμα με την βοήθεια υψηλά ιστάμενων προσώπων από την τράπεζα. Περιπτώσεις σαν και αυτή είναι γνωστές ως τα λεγόμενα «εγκλήματα του λευκού κολάρου» , μια μεγάλη κατηγορία του οικονομικού εγκλήματος.

2.6 Άλλες πρακτικές

Δάνεια

Μία επίσης γνωστή πρακτική είναι η αίτηση χορήγησης δανείου⁴⁷. Ο κάτοχος του μαύρου χρήματος δανείζεται από την τράπεζα ένα ποσό που του επιτρέπει η πιστοληπτική ικανότητα την οποία εμφανίζει με τις νόμιμες πηγές εισοδήματος του. Έπειτα χρησιμοποιεί για την πληρωμή των τόκων

---

⁴⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, Risk of Money Laundering through Financial Instruments 2nd Edition, 2013

το κεφάλαιο που απέκτησε από παράνομες δραστηριότητες. Έτσι καταφέρνει να νομιμοποιήσει ποσό ίσο με αυτό που δανείστηκε, πληρώνοντας όμως τους τόκους (κόστος ξεπλύματος).

Προπληρωμένες κάρτες⁴⁸

Η προπληρωμένες κάρτες είναι ένα είδος καρτών πληρωμής. Σε αντίθεση με τις χρεωστικές και τις πιστωτικές κάρτες, οι προπληρωμένες δεν απαιτούν αξιολόγηση του προφίλ του κατόχου ή την ύπαρξη ενός λογαριασμού. Κάποιες προπληρωμένες κάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για ανάληψη μετρητών από ATM.

Τα στοιχεία που τις καθιστούν ελκυστικές για το ξέπλυμα χρήματος είναι τα εξής :

Ανωνυμία : Οι προπληρωμένες κάρτες μπορούν να αγοραστούν χωρίς να τηρούνται τα δέουσα μέτρα ταυτοποίησης και επαλήθευσης που τηρούνται σε άλλες κάρτες πληρωμών

Παγκόσμια κινητικότητα των χρημάτων : Πολλές προπληρωμένες κάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε παγκόσμια δίκτυα πληρωμών και έτσι επιτρέπουν το ξέπλυμα και εκτός συνόρων.

Διακριτική μεταφορά και φορητότητα : Είναι εμφανισιακά παρόμοιες με τις χρεωστικές κάρτες και μεταφέρονται εύκολα οπουδήποτε, σε αντίθεση με μεγάλα ποσά μετρητών

Αδιαφάνεια στην προέλευση των μετρητών : Η προέλευση και το ιστορικό των συναλλαγών δεν είναι σαφή. Ο κάτοχος μπορεί να τις πιστώσει με πολλούς τρόπους, συμπεριλαμβανομένου του κινητού ή online από τον υπολογιστή.

Οι προπληρωμένες κάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στις τρεις φάσεις του ξεπλύματος

Στο στάδιο της τοποθέτησης για παράδειγμα οι εγκληματίες αγοράζουν μεγάλο αριθμό προπληρωμένων καρτών και αποθηκεύουν εκεί τα παράνομα κεφάλαια. Στο στάδιο της διαστρωμάτωσης τα λεφτά εξαργυρώνονται στην αγορά προϊόντων , τα οποία μετά μεταπωλούνται (πχ λάπτοπ, κινητά, υπολογιστές κλπ). Έπειτα τα έσοδα ενσωματώνονται στην οικονομία με την αγορά νόμιμων αγαθών.

Εικονικά νομίσματα

Εικονικό νόμισμα είναι «η ψηφιακή αναπαράσταση αξίας που δεν εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε έχει την εγγύησή τους, δεν συνδέεται κατ' ανάγκη με νομίμως κυκλοφορούν νόμισμα και δεν διαθέτει το νομικό καθεστώς νομίσματος ή χρήματος, όμως γίνεται αποδεκτή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ως μέσο συναλλαγής και μπορεί να μεταφέρεται, να αποθηκεύεται ή να διακινείται ηλεκτρονικά»⁴⁹. Όταν ένας καταναλωτής αγοράζει εικονικό νόμισμα, αυτό αποθηκεύεται σε ένα «ψηφιακό πορτοφόλι», στο οποίο έχει πρόσβαση μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή του κινητού τηλεφώνου που υποστηρίζει τη σχετική τεχνολογία. Η πρόσβαση στα

---

⁴⁸ Comply Advantage, “Money Laundering Using Prepaid Cards”

⁴⁹ Νόμος υπ' αριθμ. 4734/2020 , Άρθρο 2 , παράγραφος 24

ψηφιακά πορτοφόλια παρέχεται με ένα δημόσιο κλειδί ή/και ένα ιδιωτικό κλειδί ή συνθηματικό κωδικό⁵⁰.

Ο Πάροχος Υπηρεσιών Θεματοφυλακής Ψηφιακών Πορτοφολιών, ως «Η οντότητα που παρέχει υπηρεσίες για τη διασφάλιση ιδιωτικών κρυπτογραφικών κλειδιών για λογαριασμό των πελατών της, με στόχο τη διακράτηση, αποθήκευση και μεταβίβαση εικονικών νομισμάτων»⁵¹.

Ο κίνδυνος ξεπλύματος έγκειται στο ότι παρόλο που οι συναλλαγές σε εικονικά νομίσματα είναι δημόσιες, οι κάτοχοι των νομισμάτων και τα δύο μέρη της συναλλαγής δεν είναι. Οι συναλλαγές είναι σε μεγάλο βαθμό μη ανιχνεύσιμες, γεγονός που εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ανωνυμίας και κατά συνέπεια είναι ευνοϊκότερες για όσους εμπλέκονται σε εγκληματικές δραστηριότητες. Το ξέπλυμα χρήματος συντελείται είτε μέσω της φοροδιαφυγής, είτε με την αγορά νόμιμων αγαθών μέσω εικονικών νομισμάτων που χρηματοδοτήθηκαν από παράνομες δραστηριότητες. Σαν μέθοδος χρησιμοποιείται και στα τρίτα στάδια του ξεπλύματος. Τέλος, ένας από του τρόπους χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω εικονικών νομισμάτων είναι και η απαίτηση λύτρων σε αυτή τη μορφή. Αυτό έχει περισσότερες πιθανότητες να συμβεί στο ηλεκτρονικό έγκλημα, όπου hackers υποκλέπτουν σημαντικά αρχεία και ζητάνε μεγάλα ποσά για να τα επιστρέψουν.

Με λίγα λόγια δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη ένα επαρκές ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο που θα προσφέρει στις συναλλαγές τη διαφάνεια που πρέπει. Αυτό δεν οφείλεται στην απροθυμία των Αρχών, αλλά εν μέρει τουλάχιστον στην ιδιαίτερη φύση των νομισμάτων. Για παράδειγμα η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (SEC) αντιμετωπίζει τα εικονικά νομίσματα ως αξιόγραφα, ενώ η Επιτροπή Προθεσμιακών Συναλλαγών Βασικών Εμπορευμάτων (CFTC) τα κατηγοριοποιεί ως εμπορεύματα⁵². Κρίνοντας βέβαια από την 5^η και την 6^η Οδηγία της ΕΕ για το ξέπλυμα όπως θα δούμε σε παρακάτω κεφάλαιο, όλα δείχνουν πως κινούμαστε προς αυτή την κατεύθυνση.

Κεφάλαιο 3 – Βασικές έννοιες πολιτικής καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις βασικές πολιτικές καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, όπως ορίζονται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

3.1 Η αρχή «Γνώρισε τον πελάτη σου»

Η αρχή «Γνώρισε τον πελάτη σου» (Know Your Customer-KYC) υποδηλώνει τους ελέγχους που διενεργούνται στον πελάτη κατά την σύναψη μιας επιχειρηματικής σχέσης, έτσι ώστε να πιστοποιηθεί ότι έχει πράγματι το προφίλ που εμφανίζει και ότι είναι αξιόπιστος. Η αρχή αυτή

⁵⁰ Η Σημερινή, «Εικονικά νομίσματα: Ωφελήματα και κίνδυνοι», 20/10/2019

⁵¹ Νόμος υπ' αριθμ. 4734/2020, Άρθρο 2, παράγραφος 25

⁵² Comply Advantage, "Crypto-Assets, Wallets, Exchanges and 6AMLD"

τηρείται κυρίως σε εταιρείες και οργανισμούς που είναι υποκείμενες στο ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, όπως τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί⁵³.

Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται τα στοιχεία πιστοποίησης της ταυτότητας του πελάτη που συλλέγονται μαζί με τα αντίστοιχα έγγραφα πιστοποίησης⁵⁴.

ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ονοματεπώνυμο και πατρώνυμο, • Αριθμός δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου • Εκδούσα αρχή • Υπόδειγμα υπογραφής πελάτη 	<ul style="list-style-type: none"> • Δελτίο Αστυνομικής Ταυτότητας • Διαβατήριο σε ισχύ • Ταυτότητα υπηρετούντων στα Σώματα Ασφαλείας και στις Ένοπλες Δυνάμεις
<p>Παρούσα Διεύθυνση κατοικίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόσφατος λογαριασμός Οργανισμού Κοινής Ωφελείας • Μισθωτήριο Συμβόλαιο που έχει κατατεθεί σε Οικονομική Εφορία • Εκκαθαριστικό Σημείωμα Εφορίας • Ισχύουσα άδεια διαμονής ή παραμονής
<p>Ασκούμενο Επάγγελμα και Τρέχουσα Επαγγελματική διεύθυνση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Βεβαίωση του εργοδότη • Εκκαθαριστικό Σημείωμα Οικονομικής Εφορίας • Αντίγραφο τελευταίας μισθοδοσίας • Δήλωση έναρξης επιτηδεύματος • Επαγγελματική ταυτότητα • Παραστατικό Ασφαλιστικού Φορέα
<p>Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ)</p>	<p>Εκκαθαριστικό Σημείωμα Οικονομικής Εφορίας</p>

Όσον αφορά τα Νομικά Πρόσωπα,

Ανώνυμες Εταιρείες και Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης :

Υποβολή του Φύλλου Εφημερίδος της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.) του Τεύχους Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης όπου έχει δημοσιευθεί περίληψη του καταστατικού της Α.Ε. και της Ε.Π.Ε., το οποίο περιέχει εκτός των άλλων:

- την επωνυμία, την έδρα, τον σκοπό, τον αριθμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου και τα ονόματα των διαχειριστών της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.),
- τον τρόπο εκπροσώπησης της εταιρείας,

⁵³ Investopedia, "Know Your Client (KYC)"

Comply Advantage, "What It Means To Know Your Customer"

⁵⁴ Τράπεζα της Ελλάδος, Συνεδρίαση 231/13.10.2006, Συμπλήρωση της ΠΔ/ΤΕ 2577/2006

- τον αριθμό και χρονολογία της απόφασης της αρχής που ενέκρινε τη σύσταση της ανώνυμης εταιρείας ή τον αριθμό της πράξης καταχώρισης του άρθρου 8, παράγρ. 1 του Ν. 3190/1955 «περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης»,
- τα Φ.Ε.Κ. με τις τυχόν τροποποιήσεις του καταστατικού που αφορούν τα παραπάνω,
- τα στοιχεία ταυτότητας των νομίμων εκπροσώπων και όλων των ατόμων που είναι εξουσιοδοτημένα να χειρίζονται το λογαριασμό της εταιρείας.

Προσωπικές Εταιρείες:

- υποβολή επικυρωμένου αντιγράφου του αρχικού εταιρικού συμφώνου που έχει κατατεθεί στο πρωτοδικείο καθώς και τυχόν τροποποιήσεών του,
- υποβολή των στοιχείων ταυτότητας των νομίμων εκπροσώπων και όλων των προσώπων που είναι εξουσιοδοτημένα να χειρίζονται το λογαριασμό της εταιρείας.

Λοιπά Νομικά Πρόσωπα:

- υποβολή των προβλεπόμενων νομιμοποιητικών εγγράφων επικυρωμένων από Δημόσια Αρχή,
- υποβολή των στοιχείων ταυτότητας των νόμιμων εκπροσώπων και όλων των προσώπων που είναι εξουσιοδοτημένα να χειρίζονται το λογαριασμό της εταιρείας.

3.2 Δέουσα επιμέλεια

Η έννοια της δέουσας επιμέλειας είναι παρόμοια με την πολιτική «Γνώρισε τον πελάτη σου». Η διαφορά τους έγκειται στο ότι η δεύτερη λαμβάνει μέρος μόνο κατά την σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τον πελάτη, ενώ η δέουσα επιμέλεια αφορά μια δυναμική διαδικασία αξιολόγησης του πελάτη, βασισμένη στο επίπεδο κινδύνου που αυτός παρουσιάζει⁵⁵.

Τα υπόχρεα πρόσωπα, όπως ορίζονται από το Άρθρο 4 του νόμου υπ' αριθμ. 4734/2020, εφαρμόζουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη όταν⁵⁶:

- α) συνάπτουν επιχειρηματική σχέση,
- β) διενεργούν περιστασιακή συναλλαγή που:
  - βα) ανέρχεται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ είτε η συναλλαγή αυτή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους, ββ) αποτελεί μεταφορά χρηματικών ποσών, σύμφωνα με τον ορισμό του στοιχείου 9 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 141) άνω των χιλίων (1.000) ευρώ,

⁵⁵Rose Chapman, "Anti-Money Laundering - A Practical Guide to Reducing Organizational Risk", 2018

⁵⁶ Άρθρο 8 νόμου υπ' αριθμ. 4734/2020

γ) πρόκειται για πρόσωπα που εμπορεύονται αγαθά και διενεργούν περιστασιακή συναλλαγή σε μετρητά που αφορά σε ποσό δέκα χιλιάδων (10.000) τουλάχιστον ευρώ, ανεξάρτητα από το αν διενεργείται με μία μόνη πράξη ή με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους,

δ) πρόκειται για παρόχους υπηρεσιών τυχερών παιγνίων που διενεργούν συναλλαγή που αφορά σε ποσό δύο χιλιάδων (2.000) τουλάχιστον ευρώ κατά την κατάθεση του στοιχήματος, την είσπραξη των κερδών ή και στις δύο περιπτώσεις, ανεξάρτητα από το αν η συναλλαγή διενεργείται με μία μόνη πράξη ή με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους,

ε) υπάρχει υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ανεξάρτητα από κάθε παρέκκλιση, εξαίρεση ή κατώτατο όριο ποσού,

στ) υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια, την πληρότητα ή την επάρκεια των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν προηγουμένως για την πιστοποίηση και την επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη ή του πραγματικού δικαιούχου.

Τα ανωτέρω ποσά υπολογίζονται χωρίς Φ.Π.Α. ή άλλες νόμιμες κρατήσεις που επιβαρύνουν τον πελάτη.

Τα μέτρα της συνήθους δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζουν τα υπόχρεα πρόσωπα ως προς τον πελάτη είναι τα εξής⁵⁷:

α) Εξακρίβωση και επαλήθευση ταυτότητας του πελάτη βάσει εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών από αξιόπιστη και ανεξάρτητη πηγή. Όταν ο πελάτης ενεργεί μέσω εξουσιοδοτημένου προσώπου, το υπόχρεο πρόσωπο εξακριβώνει και επαληθεύει και την ταυτότητα του προσώπου αυτού, όπως και τα στοιχεία νομιμοποίησής του,

β) Εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου, επικαιροποίηση των στοιχείων και λήψη εύλογων μέτρων, όπως αυτά εξειδικεύονται με αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, τα καταπιστεύματα ή άλλα νομικά μορφώματα λαμβάνονται εύλογα μέτρα για να γίνει γνωστή η διάρθρωση του καθεστώτος ιδιοκτησίας και ελέγχου του πελάτη,

γ) Αξιολόγηση και, ανάλογα με την περίπτωση, συλλογή πληροφοριών για το αντικείμενο και το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης,

δ) Άσκηση συνεχούς εποπτείας όσον αφορά την επιχειρηματική σχέση, με ενδελεχή εξέταση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής, για να εξασφαλίζεται ότι οι συναλλαγές ή δραστηριότητες συνάδουν με τις γνώσεις που έχουν τα υπόχρεα πρόσωπα σχετικά με τον πελάτη, τις επαγγελματικές δραστηριότητες και το προφίλ κινδύνου του, καθώς και, εφόσον απαιτείται, την προέλευση των κεφαλαίων, σύμφωνα με κριτήρια που μπορεί να ορίζουν οι αρμόδιες Αρχές. Τα υπόχρεα πρόσωπα διασφαλίζουν επιπλέον την τήρηση ενημερωμένων εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών.

3.2.1 Μέτρα απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας και περιπτώσεις

Τα μέτρα απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη είναι ίδια με τα μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας, προσαρμοσμένα όμως στα κατάλληλα ποσοτικά όρια όπως και στον

---

⁵⁷ Άρθρο 9 νόμου υπ' αριθμ. 4734/2020

χρόνο ή τόπο εφαρμογής τους. Προηγουμένως τα υπόχρεα πρόσωπα πρέπει να συγκεντρώσουν επαρκείς πληροφορίες και να βεβαιωθούν ότι μια επιχειρηματική σχέση ή συναλλαγή παρουσιάζει χαμηλότερο κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁵⁸.

Ενδεικτικοί παράγοντες και τύποι αποδεικτικών στοιχείων ως προς την ύπαρξη δυνητικά χαμηλότερου κινδύνου είναι οι παρακάτω⁵⁹ :

1. Παράγοντες κινδύνου ως προς τον πελάτη:

α) εταιρεία, της οποίας οι μετοχές είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο που λειτουργεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή σε άλλο κράτος με νομοθεσία συμβατή προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/65/ΕΕ (L 173/12.06.2014), που διασφαλίζει επαρκή διαφάνεια ως προς τον πραγματικό δικαιούχο,

β) δημόσια αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή επιχείρηση που ανήκει κατά πλειοψηφία σε κρατικό φορέα, ή όργανο ή οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή δημόσιος διεθνής οργανισμός,

γ) πελάτες που είναι κάτοικοι ή εδρεύουν σε γεωγραφικές περιοχές χαμηλότερου κινδύνου, όπως καθορίζονται στο σημείο 3.

2. Παράγοντες κινδύνου ως προς προϊόντα, υπηρεσίες, συναλλαγές ή διαύλους παροχής προϊόντων ή υπηρεσιών:

α) ασφαλιστικές συμβάσεις ζωής, όταν το ποσό των ασφαλίσεων που πρόκειται να καταβληθούν κατά τη

διάρκεια ενός έτους είναι χαμηλό,

β) συμβάσεις συνταξιοδοτικής ασφάλισης, με τον όρο ότι οι συμβάσεις αυτές δεν περιλαμβάνουν ρήτρα εξαγοράς, ούτε μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως εγγύηση,

γ) προγράμματα συνταξιοδοτικής ασφάλισης, σύμφωνα με τα οποία οι εισφορές των εργαζομένων καταβάλλονται από τις αποδοχές τους και των οποίων οι όροι δεν επιτρέπουν την εκχώρηση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων,

δ) χρηματοοικονομικά προϊόντα ή υπηρεσίες που έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν την πρόσβαση ορισμένων κατηγοριών πελατών σε περιορισμένες, κατάλληλα καθορισμένες υπηρεσίες του χρηματοπιστωτικού τομέα,

ε) προϊόντα όπου οι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας περιορίζονται από άλλους παράγοντες, όπως τα χαμηλά όρια των διακινούμενων χρηματικών ποσών ή η διαφάνεια ως προς την ταυτότητα του πελάτη.

3. Γεωγραφικοί παράγοντες κινδύνου-καταχώριση, έδρα, διαμονή σε:

α) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

β) τρίτες χώρες που έχουν αναγνωρισθεί με βάση λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης δημόσιων διεθνών οργανισμών ως χαμηλού επιπέδου διαφθοράς, οργανωμένου εγκλήματος ή άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων,

⁵⁸ Άρθρο 15 του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

⁵⁹ Παράρτημα Ι του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

γ) τρίτες χώρες οι οποίες, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές όπως, λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης δημόσιων διεθνών οργανισμών, έχουν θεσπίσει και εφαρμόζουν αποτελεσματικά ρυθμίσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που συνάδουν προς τις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF.

3.2.2 Μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας και περιπτώσεις

Τα υπόχρεα πρόσωπα αυξάνουν το βαθμό και προσαρμόζουν τον τρόπο παρακολούθησης της επιχειρηματικής σχέσης με τους πελάτες υψηλότερου κινδύνου, για να προσδιορίσουν αν οι εν λόγω συναλλαγές ή δραστηριότητες είναι πράγματι ασυνήθεις ή ύποπτες. Οφείλουν να εξετάζουν με ιδιαίτερη προσοχή το ιστορικό και το σκοπό των πολύπλοκων ή ασυνήθιστα μεγάλων συναλλαγών, όπως και τα ασυνήθιστα είδη συναλλαγών που πραγματοποιούνται χωρίς προφανή οικονομικό ή νόμιμο σκοπό. Τα μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη εφαρμόζονται στις περιπτώσεις Διασυνοριακών Σχέσεων Ανταπόκρισης, στα Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα, όταν ο πελάτης είναι εγκατεστημένος σε χώρα που χαρακτηρίζεται από την ΕΕ ως χώρα υψηλού κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και σε άλλες περιπτώσεις επιχειρηματικών σχέσεων ή συναλλαγών υψηλού κινδύνου που θα αναφερθούν παρακάτω.⁶⁰

Τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου⁶¹

Όταν πρόκειται για πελάτες από χώρες υψηλού κινδύνου, τα υπόχρεα πρόσωπα :

- α) συλλέγουν πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τον πελάτη και τον πραγματικό δικαιούχο ή δικαιούχους, τον σχεδιαζόμενο χαρακτήρα της επιχειρηματικής σχέσης, την προέλευση των κεφαλαίων και την πηγή του πλούτου του πελάτη και του πραγματικού δικαιούχου ή δικαιούχων, καθώς και την αιτιολογία των συναλλαγών που σχεδιάζονται ή εκτελούνται,
- β) εξασφαλίζουν την έγκριση ανώτερων διοικητικών στελεχών για την έναρξη ή τη συνέχιση της επιχειρηματικής σχέσης,
- γ) διενεργούν ενισχυμένη και συνεχή παρακολούθηση των εν λόγω επιχειρηματικών σχέσεων, μέσω της αύξησης του αριθμού και της τακτικότητας των ελέγχων που εφαρμόζουν και μέσω της επιλογής προτύπων των συναλλαγών που χρήζουν περαιτέρω εξέτασης ,
- δ) εξασφαλίζουν, κατά περίπτωση, ότι η πρώτη πληρωμή πραγματοποιείται μέσω λογαριασμού στο όνομα του πελάτη σε πιστωτικό ίδρυμα που υπάγεται σε πρότυπα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, τα οποία δεν είναι λιγότερο αυστηρά από εκείνα που προβλέπονται στον παρόντα νόμο.

Εκτός από τα παραπάνω μέτρα, τα υπόχρεα πρόσωπα εφαρμόζουν, όπου απαιτείται, περαιτέρω μέτρα μετριασμού του κινδύνου σε πρόσωπα που πραγματοποιούν συναλλαγές με τρίτες χώρες που χαρακτηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως υψηλού κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, όπως αυτά αναφέρονται

⁶⁰ Άρθρο 11 του νόμου υπ' αριθμ.4734/2020

⁶¹ Άρθρο 12 του νόμου υπ' αριθμ.4734/2020

στην παράγραφο 2 του Άρθρου 12 ν.4734/2020.

Διασυννοριακές σχέσεις ανταπόκρισης⁶²

Στις διασυννοριακές σχέσεις ανταπόκρισης που αφορούν σε εκτέλεση πληρωμών με ίδρυμα πελάτη από τρίτη χώρα, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, κατά την σύναψη επιχειρηματικής σχέσης, οφείλουν, πλέον των μέτρων δέουσας επιμέλειας, να:

- α) συγκεντρώνουν επαρκείς πληροφορίες, σχετικά με το ίδρυμα πελάτη για να κατανοήσουν πλήρως τη φύση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του και να εκτιμήσουν, από τις δημόσια διαθέσιμες πληροφορίες, τη φήμη του ιδρύματος και την ποιότητα της εποπτείας που ασκείται επ' αυτού,
- β) αξιολογούν τους ελέγχους που διενεργεί το ίδρυμα πελάτη κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,
- γ) λαμβάνουν την έγκριση ανώτερου διοικητικού στελέχους πριν από τη σύναψη νέων σχέσεων ανταπόκρισης,
- δ) προσδιορίζουν ρητά τις αρμοδιότητες του κάθε μέρους στο πλαίσιο της σύμβασης ανταπόκρισης,
- ε) διασφαλίζουν, επί λογαριασμών πλάγιας πρόσβασης (payable through accounts), ότι το ίδρυμα πελάτη επαληθεύει την ταυτότητα των πελατών και ασκεί συνεχή δέουσα επιμέλεια ως προς τους πελάτες που έχουν άμεση πρόσβαση στους λογαριασμούς του ιδρύματος ανταποκριτή, καθώς και ότι μπορεί να παράσχει στοιχεία και δεδομένα, σχετικά με την δέουσα επιμέλεια ως προς τους πελάτες, ύστερα από σχετικό αίτημα του ιδρύματος ανταποκριτή.

Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα

Πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα (ΠΕΠ) είναι τα φυσικά πρόσωπα, στα οποία έχει ή είχε ανατεθεί σημαντικό δημόσιο λειτούργημα. Συμπεριλαμβάνονται οι στενοί συγγενείς τους ή τα πρόσωπα που είναι γνωστά ως στενοί συνεργάτες των προσώπων αυτών⁶³.

Στα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα περιλαμβάνονται:

- α) οι αρχηγοί κρατών, αρχηγοί κυβερνήσεων, υπουργοί, αναπληρωτές υπουργοί και υφυπουργοί,
- β) τα μέλη κοινοβουλίων ή αντίστοιχων νομοθετικών σωμάτων,
- γ) τα μέλη των διοικητικών οργάνων πολιτικών κομμάτων,
- δ) τα μέλη ανώτατων δικαστηρίων, συνταγματικών δικαστηρίων ή άλλων υψηλού επιπέδου δικαστικών οργάνων των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε περαιτέρω ένδικα μέσα, πλην εξαιρετικών περιστάσεων,
- ε) τα μέλη ελεγκτικών δικαστηρίων,
- στ) τα μέλη διοικητικών συμβουλίων κεντρικών τραπεζών,
- ζ) οι πρέσβεις και επιτετραμμένοι διπλωμάτες,

⁶² Άρθρο 13 του νόμου υπ' αριθμ.4734/2020

⁶³ Παράγραφος 9 , Άρθρο 3 του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

η) οι υψηλόβαθμοι αξιωματικοί ενόπλων δυνάμεων,

θ) τα μέλη διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων κρατικών επιχειρήσεων,

ι) οι διευθυντές, αναπληρωτές διευθυντές και μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή πρόσωπα που κατέχουν ισοδύναμη θέση σε διεθνείς οργανισμούς.

Κανένα από τα ανωτέρω δημόσια λειτουργήματα δεν αφορά πρόσωπα που κατέχουν ενδιάμεσες ή χαμηλές θέσεις της υπαλληλικής ιεραρχίας.

Στους «στενούς συγγενείς» των ΠΕΠ περιλαμβάνονται:

α) Οι σύζυγοι ή πρόσωπα εξομοιούμενα με συζύγους, σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία, όπως εκείνα με τα οποία έχει συναφθεί σύμφωνο συμβίωσης, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο

β) τα τέκνα και οι σύζυγοί τους ή πρόσωπα εξομοιούμενα με τους τελευταίους, σύμφωνα με την εκάστοτε

εθνική νομοθεσία,

γ) οι γονείς.

Στους «στενούς συνεργάτες» περιλαμβάνονται:

α) Φυσικά πρόσωπα για τα οποία είναι γνωστό ότι είναι από κοινού πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού μορφώματος ή συνδέονται με οποιαδήποτε άλλη στενή επιχειρηματική σχέση με πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο,

β) φυσικά πρόσωπα τα οποία είναι οι μόνοι πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού μορφώματος που είναι γνωστό ότι έχει συσταθεί εν τοις πράγμασι προς όφελος πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου.

Όσον αφορά στις συναλλαγές ή επιχειρηματικές σχέσεις με πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα, στενούς συγγενείς και στενούς συνεργάτες τους, τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν, πλέον των μέτρων δέουσας επιμέλειας, να ⁶⁴ :

α) διαθέτουν κατάλληλα συστήματα διαχείρισης κινδύνου και να εφαρμόζουν διαδικασίες ανάλογες με τον βαθμό κινδύνου, για να διαπιστώνουν αν ο πελάτης ή ο πραγματικός δικαιούχος ανήκουν στις ανωτέρω κατηγορίες προσώπων,

β) λαμβάνουν την έγκριση ανώτερου διοικητικού στελέχους για τη σύναψη ή διατήρηση επιχειρηματικών σχέσεων με τους πελάτες αυτούς,

γ) λαμβάνουν επαρκή μέτρα για να διαπιστώνουν την πηγή του πλούτου και την προέλευση των κεφαλαίων, τα οποία αφορά η επιχειρηματική σχέση ή συναλλαγή,

δ) διενεργούν στενότερη και συνεχή παρακολούθηση των εν λόγω επιχειρηματικών σχέσεων.

Όταν ένα ΠΕΠ σταματήσει να ασκεί σημαντικό δημόσιο λειτουργήμα σε ένα κράτος - μέλος της Ένωσης ή τρίτη χώρα ή να κατέχει σημαντική δημόσια θέση σε διεθνή οργανισμό, τα υπόχρεα πρόσωπα απαιτείται να λαμβάνουν υπόψη για χρονικό διάστημα ενός (1) τουλάχιστον έτους τον

---

⁶⁴ Άρθρο 14 του νόμου υπ' αριθμ.4734/2020

κίνδυνο που συνεχίζει να θέτει το εν λόγω πρόσωπο και να εφαρμόζουν τα κατάλληλα μέτρα, ανάλογα με τον βαθμό κινδύνου, έως ότου κρίνουν ότι το πρόσωπο αυτό δεν ενέχει πλέον κίνδυνο που χαρακτηρίζει ειδικά τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα.

Ενδεικτικοί παράγοντες και τύποι αποδεικτικών στοιχείων ως προς την ύπαρξη δυνητικά υψηλότερου κινδύνου είναι οι παρακάτω⁶⁵:

1. Παράγοντες κινδύνου ως προς τον πελάτη:

- α) επιχειρηματική σχέση που αναπτύσσεται σε ασυνήθιστες περιστάσεις,
- β) πελάτες που είναι κάτοικοι γεωγραφικών περιοχών υψηλότερου κινδύνου, όπως καθορίζονται στο στοιχείο 3,
- γ) νομικά πρόσωπα ή οντότητες που είναι φορείς κατοχής προσωπικών περιουσιακών στοιχείων,
- δ) εταιρείες που έχουν μετόχους ασκούντες καθήκοντα εξ ονόματος άλλου προσώπου ή μετοχές στον κομιστή (ανώνυμες),
- ε) επιχειρήσεις έντασης μετρητών,
- στ) ιδιοκτησιακή δομή εταιρείας που φαίνεται ασυνήθιστη ή υπερβολικά πολύπλοκη, δεδομένης της φύσης των δραστηριοτήτων της εταιρείας,
- ζ) ο πελάτης που είναι υπήκοος τρίτης χώρας και υποβάλει αίτηση για χορήγηση δικαιώματος διαμονής ή ιθαγένειας στο κράτος-μέλος με αντάλλαγμα μεταφορές κεφαλαίων, αγορά ιδιοκτησίας ή κρατικών ομολόγων ή επενδύσεις σε εταιρείες στο εν λόγω κράτος - μέλος.

2. Παράγοντες κινδύνου ως προς προϊόντα, υπηρεσίες, συναλλαγές ή διαύλους παροχής προϊόντων ή υπηρεσιών:

- α) ιδιωτική τραπεζική,
- β) προϊόντα ή συναλλαγές που ευνοούν την ανωνυμία,
- γ) επιχειρηματικές σχέσεις ή συναλλαγές χωρίς φυσική παρουσία των μερών, χωρίς ορισμένες διασφαλίσεις, όπως μέσα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, σχετικές υπηρεσίες εμπιστοσύνης, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθμ. 910/2014, ή οποιαδήποτε άλλη ασφαλής εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονική διαδικασία ταυτοποίησης που ρυθμίζεται, αναγνωρίζεται, εγκρίνεται ή γίνεται δεκτή από τις σχετικές εθνικές αρχές,
- δ) πληρωμές που λαμβάνονται από τρίτους με τους οποίους δεν προκύπτει η ύπαρξη οποιασδήποτε σχέσης,
- ε) νέα προϊόντα και νέες επιχειρηματικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένων νέων διαύλων παροχής προϊόντων ή υπηρεσιών, καθώς και της χρήσης νέων ή αναπτυσσόμενων τεχνολογιών,
- στ) συναλλαγές που συνδέονται με πετρέλαιο, πολύτιμα μέταλλα, προϊόντα καπνού, πολιτιστικά τεχνουργήματα και άλλα αντικείμενα αρχαιολογικής, ιστορικής, πολιτιστικής και θρησκευτικής σημασίας ή σπάνιας επιστημονικής αξίας, καθώς και ελεφαντοστό και προστατευόμενα είδη

---

⁶⁵ Παράρτημα II του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

1. Γεωγραφικοί παράγοντες κινδύνου:

α) χώρες στις οποίες έχει διαπιστωθεί σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, πέραν των σχετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης δημόσιων διεθνών οργανισμών, η έλλειψη αποτελεσματικών συστημάτων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,

β) χώρες στις οποίες έχουν διαπιστωθεί, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, όπως λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης δημόσιων διεθνών οργανισμών, υψηλά επίπεδα διαφθοράς, οργανωμένου εγκλήματος ή άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων,

γ) χώρες που υπόκεινται σε κυρώσεις, εμπορικό αποκλεισμό ή παρεμφερή περιοριστικά μέτρα που έχουν επιβληθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών,

δ) χώρες που παρέχουν χρηματοδότηση ή υποστήριξη σε τρομοκρατικές δραστηριότητες ή που στο έδαφος τους δρουν οργανώσεις χαρακτηρισμένες ως τρομοκρατικές

Συμπληρωματικά, οι κλάδοι/τα επαγγέλματα που εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο για ξέπλυμα χρήματος και πρέπει επομένως να εφαρμόζονται μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας είναι οι λογιστές, οι συμβολαιογράφοι, οι δικηγόροι, οι μεσίτες ακινήτων, οι έμποροι αγαθών μεγάλης αξίας και οι ενεχυροδανειστές⁶⁶.

3.3 Ύποπτες/Ασυνήθιστες συναλλαγές

Ύποπτη συναλλαγή ή δραστηριότητα είναι «η συναλλαγή ή δραστηριότητα από την οποία εκτιμάται ότι προκύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις ή υπόνοιες για πιθανή απόπειρα ή διάπραξη των αδικημάτων του άρθρου 2 (ν.4557/2018) για εμπλοκή του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου σε εγκληματικές δραστηριότητες, με βάση την αξιολόγηση των στοιχείων της συναλλαγής, όπως η φύση της συναλλαγής, η κατηγορία χρηματοπιστωτικού μέσου, η συχνότητα, η πολυπλοκότητα και το ύψος της συναλλαγής, καθώς και η χρήση ή μη μετρητών, και του προσώπου, όπως το επάγγελμα, η οικονομική επιφάνεια, η συναλλακτική ή επιχειρηματική συμπεριφορά, η φήμη, το παρελθόν, το επίπεδο διαφάνειας του νομικού προσώπου-πελάτη και άλλα σημαντικά χαρακτηριστικά».⁶⁷

Ασυνήθης συναλλαγή ή δραστηριότητα είναι « η συναλλαγή ή δραστηριότητα που δεν συνάδει με τη συναλλακτική, επιχειρηματική ή επαγγελματική συμπεριφορά του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου ή με την οικονομική τους επιφάνεια ή που δεν έχει προφανή σκοπό ή κίνητρο οικονομικής, επαγγελματικής ή προσωπικής φύσεως.»⁶⁸

⁶⁶ Υπουργείο Οικονομικών, «Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας», 2018

⁶⁷ Παράγραφος 14, Άρθρο 2 του νόμου υπ' αριθμ..4557/2018

⁶⁸ Παράγραφος 15, Άρθρο 2 του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις, τα υπόχρεα πρόσωπα και οι υπάλληλοί τους, στους οποίους περιλαμβάνονται τα διευθυντικά στελέχη, οφείλουν να⁶⁹:

α) ενημερώνουν αμελλητί, με δική τους πρωτοβουλία, την Αρχή, όταν γνωρίζουν ή έχουν σοβαρές ενδείξεις ή υποψίες ότι χρηματικά ποσά, ανεξαρτήτως του ύψους τους, συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η υποχρέωση αυτή αφορά και σε κάθε περίπτωση απόπειρας ύποπτης συναλλαγής,

β) παρέχουν αμελλητί στην Αρχή, την αρμόδια αρχή και σε άλλες δημόσιες αρχές που είναι επιφορτισμένες με καθήκοντα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ύστερα από αίτημά τους, όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και στοιχεία.».

Κάθε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικός οργανισμός οφείλει να ορίσει ένα διευθυντικό στέλεχος, στο οποίο τα υπόλοιπα διευθυντικά στελέχη και οι υπάλληλοι αναφέρουν κάθε συναλλαγή που θεωρούν ασυνήθη ή ύποπτη, καθώς και κάθε γεγονός που λαμβάνουν γνώση λόγω της υπηρεσίας τους και το οποίο μπορεί να αποτελέσει ένδειξη τέτοιων πράξεων. . Αν ο διευθυντής ή ο αναπληρωτής του κωλύεται ή αρνείται ή αμελεί ή δεν συμμερίζεται τις υπόνοιες του αναφέροντος υπαλλήλου, τότε ο υπάλληλος μπορεί να αναφερθεί στο αρμόδιο διευθυντικό στέλεχος. Το τελευταίο ενημερώνει σχετικά, τηλεφωνικώς ή με εμπιστευτικό έγγραφο ή με ασφαλές ηλεκτρονικό μέσο, την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, παρέχοντάς της συγχρόνως κάθε χρήσιμη πληροφορία ή στοιχείο, αν μετά την εξέταση που πραγματοποιεί, κρίνει ότι οι πληροφορίες και τα υπάρχοντα στοιχεία δικαιολογούν την αναφορά⁷⁰.

Παρακάτω παραθέτουμε δύο πίνακες που περιλαμβάνουν το ετήσιο δεσμευθέν εγκληματικό προϊόν τα έτη 2015-2018 καθώς και το πώς διαμορφώθηκε το πλήθος των αναφορών το έτος 2018. Η Αρχή δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημα για παροχή πρόσθετων αναλυτικών στοιχείων για πιο πρόσφατα έτη, και έτσι τα δεδομένα βασίζονται στην ετήσια έκθεση του 2018⁷¹.

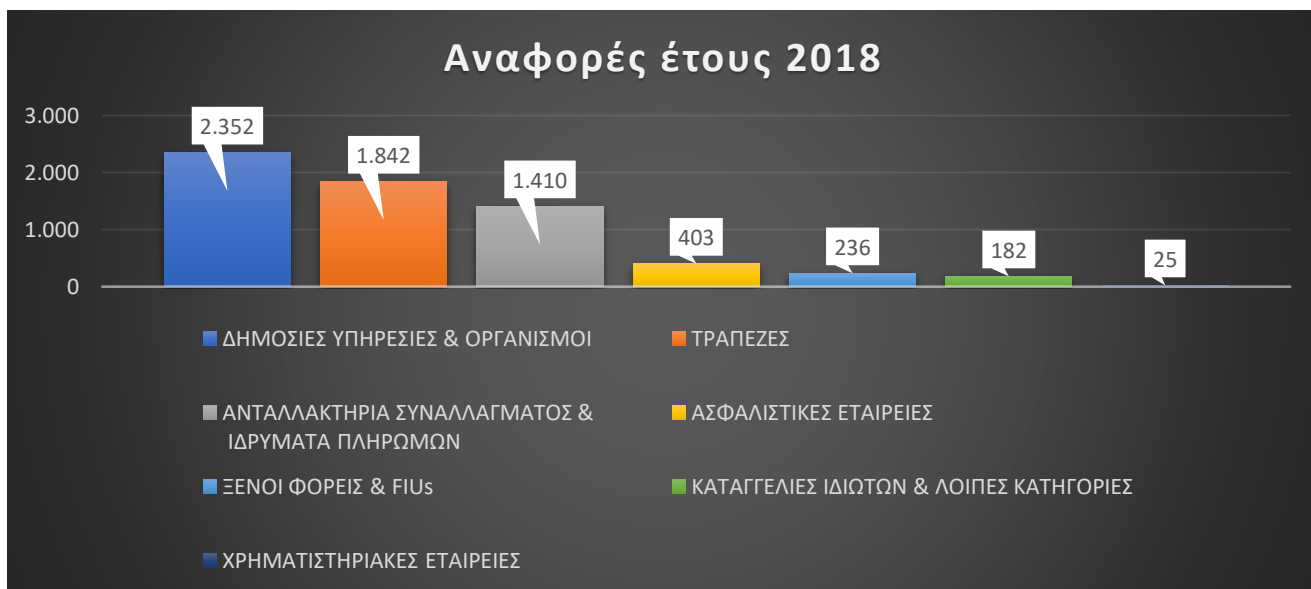
Έτος	2015	2016	2017	2018
Πλήθος αναφορών	23.559	6.295	5.597	6.450
Ετήσιο δεσμευθέν εγκληματικό προϊόν	255.368.389,00 €	301.740.646,00 €	312.590.609,00 €	227.842.680,00 €

⁶⁹ Άρθρο 19 του νόμου υπ' αριθμ.4734/2020

⁷⁰ Άρθρο 38 του νόμου υπ' αριθμ.4557/2018

⁷¹ Αρχή Καταπολέμησης, Έκθεση Πεπραγμένων Ά Μονάδας 2018

3.4 Μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος

Ο αγγλικός όρος που χρησιμοποιείται ευρέως, σε αντίθεση με τον ελληνικό ορισμό, είναι “whistleblowers”. Μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος είναι κάθε πρόσωπο που συμβάλλει ουσιωδώς με τις πληροφορίες που παρέχει στις Αρχές - χωρίς να είναι ο ίδιος εμπλεκόμενος και χωρίς να έχει όφελος στην αποκάλυψη ή δίωξη υποθέσεων - που αφορούν δωροδοκία ή δωροληψία πολιτικών αξιωματούχων, δωροδοκία ή δωροληψία υπαλλήλου, δωροδοκία και δωροληψία δικαστικών λειτουργών, εμπορία επιρροής μεσαζόντων, και τις συναφείς με αυτές πράξεις.⁷² Αντίστοιχα, το “whistleblowing” μπορεί να οριστεί ως «η αποκάλυψη ή αναφορά πληροφοριών σχετικά με μια διεφθαρμένη, παράνομη ή απατηλή ή βλαπτική πρακτική σε έναν φορέα του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα, που αφορούν ή απειλούν το δημόσιο συμφέρον, άτομα ή εμπλεκόμενους φορείς»⁷³. Οι μάρτυρες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πάταξη της διαφθοράς και στην αποκάλυψη εγκλημάτων, κυρίως οικονομικών. Ωστόσο η αποκάλυψη πληροφοριών ενδέχεται να έχει σημαντικό κόστος για τους ίδιους (απώλεια εργασίας, εμπλοκή σε δικαστικές διαμάχες, απειλές κατά της ζωής τους κλπ.), οπότε η προστασία τους είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα μέτρα προστασίας των αναφερόντων προσώπων που ορίζει ο νόμος⁷⁴ είναι τα εξής :

1. Η καλόπιστη γνωστοποίηση πληροφοριών προς την Αρχή ή εντός του υπόχρεου προσώπου σύμφωνα με το άρθρο 22 του ν.4734/2020 δεν αποτελεί παράβαση νομοθετικής, κανονιστικής, διοικητικής ή συμβατικής απαγόρευσης γνωστοποίησης πληροφοριών, ούτε συνεπάγεται οποιουδήποτε είδους ευθύνη για το υπόχρεο πρόσωπο και τους εργαζόμενους σε αυτό ή τους νόμιμους εκπροσώπους του, ακόμη και αν αποδειχθεί, ότι δεν υπήρξε εγκληματική δραστηριότητα, ούτε μπορεί να αποτελέσει λόγο καταγγελίας της εργασιακής σύμβασης ή μεταβολής των όρων της επί το δυσμενέστερον.

⁷² Άρθρο 47 του νόμου υπ’ αριθμ.4620/2019

⁷³ Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς, «Αποτελεσματικότερη προστασία και υποστήριξη των whistleblowers στην Ελλάδα», 2013

⁷⁴ Άρθρο 20 του νόμου υπ’ αριθμ.4734/2020

2. Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρουν τις υπόνοιές τους για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, προστατεύονται από πιθανές περιπτώσεις εκδίκησης ή εκφοβισμού, σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 2928/2001 (Α' 141). Τα φυσικά αυτά πρόσωπα, στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι εργαζόμενοι και οι αντιπρόσωποι υπόχρεων προσώπων, όταν αναφέρουν τις υπόνοιές τους εσωτερικά ή στην Αρχή, τυγχάνουν νομικής προστασίας από την έκθεσή τους σε απειλές, αντίποινα ή εχθρικές ενέργειες, ιδίως δε από εργασιακές ενέργειες που είναι δυσμενείς ή εισάγουν διακρίσεις. Τα άτομα που εκτίθενται σε απειλές, εχθρικές ενέργειες ή εργασιακές ενέργειες που είναι δυσμενείς ή εισάγουν διακρίσεις επειδή αναφέρουν υπόνοιες για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, εσωτερικά ή στην Αρχή, έχουν δικαίωμα να υποβάλλουν καταγγελία κατά τρόπο ασφαλή στις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές. Χωρίς να θίγεται ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των πληροφοριών που συλλέγει η Αρχή, τα οικεία άτομα έχουν το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους βάσει της παρούσας.».

3. Με αποφάσεις των αρμόδιων αρχών ορίζονται διαδικασίες και μηχανισμοί αναφοράς και προστασίας των εργαζομένων στα εποπτευόμενα υπόχρεα πρόσωπα, που αναφέρουν τις υπόνοιές τους για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας έναντι αντιποίνων ή άλλων μορφών διακριτικής μεταχείρισης.

Βάσει της μελέτης του 2017 που διεξήγαγε η Επιτροπή⁷⁵, οι απώλειες των δυνητικών κερδών που οφείλονται στην ανεπαρκή προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, μόνο για τις δημόσιες συμβάσεις, κυμαίνονται από 5,8 ως 9,6 δισ. ευρώ ετησίως για την ΕΕ συνολικά. Η ίδια μελέτη κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία κατηγορία με βάση τον βαθμό προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (περιορισμένη έως καμία).

Ενδεικτικό του προβλήματος είναι και το αποτέλεσμα της ειδικής έρευνας του Ευρωβαρομέτρου το 2017, σύμφωνα με την οποία το 81 % των Ευρωπαίων ερωτηθέντων δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν περιστατικά διαφθοράς που βίωσαν ή των οποίων υπήρξαν μάρτυρες.⁷⁶

Γ.Π. Δράκος, «Κακία σιωπηθείσα...» (1979) : «*Αν λείπει κάτι [...] από την σύγχρονη κοινωνία είναι η έφεση να καταγγέλουμε επώνυμα τις παραβάσεις και τα τυχόν ανομήματα των τρίτων που πέφτουν στην αντίληψή μας. Και η έλλειψη αυτή είναι οργανικά δεμένη με το εθνικό μας ελάττωμα της ανευθυνότητας.*»

Λυκούργος (κατά Λεωκράτους, 338 π.Χ.) : «*Ούτε οι νόμοι ούτε οι δικαστές μπορούν να έχουν αποτέλεσμα αν κάποιος δεν καταγγείλει τους παρανομούντας.*»

Κεφάλαιο 4 –Νομοθετικό Πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο νόμος 4557/30.07.2018, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 4734/08.10.2020 αποτελεί τη βάση του ισχύοντος εθνικού θεσμικού πλαισίου για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων

⁷⁵ European Commission, “Estimating the Economic Benefits of Whistleblower Protection in Public Procurement”, 2017

⁷⁶ European Commission, “Special Eurobarometer 470- Corruption”, 2017

από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ενσωματώνει τις διατάξεις των Οδηγιών (ΕΕ) 2015/849 και 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁷⁷. Οι Οδηγίες αυτές είναι η 4^η και η 5^η κατά σειρά οδηγίες που εκδόθηκαν από την ΕΕ με στόχο την αποτελεσματικότερη ρύθμιση του φαινομένου. Η κοινοτική νομοθεσία, που διαμορφώνει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, εναρμονίζεται με τις « 40 Συστάσεις για την καταπολέμηση του Ξεπλύματος Χρήματος, της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και της Διασποράς Όπλων Μαζικής Καταστροφής», όπως υιοθετήθηκαν από την Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης το 2012. Ο νόμος 4557/2018 καταργεί πλήρως τον νόμο 3691/2008, εμπεριέχοντας ωστόσο αρκετές από τις παλαιές διατάξεις. Στο κεφάλαιο αυτό θα δούμε τη διαχρονική εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου με τις βασικές διαφορές που έφερε - ή θα φέρει- η ενσωμάτωση κάθε Οδηγίας.

4.1 Από την πρώτη Οδηγία για το ξέπλυμα χρήματος (AMLD) στην τρίτη

Η **πρώτη Οδηγία** 91/308/ΕΟΚ εκδόθηκε πριν από 30 χρόνια, σε μια μεταβατική περίοδο για την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (μετάβαση σε Ευρωπαϊκή Ένωση το 1993). Θεωρήθηκε μάλιστα πολιτικό κατόρθωμα, καθώς το πιο γραφειοκρατικό όργανο των Κοινοτήτων, η Επιτροπή, κατάφερε να επεκτείνει τις πολιτικές της αρμοδιότητες. Η προθεσμία ενσωμάτωσης στο Εθνικό Δίκαιο ήταν η 1/4/1994. Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την Οδηγία με τον νόμο 2331/1995. Το περιεχόμενο της πρώτης Οδηγίας αποτελούσαν κυρίως οι 40 συστάσεις της FATF, όπως τις εξέδωσε για πρώτη φορά το 1990. Ήταν η πρώτη φορά που ποινικοποιήθηκε το ξέπλυμα χρήματος και μάλιστα σε κοινοτικό επίπεδο. Παράλληλα έγινε εστίαση στον ρόλο των τραπεζών, ως τις κύριες υπόχρεες οντότητες, και ορίστηκαν οι έννοιες της δέουσας επιμέλειας, της πολιτικής «Γνώρισε τον πελάτη σου», η αναφορά ύποπτων/ασυνηθών συναλλαγών, όπως και άλλοι συναφείς ορισμοί. Ήταν σαφώς ένα μεγάλο και θετικό πρώτο βήμα για την μετρίαση του προβλήματος, το οποίο μέχρι τότε είχε αγνοηθεί ευρέως. Ωστόσο γινόταν σταδιακά κατανοητό πως η επικέντρωση της νομοθεσίας στις τράπεζες ήταν μια ελλιπής προσέγγιση, καθώς οι εγκληματίες χρησιμοποιούσαν και άλλους τομείς πέρα από τον χρηματοπιστωτικό για το ξέπλυμα του παράνομου χρήματος (εμπόριο ναρκωτικών, όπλων κλπ.).⁷⁸

Η **δεύτερη Οδηγία** που τροποποίησε την πρώτη ήταν η 2001/97/ΕΚ και ενσωματώθηκε στην Ελλάδα με τον νόμο 3424/2005. Καταλυτικός παράγοντας για την έκδοση της ήταν η τρομοκρατική επίθεση που δέχτηκαν οι ΗΠΑ μόλις πριν από περίπου τρεις μήνες. Παρόλα αυτά το περιεχόμενο της είχε ήδη αποφασιστεί και στόχευε στην κάλυψη των κενών της πρώτης Οδηγίας, χωρίς να θίγει την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας όπως πολλοί θα περίμεναν. Το περιεχόμενο της ακολούθησε τις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF (1996), διευρύνοντας έτσι τον αριθμό των βασικών αδικημάτων αναφορικά με το ξέπλυμα χρήματος. Πολύ σημαντική αλλαγή ήταν και η υποχρέωση σύστασης μιας ειδικής Αρχής σε κάθε κράτος-μέλος, στην οποία τα υπόχρεα πρόσωπα του κάθε κράτους θα υπέβαλαν τις ύποπτες συναλλαγές που εντόπιζαν. Τέλος, διέυρυνε το πλαίσιο των

⁷⁷ Ιστοσελίδα Τράπεζα της Ελλάδος, «Πρόληψη ξεπλύματος χρήματος»

⁷⁸ Comply Advantage, "A Brief History of the AMLDs: Part One", 12/8/2020

υπόχρεων προσώπων, καθώς όπως είπαμε είχε γίνει αντιληπτό πως χρησιμοποιούνται και άλλα -μη τραπεζικά- χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για το ξέπλυμα των παράνομων κεφαλαίων.

Τέσσερα χρόνια αργότερα έρχεται η **τρίτη Οδηγία**, η 2005/60/ΕΚ, η οποία καταργεί την 91/308/ΕΟΚ. Στην Ελλάδα ενσωματώθηκε με τον νόμο 3691/2008. Ήρθε σαφώς πιο γρήγορα σε σχέση με την δεύτερη, καθώς ήταν ανάγκη να δώσει η ΕΕ μια απάντηση στον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας». Ορισμένα κράτη βέβαια (όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, UK's Terrorism Act 2000) είχαν ήδη θεσπίσει σχετική νομοθεσία στο εθνικό τους Δίκαιο πριν καν συμβεί η τρομοκρατική επίθεση στις 11 Σεπτεμβρίου. Μια σημαντική προσθήκη με την τρίτη Οδηγία ήταν οι 9 «ειδικές συστάσεις» της FATF για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τις οποίες εξέδωσε το 2003. Έτσι η τρίτη Οδηγία όρισε για πρώτη φορά μέτρα δέουσας επιμέλειας προς τα υπόχρεα πρόσωπα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι δεν παρέχουν υπηρεσίες σε τρομοκράτες ή τρομοκρατικές οργανώσεις. Πέρα από το θέμα της τρομοκρατίας, επέκτεινε τη λίστα των υπόχρεων προσώπων συμπεριλαμβάνοντας τους λογιστές και τα καζίνο, και έφερε μια νέα προσέγγιση στην εφαρμογή των πρακτικών για την καταπολέμηση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, βάσει του εκάστοτε κινδύνου που παρουσιάζει ο πελάτης. Ορίστηκαν δηλαδή οι έννοιες της απλουστευμένης, συνήθους και αυξημένης δέουσας επιμέλειας. Φυσικά δεν μπορούμε να παραβλέψουμε και την αναγνώριση της ανάγκης επιβολής κυρώσεων στα υπόχρεα πρόσωπα που δεν τηρούν τις διατάξεις του νόμου. Ωστόσο η Οδηγία απέφυγε να ορίσει συγκεκριμένες κυρώσεις, αφήνοντας αυτό το θέμα στη διακριτική ευχέρεια της εθνικής νομοθεσίας. Όπως αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο του Άρθρου 39 της παρούσας, «οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές» .

4.2 Τέταρτη Οδηγία

Η επόμενη δεκαετία πέρασε χωρίς να φέρει κάποια αλλαγή στο νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αυτό οφείλεται ενδεχομένως στην ελλιπή διάθεση των κρατών μελών για περαιτέρω αλλαγές, παρόλο που η έξαρση των ομάδων οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς παρέμεινε ένα κύριο πολιτικό ζήτημα. Από την άλλη ήταν σαφές πως το επίκεντρο της προσοχής εκείνη την εποχή ήταν αναμφίβολα αλλού. Δύο με τρία χρόνια μετά την έκδοση της τρίτης Οδηγίας ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση (2007-2008) , βρίσκοντας όλες τις οικονομίες της ΕΕ εκτεθειμένες. Κύριο μέλημα της Ένωσης αποτέλεσε η γρήγορη ανάκαμψη των οικονομιών από τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης. Μπορεί η οικονομική κρίση να μην είχε άμεση σχέση με το ξέπλυμα χρήματος, ωστόσο οι συζητήσεις περί αποτυχίας και ανεπαρκούς εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων δημιούργησε ένα ευνοϊκότερο κλίμα για την επαναπροσέγγιση του φαινομένου⁷⁹. Παράλληλα, οι τεχνολογικές εξελίξεις είχαν δημιουργήσει τόσο νέες προκλήσεις (συστήματα ηλεκτρονικών πληρωμών) όσο και ευκαιρίες υιοθέτησης αποτελεσματικότερων πολιτικών από τα υπόχρεα πρόσωπα.

Η τέταρτη Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2015/849 , εκδίδεται δέκα χρόνια αργότερα ενώ ταυτόχρονα εκδίδεται ο Κανονισμός 2015/847/ΕΕ περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών. Στην Ελλάδα ενσωματώνεται με τον νόμο 4557/2018, αφού προηγουμένως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε παραπέμψει τη χώρα στο Δικαστήριο

---

⁷⁹ Comply Advantage , “A Brief History of the AMLDs: Part Two” 24/8/2020

της ΕΕ επειδή δεν είχε ενσωματώσει εγκαίρως την εν λόγω Οδηγία (η προθεσμία ήταν η 26η Ιουνίου 2017)⁸⁰. Για την ακρίβεια, μόλις 11 από τα κράτη μέλη είχαν καταφέρει να την ενσωματώσουν έγκαιρα.

Όπως και με τις προηγούμενες Οδηγίες, διέυρνε τις υποχρεώσεις των υπόχρεων προσώπων συμπεριλαμβάνοντας και μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ακόμα, προσδιόρισε ποσοτικά το ύψος στο οποίο οι συναλλαγές θα πρέπει να θεωρούνται από τα υπόχρεα πρόσωπα ως ύποπτες, ανάλογα με τη σχέση του πελάτη. Αρκετή έμφαση δόθηκε επίσης στη δημιουργία διαφάνειας στις εταιρικές δομές, που στόχευε στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής, δύο φαινόμενα που αναπτύχθηκαν αρκετά στα χρόνια της κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό ορίζεται η υποχρέωση καταγραφής των πραγματικών δικαιούχων των νομικών οντοτήτων από τις Δημόσιες Αρχές (Κεντρικό Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων, Άρθρο 20). Μία εκ των σημαντικότερων αλλαγών ήταν επίσης ο εμπλουτισμός των μέτρων αυξημένης δέουσας επιμέλειας όσον αφορά τα Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα. Όπως συνέβη και στο παρελθόν, μεγάλο ποσοστό των αλλαγών που προήλθαν ακολούθησε τις αναθεωρημένες συστάσεις τις FATF (το 2012).

4.3 Πέμπτη Οδηγία

Η πέμπτη κατά σειρά Οδηγία είναι η 2018/843 και ενσωματώθηκε στο Εθνικό Δίκαιο με τον νόμο 4734/2020, μαζί με το Άρθρο 3 της Οδηγίας 2019/2177 (τροποποιεί το Άρθρο 6 της 2015/849). Παρατηρώντας κάποιος το χρονικό διάστημα από την προθεσμία ενσωμάτωσης της 4^{ης} Οδηγίας μέχρι την έκδοση της 5^{ης}, αντιλαμβάνεται αναμφίβολα πως πρόκειται για χρόνο ρεκόρ. Ένας παράγοντας που συνέβαλε σε αυτή την εξέλιξη ήταν και οι διαδοχικές τρομοκρατικές επιθέσεις που δέχτηκαν χώρες της Ένωσης – και κυρίως η Γαλλία- από το «Ισλαμικό Κράτος». Μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις είναι οι ακόλουθες: Θέατρο Μπατακλάν (Παρίσι 2015) ,Γραφεία του Σαρλί Εμπντό (Παρίσι 2015), Αεροδρόμιο Βελγίου (2016), Νίκαια (Γαλλία, 2016) και Μάντσεστερ Αρένα (Αγγλία, 2017). Συνολικά οι απόπειρες τρομοκρατικών επιθέσεων από το Ισλαμικό Κράτος στην Ευρώπη την τριετία 2015-2017 , επιτυχημένες και μη, ανήλθαν σε 63⁸¹. Μάλιστα, η Οδηγία σπεύδει να ρυθμίσει το θέμα των προπληρωμένων καρτών θέτοντας όρια και περιορισμούς στη χρήση τους, καθώς φάνηκε πως έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για την επίθεση στο θέατρο Μπατακλάν⁸².

Μια μεγάλη προσθήκη που έφερε η Οδηγία είναι οι διατάξεις περί κρυπτονομισμάτων και ηλεκτρονικών πορτοφολιών , ορίζοντας τα «εικονικά νομίσματα» και τους «παρόχους υπηρεσιών θεματοφυλακής πορτοφολιών». Οι φορείς παροχής πορτοφολιού θα υποχρεούνται να ελέγχουν ποιοι είναι οι πελάτες τους, περιορίζοντας την ανωνυμία που σχετίζεται με αυτές τις συναλλαγές. Είναι σίγουρα ένας τομέας που στο μέλλον πρόκειται να δεχτεί ακόμα περισσότερες ρυθμίσεις. Ως προς την διαφάνεια, τα μητρώα των πραγματικών δικαιούχων των εταιρειών θα μπορούν να είναι πλέον προσιτά σε όλους, συμπεριλαμβανομένων και των πραγματικών δικαιούχων των εμπιστευμάτων . Τέλος, ενισχύεται η ηλεκτρονική παρακολούθηση των πελατών στο πλαίσιο των μέτρων δέουσας επιμέλειας και δημιουργείται σε εθνικό επίπεδο ένας πιο λειτουργικός κατάλογος για τον προσδιορισμό των Πολιτικώς Εκτεθειμένων Προσώπων.⁸³

⁸⁰ LawSpot ,” Δημοσιεύθηκε ο Νόμος 4557/2018 για το ξέπλυμα χρήματος”, 31/7/2018

⁸¹ Statista, “Number of terrorist attacks in the European Union (EU) from 2010-2019, by affiliation”, 7/10/2020

⁸² Mirror UK, “ Paris attacks carried out on a 'shoestring' budget of just £21k using prepaid credit cards”, 2015

⁸³ Capital.gr, «Έρχεται αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος», 30/11/2019

4.4 Έκτη Οδηγία, τί νέο θα φέρει;

Η τελευταία μέχρι σήμερα Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας είναι η 2018/1673 και η προθεσμία ενσωμάτωσης ήταν στις 3/12/2020. Παράλληλα, οι διατάξεις της πρέπει να έχουν υιοθετηθεί από τα υπόχρεα μέχρι τις 3/6/2021. Η 6^η Οδηγία ήρθε σχεδόν αμέσως μετά την 5^η, γεγονός που προμηνύει ότι η Ένωση θα επιδιώξει στο κοντινό μέλλον να τοποθετήσει για πρώτη φορά το νομοθετικό της πλαίσιο ένα βήμα μπροστά από τις εγκληματικές πρακτικές ξεπλύματος μαύρου χρήματος, αντίθετα με ό,τι συνέβαινε τις προηγούμενες δεκαετίες. Δεν είναι μάλιστα λίγοι αυτοί που ήδη συζητούν για την 7^η Οδηγία.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα αλλαγή της 6^{ης} Οδηγίας είναι η επαναπροσέγγιση βασικών ζητημάτων, όπως το ποιες πράξεις αποτελούν εγκληματικές δραστηριότητες, ποια είναι τα υπόχρεα πρόσωπα και ποιες κυρώσεις πρέπει να τους επιβάλλονται. Στόχος είναι η εναρμόνιση της ορολογίας του ξεπλύματος σε κοινοτικό επίπεδο, για να αποφευχθούν τυχόν ασάφειες που μπορεί να προκύψουν. Στο άρθρο 2 η Οδηγία ορίζει μια λίστα από 22 αξιόποινες πράξεις που αποτελούν πλέον τον ορισμό της εγκληματικής δραστηριότητας. Αξίζει να αναφερθούμε σε δύο εγκλήματα από αυτά που περιλαμβάνει η λίστα, τα ηλεκτρονικά και τα περιβαλλοντικά. Ειδικά τα περιβαλλοντικά εγκλήματα είναι η πρώτη φορά που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος και την τρομοκρατία. Τα ηλεκτρονικά εγκλήματα αν και είναι μια καινούρια προσθήκη, ήταν οπωσδήποτε κάτι αναμενόμενο. Παράλληλα, στο Άρθρο 4 ορίζεται ότι πλέον η «υποβοήθηση, η συνέργεια, η ηθική αυτοουργία και η απόπειρα διάπραξης» αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί επίσης ποινικό αδίκημα. Μέχρι τώρα προβλέπονταν κυρώσεις μόνο για όσους επωφελούνταν άμεσα από τις πράξεις ξεπλύματος. Όλα αυτά αποτελούν ιδιαίτερη πρόκληση για τα υπόχρεα πρόσωπα, που πρέπει να εκπαιδευθούν το προσωπικό τους και να προσαρμόσουν τα ειδικά πληροφοριακά τους συστήματα για τον εντοπισμό ύποπτων δραστηριοτήτων σχετικά με τα εν λόγω εγκλήματα.

Όσον αφορά τις κυρώσεις, έγιναν δύο αξιοσημείωτες προσθήκες. Η κυριότερη είναι η πρόβλεψη ποινικής ευθύνης για τα νομικά πρόσωπα, και όχι μόνο για τα φυσικά. Δηλαδή όταν οι εργαζόμενοι ενός οργανισμού διαπράττουν αδίκημα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή συνεισφέρουν στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων προς όφελος της εταιρείας, θα προβλέπονται κυρώσεις εις βάρος αυτής, που κυμαίνονται από τον αποκλεισμό από δημόσιες παροχές ή ενισχύσεις, ως και την οριστική απαγόρευση άσκησης εμπορικής δραστηριότητας ή την δικαστική διαταγή εκκαθάρισης.⁸⁴ Αυτό προσδίδει ισχυρό κίνητρο στην εταιρεία να εξασφαλίζει την αποτροπή τέτοιων προσπαθειών με την υιοθέτηση αυστηρότερων εσωτερικών διαδικασιών. Η δεύτερη προσθήκη αφορά την αυστηριοποίηση των ποινών που αντιμετωπίζουν τα φυσικά πρόσωπα. Συγκεκριμένα, τα πρόσωπα που προβαίνουν σε πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή, το ανώτατο όριο της οποίας ανέρχεται σε τουλάχιστον τέσσερα έτη⁸⁵.

⁸⁴ Άρθρο 8, Οδηγία 2018/1673

⁸⁵ Παράγραφος 2, Άρθρο 5, Οδηγία 2018/1673

Τέλος, η 6^η Οδηγία στοχεύει στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, σκοπεύοντας ειδικά στην παράκαμψη της αρχής του διττού αξιόποινου, δηλαδή της απαίτησης η εν λόγω αξιόποινη πράξη να συνιστά έγκλημα τόσο στη χώρα στην οποία κρατείται ο ύποπτος όσο και στη χώρα στην οποία είναι επιθυμητή η παράδοσή του, προκειμένου να προσαχθεί σε δίκη⁸⁶. Από την άλλη, όταν το αδίκημα υπάγεται στη δικαιοδοσία περισσότερων του ενός κρατών μελών και οποιοδήποτε εξ αυτών μπορεί να ασκήσει εγκύρως ποινική δίωξη βάσει των ίδιων πραγματικών περιστατικών, τα εν λόγω κράτη μέλη οφείλουν να συνεργαστούν και να αποφασίσουν ποιο από αυτά θα προβεί στη δίωξη του δράστη. Σκοπός είναι να συγκεντρωθεί η διαδικασία σε ένα μόνο κράτος μέλος^{87, 88}.

Κεφάλαιο 5 – Ξέπλυμα χρήματος στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σχετικά με την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Τα συμπεράσματα είναι βασισμένα στην τελευταία έκθεση της FATF για την χώρα μας το 2019. Έπειτα θα αναλύσουμε την αξιολογική έκθεση της Moneyval για την Κύπρο για το ίδιο έτος και στο τέλος του κεφαλαίου θα εξετάσουμε περιπτώσεις ξεπλύματος.

5.1 Έκθεση της FATF για την Ελλάδα το 2019

Τα συμπεράσματα που παραθέτει η έκθεση της FATF για την Ελλάδα είναι σε γενικές γραμμές αρκετά ικανοποιητικά. Συγκεκριμένα, η έκθεση αναλύει τον βαθμό συμμόρφωσης της χώρας με τις 40 συστάσεις που έχει εκδώσει η Ομάδα, το επίπεδο αποτελεσματικότητας των πολιτικών που υιοθετούνται και δυνητικούς τρόπους ενδυνάμωσης του συστήματος. Είναι ξεκάθαρο ότι έχει επιτευχθεί μεγάλη πρόοδος σε σχέση με την τελευταία αξιολογική έκθεση για την πορεία της χώρας το 2011⁸⁹, όπου υπήρχαν σημαντικές ανεπάρκειες αναφορικά με τις συστάσεις της Ομάδας. Μάλιστα, η πρόσφατη Έκθεση Κοινής Αξιολόγησης⁹⁰ κατατάσσει τη χώρα μεταξύ των 8 κρατών παγκοσμίως με το υψηλότερο επίπεδο αποτελεσματικότητας στις πολιτικές καταπολέμησης ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης τρομοκρατίας.

---

⁸⁶ Απόφαση 2014/835/ΕΕ του Συμβουλίου

⁸⁷ Άρθρο 10, Οδηγία 2018/1673

⁸⁸ Comply Advantage, “The 6th Anti Money Laundering Directive (6AMLD): What You Need to Know” Comply Advantage, “6AMLD: 22 Predicate Offenses For Money Laundering” Kyc-Chain, “6AMLD – The Next Big Thing in AML Regulation”, 21/2/2020

Δικαιοσύνη, «Αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος: Η 6η Οδηγία της ΕΕ – Τί αλλάζει;», 27/8/2020

⁸⁹ FATF, “Follow-up Report to the Mutual Evaluation Report of Greece”, October 2011

⁹⁰ FATF, “Greece-Mutual Evaluation Report”, September 2019

FATF, “Greece- MER Executive Summary”, 2019

Οι κυριότερες μορφές κινδύνου στην Ελλάδα είναι η νομιμοποίηση εσόδων από φοροδιαφυγή, εμπόριο ναρκωτικών, διαφθορά, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, χρηματοοικονομικά εγκλήματα και λαθραία διακίνηση παράνομων αγαθών και μεταναστών. Ο τομέας που ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο για ξέπλυμα είναι ο χρηματοπιστωτικός, όμως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμής και μεταφοράς χρηματικών ποσών συμμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό με τις προβλεπόμενες διατάξεις. Έχει επίσης ενδιαφέρον να δούμε συνοπτικά την τρωτότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών του τραπεζικού κλάδου, όπως αναφέρονται στον Πίνακα 4 του παρατήματος. Σημειώνεται επίσης, σύμφωνα με την Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου του 2018, πως παραδοσιακά ο τομέας της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα δεν προτιμάται από τους εγκληματίες για νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων τους. Αυτό οφείλεται πέρα από τις αυστηρές πολιτικές αντιμετώπισης στον σχετικά χαμηλό κύκλο εργασιών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, στην μικρή αξία των κεφαλαίων υπό διαχείριση καθώς και στην επιβολή περιοριστικών μέτρων στη κίνηση κεφαλαίων από τον Ιούνιο του 2015⁹¹.

Η μεγαλύτερη απειλή βρίσκεται στον μη-χρηματοπιστωτικό τομέα και συγκεκριμένα σε κλάδους όπως αυτός των νομικών, συμβολαιογράφων, λογιστών και μεσιτών. Σε όρους τεχνικής συμμόρφωσης, το νομοθετικό πλαίσιο κρίνεται ιδιαίτερα ισχυρό. Σε ορισμένους μόνο τομείς πρέπει να επιτευχθεί σημαντική βελτίωση, όπως στα περίπλοκα νομικά μορφώματα, στους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, στην ανταποκριτική τραπεζική και στις μεταφορές μετρητών μέσω courier.

Αναφορικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, ο κίνδυνος περιορίζεται στο εγχώριο επίπεδο και συναντιέται κυρίως σε ακροαριστερές και αναρχικές οργανώσεις. Τα παράνομα κεφάλαια αποκτιούνται κατά κανόνα από κλοπές και ληστείες, ενώ η απειλή της διεθνούς χρηματοδότησης της τρομοκρατίας θεωρείται χαμηλή.

Μερικά από τα βασικότερα μειονεκτήματα του συστήματος στην Ελλάδα σύμφωνα με την έκθεση είναι τα εξής⁹²:

- 1) Παρόλο που τα υπόχρεα πρόσωπα επί των πλείστων ανιχνεύουν και αναφέρουν στην Αρχή τις ύποπτες συναλλαγές, όταν οι υποθέσεις ακολουθήσουν τη δικαστική οδό αντιμετωπίζουν αδικαιολόγητα μεγάλες καθυστερήσεις. Παράλληλα, η κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων καθυστερεί λόγω των διαδικασιών δίωξης και των εφέσεων.
- 2) Δεν τηρούνται συνεκτικά στατιστικά στοιχεία των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί και σχετίζονται με ξέπλυμα χρήματος ή χρηματοδότηση τρομοκρατίας, έτσι ώστε να χαρακτηριστούν οι κυρώσεις ως αναλογικές ή αποτρεπτικές.
- 3) Για να στοιχειοθετηθεί η παράνομη προέλευση κεφαλαίων, πρέπει να θεωρηθεί μια πράξη ως αδίκημα πέραν κάθε αμφιβολίας, γεγονός που δυσκολεύει την ανίχνευση, τη δίωξη και την καταδίκη των πράξεων.
- 4) Οι πληροφορίες των ελληνικών νηολογημένων ναυτιλιακών εταιρειών τηρούνται σε χειρόγραφο μητρώο, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η πρόσβαση σε πλήρεις και ενημερωμένες πληροφορίες

⁹¹ Υπουργείο Οικονομικών, «Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας», 2018

⁹² Capital.gr, «Έρχεται αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος», 30/11/19

- 5) Οι καθυστερήσεις που υφίστανται οι δικαστικές διαδικασίες έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην ικανότητα της χώρας να λαμβάνει αμοιβαία δικαστική συνδρομή και να προβαίνει σε έκδοση προσώπων που επιδεικνύουν εγκληματική δραστηριότητα διεθνώς.
- 6) Δεν υπάρχει από την ΤτΕ λεπτομερής καθοδήγηση για τους μη χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς αναφορικά με το ξέπλυμα χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας
- 7) Οι μηχανισμοί ελέγχου κατά την είσοδο προσώπων στην χώρα είναι ανεπαρκείς και μπορεί να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό κινδύνου.
- 8) Υπάρχει μεγάλος αριθμός κτηματομεσιτών χωρίς άδεια, γεγονός που αυξάνει δυνητικά τον κίνδυνο αγοράς ακινήτων για ξέπλυμα.
- 9) Υπάρχουν πάνω από 10.000 ανώνυμες εταιρίες με ανώνυμες μετοχές, η κατάργηση των οποίων εκκρεμούσε με βάση τον ν.4548/2018 έως τον Ιανουάριο του 2020.
- 10) Επικρατεί μια άγνοια για την λειτουργία ορισμένων επιχειρήσεων, επαγγελματιών και οργανώσεων (π.χ. ΜΚΟ, συστήματα μεταφοράς άτυπων κεφαλαίων) καθώς και για τους φορείς που θα πρέπει να τις εποπτεύουν.

Τέλος, από το σύνολο των 40 συστάσεων της FATF, η Ελλάδα «συμμορφώνεται απόλυτα» με 15 εξ αυτών, «συμμορφώνεται ευρέως» με τις 22 και «συμμορφώνεται μερικώς» με τις υπόλοιπες 3. Για αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τις 40 συστάσεις και την αξιολόγηση της Ελλάδας πάνω σε αυτές, παρατίθενται τα στοιχεία του Πίνακα 1 και Πίνακα 2 του παραρτήματος.

5.2 Έκθεση της MONEYVAL για την Κύπρο το 2019

Εμφανή πρόοδο φαίνεται να καταγράφει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ωστόσο, όπως διαπιστώνει η Επιτροπή, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές αδυναμίες στο κυπριακό σύστημα⁹³.

Από την έκθεση προκύπτει ότι η Κύπρος «συμμορφώνεται απόλυτα» με 16 από τις 40 συστάσεις της FATF, «συμμορφώνεται ευρέως» με 21 και «μερικώς» με τις υπόλοιπες 3. Αναφορικά με τους 11 δείκτες αποτελεσματικότητας των πολιτικών, συγκέντρωσε την δεύτερη υψηλότερη βαθμολογία (substantial) σε τρεις εξ αυτών, ενώ οι υπόλοιποι 8 δείκτες κατέδειξαν μέτρια (moderate) αποτελεσματικότητα. Αναλυτικότερα στοιχεία παρέχονται στον Πίνακα 3 του παραρτήματος.

Η έκθεση διευκρινίζει όμως πως οι Αρχές δεν έχουν αξιολογήσει συνολικά τους κινδύνους από το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα (CIP), το οποίο είναι εξαιρετικά ευάλωτο στο ξέπλυμα χρήματος.

Ξεκινώντας από τις θετικές ενδείξεις της έκθεσης, η Κύπρος κατανοεί τους κινδύνους από το ξέπλυμα χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σε μεγάλο βαθμό και έχει εφαρμόσει αποτελεσματικά αρκετά μέτρα για τον μετριασμό των εν λόγω κινδύνων. Παράλληλα, υπάρχει ένα

---

⁹³ Moneyval, "Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures – Cyprus", December 2019

καλό επίπεδο συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των εγχώριων αρμόδιων αρχών , τόσο σε πολιτικά θέματα όσο και σε λειτουργικό επίπεδο.

Χάρη στις αυστηρότερες πρακτικές της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, ο τραπεζικός τομέας έχει καταφέρει να περιορίσει σημαντικά του κινδύνους. Σημειώνεται επίσης ότι η Μονάδα Αντιμετώπισης Αδικημάτων Συγκάλυψης (FIU της Κύπρου) είναι σε θέση να υποστηρίξει τις λειτουργικές ανάγκες των αρμόδιων Αρχών μέσω δικών της αναλύσεων και πρακτικών. Επιπλέον, η χώρα έχει αναπτύξει μηχανισμούς για έγκαιρη και εποικοδομητική παροχή πληροφοριών σε άλλες χώρες , είτε αυτές ζητηθούν επίσημα είτε ανεπίσημα.

Από την άλλη μεριά, η έκθεση εντοπίζει αρκετά αδύνατα σημεία του συστήματος, μερικά από τα οποία είναι τα παρακάτω :

- 1) Οι αρμόδιες Αρχές δεν δίνουν τη σημασία που αρμόζει στον κίνδυνο ξεπλύματος παράνομων κεφαλαίων, τα οποία παράχθηκαν στο εξωτερικό. Αυτή είναι μάλιστα και η μεγαλύτερη πηγή κινδύνου.
- 2) Οι αρμόδιες Αρχές δεν είναι ιδιαίτερα ενεργητικές στο πάγωμα και στις κατασχέσεις κεφαλαίων από το εξωτερικό, εφόσον δεν τους ζητηθεί. Αντίθετα, εμφανίζονται αρκετά βοηθητικές στις υποθέσεις κατόπιν αιτημάτων άλλων χωρών.
- 3) Υπάρχουν αδυναμίες στην εφαρμογή αποτρεπτικών μέτρων από τα καταπιστεύματα και γενικότερα από τον τομέα των επιχειρήσεων. Αυτό φαίνεται από την ανεπάρκεια πληροφοριών σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους των εταιρειών που είναι εγγεγραμμένες στην Κύπρο, καθώς και του μικρού συνόλου αναφορών ύποπτων συναλλαγών που αναφέρουν σε σχέση με τις τράπεζες.
- 4) Ο κίνδυνος στο τομέα του real estate έχει αυξηθεί εκθετικά. Αυτό οφείλεται στην επιλογή της συγκεκριμένης επένδυσης για την απόκτηση της κυπριακής υπηκοότητας μέσω του Κυπριακού Προγράμματος Επενδύσεων. Οι Αρχές δεν έχουν μεριμνήσει για τον επαρκή μετριασμό του κινδύνου και την αποτελεσματική εποπτεία.

Σχετικά με αυτό, ο επικεφαλής του ερευνητικού συμβουλίου που διόρισε η κυπριακή κυβέρνηση για την διερεύνηση του επενδυτικού προγράμματος και πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου μέχρι το 2020, δήλωσε πως το 51% των επενδυτών που έλαβαν το διαβατήριο μέσω του προγράμματος θα έπρεπε να έχουν απορριφθεί, βάσει των κανόνων δέουσας επιμέλειας που έχει θεσπίσει η χώρα⁹⁴.

- 5) Οι Πάροχοι Διοικητικών Υπηρεσιών δεν παρουσιάζουν ομοιόμορφο επίπεδο κατανόησης των κινδύνων αναφορικά με την παράκαμψη των κυρώσεων για την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αρκετοί εξ αυτών δεν είναι πάντα σε θέση να εντοπίσουν τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) που προσπαθούν να αποκρύψουν την πραγματική τους ταυτότητα πίσω από περίπλοκες εταιρικές δομές, με σκοπό την αποφυγή των κυρώσεων που τους έχουν επιβληθεί.

---

⁹⁴ KYC360, "Inquiry tarnishes Cyprus's golden passports", 28/4/2021

5.3 Case studies

Περίπτωση 1⁹⁵

Ο δικηγόρος J.B δήλωσε ένοχος για τον ρόλο που διαδραμάτισε με απώτερο σκοπό το ξέπλυμα 19 εκατομμυρίων δολαρίων μέσω του ανοίγματος δύο δεσμευμένων λογαριασμών ειδικού σκοπού (escrow account⁹⁶) εκ μέρους του K.S, ο οποίος ως προσωπικός διαχειριστής επενδύσεων πολλών επωνύμων προσπάθησε να νομιμοποιήσει χρηματικά ποσά που είχε παρανόμως αποσπάσει από τους πελάτες του.

Ο J.B άνοιξε τους δύο λογαριασμούς εν αγνοία της δικηγορικής εταιρείας για την οποία εργαζόταν, στους οποίους οι πελάτες του K.S μετέφεραν τα προς διαχείριση κεφάλαια. Από εκεί, μέρος των χρημάτων μεταφερόταν στον ίδιο τον K.S, σε μέλη της οικογένειας του και σε οντότητες τις οποίες κατείχε.

Red flag indicators:

- 1) Μεταφορά των κεφαλαίων που κατατέθηκαν στα πλαίσια σύναψης μια επιχειρηματικής σχέσης από έναν εταιρικό λογαριασμό σε έναν ιδιωτικό.
- 2) Μεταφορά ποσών σε τρίτα μέρη χωρίς αποδεκτή αιτιολόγηση.

Περίπτωση 2⁹⁷

Συμβολαιογράφος ειδοποίησε την αρμόδια Αρχή της χώρας του για την περίπτωση μιας εταιρείας, της οποίας ο Γενικός Διευθυντής αποπειράθηκε να αγοράσει ακίνητη περιουσία στο Βέλγιο. Οι υποψίες ηγέρθησαν όταν ο ενδιαφερόμενος θέλησε να πληρώσει το ποσό αποκλειστικά με μετρητά. Όταν ο συμβολαιογράφος του το αρνήθηκε, ο ενδιαφερόμενος κατευθύνθηκε στην κοντινότερη τράπεζα και γύρισε πίσω με μια επιταγή που αντιστοιχούσε στο ποσό που μόλις είχε καταθέσει σε μετρητά. Όπως αποδείχθηκε, η εταιρεία αυτή υπόκειτο ήδη σε έρευνα για τυχόν εγκληματικές δραστηριότητες και ο Γενικός Διευθυντής είχε κινήσει τις υποψίες της Αρχής σχετικά με άλλες υποθέσεις για διακίνηση ναρκωτικών. Αμέσως μετά την αναφορά ξεκίνησε αστυνομική έρευνα κατά του ιδίου και της εταιρείας.

Red flag indicators:

- 1) Μεγάλο ποσό σε μετρητά, ασυνεπές με το δηλωμένο, νόμιμο εισόδημα.
- 2) Το πρόσωπο υπόκειται ήδη σε έρευνα των Αρχών.

---

⁹⁵ FATF, " Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", 2013- Case 58

⁹⁶ Βλέπε ορισμό <https://www.tpd.gr/desmeymenoi-logariasmoi-eidikou-skopou-escrow-account/>

⁹⁷ FATF, " Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", 2013- Case 66

Περίπτωση 3⁹⁸

Ο δικηγόρος G.R καταδικάστηκε από το σώμα των ενόρκων με την κατηγορία της συνομωσίας για την τέλεση πράξεων που συνιστούν ξέπλυμα μαύρου χτήματος. Βοήθησε τον πελάτη του, J.C, να επενδύσει τα έσοδα από εμπόριο ναρκωτικών συστήνοντας μια επιχείρηση στο όνομα της γυναίκας του εν λόγω πελάτη. Έπειτα ο G.R σύναψε για την εταιρεία ένα δάνειο από άλλη εταιρεία τρίτου πελάτη του και σχεδίασε ένα ψεύτικο συμβόλαιο ανάληψης κατασκευαστικού έργου, έτσι ώστε η αποπληρωμή του δανείου να φαίνεται ως πληρωμή του J.C στην τρίτη εταιρεία για την κατασκευή του έργου. Έδωσε παράλληλα οδηγίες στον δικαιούχο της τρίτης εταιρείας να δώσει στον J.C αποδείξεις από την εκτέλεση του έργου, για να προσδώσει νομιμότητα στις πληρωμές. Ο G.R σύνταξε επίσης μια υποσχετική επιστολή (αναγνώριση χρέους), η οποία υπογράφηκε από την σύζυγο του J.C αλλά δεν αποδόθηκε αντίτυπο στο άλλο μέρος, και καθοδήγησε τον δικαιούχο της τρίτης εταιρείας να καταθέσει το ποσό του δανείου με τρόπο που δεν θα ενεργοποιούνταν τα κριτήρια υποχρέωσης αναφοράς της συναλλαγής ως ύποπτης.

Red flag indicators:

- 1) Μεγάλο ποσό χρηματοδότησης από ιδιώτη
- 2) Η συναλλαγή είναι δομημένη έτσι ώστε να αποφευχθούν τα κριτήρια που θα την καθιστούσαν ύποπτη.

Περίπτωση 4⁹⁹

Το έτος 2008 ένα νομικό στέλεχος μιας δικηγορικής εταιρείας καταδικάστηκε σε πέντε χρόνια φυλάκισης, καθώς παρείχε υπηρεσίες σε τρεις διαφορετικές ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Το εν λόγω πρόσωπο διευκόλυνε την δημιουργία αιτήσεων μετανάστευσης χρησιμοποιώντας πλαστά ή παρανόμως αποκτηθέντα έγγραφα ταυτοποίησης και διασφάλισε την περιουσία εγκληματιών έναντι κατάσχεσης, συντάσσοντας και δίνοντας λανθασμένη ημερομηνία σε μια σε μια Πράξη Εμπιστοσύνης (Deed of Trust¹⁰⁰) εκ μέρους πελάτη που είχε καταδικαστεί σε 14 χρόνια φυλάκιση για διακίνηση ναρκωτικών. Τέλος, διευκόλυνε την χρηματοδότη εγκληματιών από εταιρείες παροχής ενυπόθηκων δανείων. Σε σύντομο χρονικό διάστημα συγκέντρωσε 1 εκατομμύριο στερλίνες από πέντε διαφορετικές εταιρείες, ποσό που στη συνέχεια μοιράστηκε σε πολλαπλά τρίτα μέρη.

Red flag indicators:

- 1) Χρήση πλαστών ή πλαστογράφηση εγγράφων ταυτοποίησης
- 2) Ο πελάτης είναι γνωστό ότι έχει καταδικαστεί για εγκληματικές ενέργειες.

---

⁹⁸ FATF, " Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", 2013- Case 60

⁹⁹ FATF, " Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", 2013- Case 88

¹⁰⁰ Βλέπε ορισμό <https://www.investopedia.com/terms/t/trustdeed.asp>

Περίπτωση 5¹⁰¹

Η Jyske είναι πιστωτικό ίδρυμα, θυγατρική της δανικής τράπεζας NS Jyske Bank. Είναι εγκατεστημένη στο Γιβραλτάρ και υπάγεται στην εποπτεία της Επιτροπής Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών, ενώ ενεργούσε στην Ισπανία υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Στις 30 Ιανουαρίου 2007, η ισπανική Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Servicio Ejecutivo), ενημέρωσε την Jyske ότι επρόκειτο να ελέγξει την οργανωτική δομή και τις διαδικασίες της σχετικά με τις δραστηριότητες που ασκεί στην Ισπανία υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, λόγω του ότι είχε παραλείψει αυτοβούλως να ορίσει εντεταλμένο πρόσωπο για να την εκπροσωπήσει ενώπιον της Αρχής. Παράλληλα της ζήτησε να προσκομίσει διάφορα έγγραφα και να παράσχει πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με την ταυτότητα των πελατών της.

Το αίτημα αυτό διατυπώθηκε κατόπιν εκθέσεως της ισπανικής ΜΧΠ, σύμφωνα με την οποία η Jyske δραστηριοποιούνταν μεταξύ άλλων στη χορήγηση ενυπόθηκων δανείων για την αγορά ακινήτων στην Ισπανία. Ανέφερε επίσης ότι «για την ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής στην Ισπανία, το πιστωτικό ίδρυμα διαθέτει διπλή στήριξη, τόσο εκ μέρους του υποκαταστήματος της μητρικής του εταιρίας στην Ισπανία, όσο και εκ μέρους δύο δικηγορικών γραφείων στη Marbella». Βάσει δημοσιοποιημένων πληροφοριών, ο ιδιοκτήτης του ενός γραφείου έχει κατηγορηθεί για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ενώ παράλληλα και οι δύο ιδιοκτήτες των δικηγορικών γραφείων εμφανίζονται σε πολλές συναλλαγές που επισημάνθηκαν στην ισπανική ΜΧΠ ως ύποπτες. Βάσει των στοιχείων αυτών, η ισπανική ΜΧΠ καταλήγει στο ότι ο σκοπός ήταν η «δημιουργία εταιρικών δομών που είχαν ως ουσιαστικό σκοπό την απόκρυψη της ταυτότητας του τελικού και πραγματικού ιδιοκτήτη των ακινήτων που αγοράζονταν στην Ισπανία, καθώς και [...] της προελεύσεως των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνταν για την αγορά αυτή».

Στις 23 Φεβρουαρίου 2007 η Jyske ενημέρωσε την ισπανική ΜΧΠ ότι είχε υποβάλει ερώτημα στην εποπτεύουσα αρχή της (Επιτροπής Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών), προκειμένου να διαπιστωθεί αν είχε δικαίωμα να παράσχει τα στοιχεία αυτά χωρίς να παραβεί τη νομοθεσία του Γιβραλτάρ για το τραπεζικό απόρρητο και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στις 14 Μαρτίου η επιτροπή αυτή κάλεσε την ισπανική ΜΧΠ σε αμοιβαία συνεργασία, η οποία με τη σειρά της της γνωστοποίησε ότι η Jyske υπείχε υποχρέωση παροχής πληροφοριών για τις δραστηριότητες που ασκεί επί ισπανικού εδάφους.

Στις 12 Ιουνίου, η Jyske διαβίβασε στην ισπανική ΜΧΠ μέρος των πληροφοριών που της είχαν ζητηθεί, αλλά αρνήθηκε να γνωστοποιήσει τα στοιχεία που αφορούσαν την ταυτότητα των πελατών της, επικαλούμενη τους κανόνες περί τραπεζικού απορρήτου που ισχύουν στο Γιβραλτάρ. Στα στοιχεία αυτά δεν περιλαμβάνονταν ούτε τα αντίγραφα των ύποπτων πράξεων που είχε πραγματοποιήσει η Jyske από την 1η Ιανουαρίου 2004 στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών εντός της Ισπανίας.

Κατά το πέρας της έρευνας που κίνησε η ισπανική ΜΧΠ, το Υπουργικό Συμβούλιο έκρινε ότι η Jyske διέπραξε σοβαρότατη παράβαση οριζόμενη ως ακολούθως: «άρνηση ή απροθυμία να παράσχει τις συγκεκριμένες πληροφορίες που είχε ζητήσει γραπτώς η Servicio Ejecutivo» και «παράβαση της υποχρέωσης να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις συγκεκριμένες περιπτώσεις που ορίστηκαν με κανονισμό». Συνεπώς, διατύπωσε κατά της Jyske δύο δημόσιες επιπλήξεις και επέβαλε δύο χρηματικές κυρώσεις συνολικού ύψους 1.700.000 ευρώ.

---

¹⁰¹ Απόφαση Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 25^{ης} Απριλίου 2013 (Υπόθεση C-212/11)

Η Jyske, αφού απορρίφθηκε η αίτηση θεραπείας που κατέθεσε κατά της αποφάσεως, άσκησε διοικητική προσφυγή ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου (Tribunal Supremo), υποστηρίζοντας ότι «δυνάμει της οδηγίας 2005/60, υπέχει υποχρέωση πληροφόρησης μόνον έναντι των αρχών του Γιβραλτάρ και ότι η ισπανική νομοθεσία, στο μέτρο που εκτείνει την εν λόγω υποχρέωση στα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ισπανία υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της οδηγίας αυτής.».

Με τη σειρά του, το Ανώτατο Δικαστήριο ανέστειλε την διαδικασία και υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: « **Μπορεί ένα κράτος μέλος, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 2005/60 [...], να απαιτήσει να διαβιβάζονται υποχρεωτικά και απευθείας στις δικές του αρχές που είναι επιφορτισμένες με την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες οι πληροφορίες τις οποίες οφείλουν να παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στο έδαφός του χωρίς να διαθέτουν σε αυτό μόνιμη εγκατάσταση, ή, αντιθέτως, η αίτηση παροχής πληροφοριών πρέπει να απευθύνεται στη ΜΧΠ του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένο το εκάστοτε υπόχρεο πιστωτικό ίδρυμα;**»

Επί αυτού, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο **αποφάνθηκε ως ακολούθως:**

«Το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, έχει την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σ' αυτό ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα να γνωστοποιούν τις πληροφορίες που ζητούνται στο πλαίσιο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησεως της τρομοκρατίας απευθείας στη ΜΧΠ του κράτους αυτού όταν τα ιδρύματα αυτά ασκούν τις δραστηριότητές τους επί του εθνικού εδάφους υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, υπό την προϋπόθεση ότι με τη ρύθμιση αυτή δεν διακυβεύεται η πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω οδηγίας καθώς και της αποφάσεως 2000/642/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 17ης Οκτωβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών.

Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σ' αυτό μια τέτοια ρύθμιση αν δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, αν είναι πρόσφορη προς διασφάλιση της επιτεύξεως του σκοπού τον οποίο επιδιώκει, αν δεν βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρου και αν εφαρμόζεται κατά τρόπο μη εισάγοντα διακρίσεις, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα:

- 1) μια τέτοια ρύθμιση είναι πρόσφορη προς επίτευξη του σκοπού της προλήψεως της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησεως της τρομοκρατίας αν επιτρέπει στο οικείο κράτος μέλος να εποπτεύει και να αναστέλλει πράγματι τις ύποπτες χρηματοοικονομικές συναλλαγές οι οποίες πραγματοποιούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν τις υπηρεσίες τους επί του εθνικού εδάφους και, εν ανάγκη, να διώκει και να τιμωρεί τους υπευθύνους·

- 2) Η υποχρέωση που επιβάλλει η ρύθμιση αυτή στα πιστωτικά ιδρύματα που ασκούν τις δραστηριότητές τους υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών μπορεί να αποτελεί μέτρο μη δυσανάλογο σε σχέση προς την επίτευξη του σκοπού αυτού, εφόσον, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν υφίστατο αποτελεσματικός μηχανισμός που να διασφαλίζει πλήρη και ολοκληρωμένη συνεργασία των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

Κεφάλαιο 6 – Προκλήσεις : Η γνώμη των ειδικών

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας θα ασχοληθούμε με τις προκλήσεις που εμφανίζονται σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου. Συγκεκριμένα, τέσσερις επαγγελματίες του χώρου δέχτηκαν να δώσουν μια απάντηση πάνω σε καίρια ερωτήματα που τους τέθηκαν, η οποία εκφράζει την προσωπική τους άποψη και εκτίμηση. Οι ερωτηθέντες (με αλφαβητική σειρά) είναι οι εξής:

Δαμάσκου Άννα

Η κα Δαμάσκου διατελεί Πρόεδρος της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος από το 2017 και είναι ενεργό μέλος της για περισσότερα από 15 χρόνια. Μεταξύ άλλων, έχει εργασθεί σε εθνικούς και ευρωπαϊκούς εποπτικούς φορείς του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού χώρου. Είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου και έχει εκπονήσει μεταδιδακτορική έρευνα στον τομέα του Ευρωπαϊκού Ποινικού Οικονομικού Δικαίου σε παγκοσμίου φήμης πανεπιστήμια, ενώ κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο από κορυφαίο πανεπιστήμιο του εξωτερικού με εξειδίκευση στο Ποινικό Τραπεζικό και Χρηματοοικονομικό Δίκαιο. Διδάσκει σε δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια, καθώς και για την απόκτηση πιστοποίησης “Certified Fraud Examiner” (CFE). Η ίδια είναι πιστοποιημένη ως CFE, ως Anti-Money Laundering Specialist (CAMS) και ως Data Protection Officer (CIPP/E, CIPM). Παράλληλα, έχει δημοσιεύσει εκτενώς περί χρηστής διακυβέρνησης, καταπολέμησης της διαφθοράς και εποπτείας του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού χώρου.

Παπανικολάου Γεώργιος

Ο κος Παπανικολάου αριθμεί περισσότερα από 20 χρόνια εμπειρίας στον κλάδο των Χρηματοοικονομικών. Έχει εργαστεί επί σειρά ετών σε διοικητικές θέσεις όπως Manager, Head of Brokerage, Compliance Officer, Anti-Money Laundering Officer, General Manager και Executive Director σε κυπριακές επενδυτικές εταιρείες. Είναι Managing Director σε εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, όπου παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες και εκπαιδευτικά σεμινάρια σε επενδυτικές εταιρείες, πάνω σε θέματα εσωτερικού ελέγχου, κανονιστικής συμμόρφωσης και AML. Παράλληλα έχει προσφέρει πλήθος σεμιναρίων τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό αναφορικά με το δίκαιο παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, με την κανονιστική συμμόρφωση και το AML. Μεταξύ άλλων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών τίτλων (MBA) από πανεπιστήμια του εξωτερικού, είναι κάτοχος ICA International Diploma in Anti Money Laundering, πιστοποίησης AML και πιστοποίησης CySEC Advanced για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου.

Ο ίδιος είναι επίσης μέλος και μέντορας των νέων φοιτητών του International Compliance Association, καθώς και μέλος του Κυπριακού Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών.

Πατσή Υπερμάχη

Η κα Πατσή έχει εργαστεί ως αναλύτρια στη Διεύθυνση Κανονιστικής Εποπτείας μεγάλης τράπεζας πάνω στο πληροφοριακό σύστημα εντοπισμού και αναφοράς ύποπτων δραστηριοτήτων για πάνω από μία δεκαετία, ενώ τα τελευταία χρόνια απασχολείται στην ίδια θέση στην θυγατρική χρηματιστηριακή εταιρεία του πιστωτικού ιδρύματος. Είναι κάτοχος πτυχίου λογιστικής και έχει παρακολουθήσει πλήθος σεμιναρίων.

Σκουλέλη Μαρία

Η κα Σκουλέλη είναι επικεφαλής του τμήματος AML μεγάλης χρηματιστηριακής εταιρείας, θυγατρική γνωστού πιστωτικού ιδρύματος. Παράλληλα διατελεί Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου και είναι Data Protection Officer της εταιρείας. Έχει εργαστεί επί σειρά ετών στον τραπεζικό τομέα και σε δικηγορικές εταιρείες, αποκτώντας εκτενή εμπειρία πάνω σε θέματα εμπορικού, χρηματοοικονομικού, τραπεζικού και αστικού δικαίου. Η ίδια είναι κάτοχος πτυχίου νομικής και μεταπτυχιακού τίτλου στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Εταιρικό και Τραπεζικό Δίκαιο. Έχει παρακολουθήσει πολυάριθμα σεμινάρια πάνω στο Χρηματοοικονομικό Δίκαιο και στην κανονιστική συμμόρφωση, μεταξύ των οποίων: "Compliance in the Financial System" και "Anti-Money Laundering and Counter Terrorist Financing" (ΕΚΠΑ).

Ερώτηση πρώτη

Ποια είναι σήμερα κατά τη γνώμη σας η μεγαλύτερη πρόκληση για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ;

Κα Δαμάσκου

Κατά την γνώμη μου, οι μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η ειλικρινής προσήλωση των υπόχρεων φορέων στις επιταγές του νόμου, ώστε να τον εφαρμόζουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά και όχι φορμαλιστικά, αλλά και η διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της λειτουργικής ικανότητας των εποπτικών αρχών που είναι υπεύθυνες για τον έλεγχο των υπόχρεων φορέων.

Κος Παπανικολάου

Στις μέρες μας παρατηρείται μια μετατόπιση της εκδήλωσης του φαινομένου από τομέες όπως το εμπόριο ναρκωτικών και την τρομοκρατία προς την φοροδιαφυγή. Η πραγματικά μεγάλη δυσκολία έγκειται στην αδυναμία των παρόχων υπηρεσιών και των ρυθμιστικών φορέων στην χάραξη μιας διαχωριστικής γραμμής ανάμεσα στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής και σε αυτό της φοροαποφυγής.

Επιπρόσθετα, έχουν εμφανιστεί νέες προκλήσεις όπως τα υψηλά λειτουργικά κόστη που επωμίζονται οι εταιρείες κατά την συμμόρφωση τους στο κανονιστικό πλαίσιο. Καλούνται να διαθέσουν περισσότερα κεφάλαια και ανθρώπινους πόρους για την επεξεργασία μεγάλου όγκου σύνθετων δεδομένων, ενώ οφείλουν να εγκαταλείψουν ξεπερασμένες πρακτικές που στερούνται δυνατότητας προσαρμογής στις μελλοντικές ανάγκες. Την ίδια στιγμή, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης στα υπάρχοντα πληροφοριακά συστήματα παρακολούθησης των συναλλαγών, δεδομένου του πλήθους των φαινομενικά «ύποπτων» συναλλαγών που παράγουν και του κόστους έρευνας το οποίο συνεπάγονται.

Είναι φυσικά αδύνατο να παραβλέψουμε και τον αυξανόμενο κίνδυνο που αντιμετωπίζουν τα υπόχρεα πρόσωπα αναφορικά με τα νέα συστήματα ηλεκτρονικών συναλλαγών, τα ψηφιακά νομίσματα και γενικότερα την ψηφιοποίηση διαφόρων υπηρεσιών.

Κα Πατσή

Η μεγαλύτερη πρόκληση για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ για τα Πιστωτικά Ιδρύματα και τις Εποπτικές τους Αρχές είναι η πρόληψη του φαινομένου. Να βρεθούν δηλαδή ένα βήμα μπροστά από τους παραβάτες. Μέχρι σήμερα τα μέτρα λαμβάνονται πάνω σε πρακτικές ξεπλύματος που έχουν ήδη ξεπεραστεί και αντικατασταθεί.

Κα Σκουλέλη

Η τεχνολογική πρόοδος ολοένα και διεισδύει στη ζωή μας. Όλες οι εταιρείες περνούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Η εξ αποστάσεως έναρξη επιχειρηματικής σχέσης δημιουργεί εφιαλτήριο σε εγκληματίες για τη χρήση ψευδών στοιχείων ταυτότητας, κυβερνοεπιθέσεις κ.ο.κ. Οι επιχειρήσεις/υπόχρεα έχουν να αντιμετωπίσουν αυτή την απειλή και να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την έγκυρη ταυτοποίηση των αντισυμβαλλομένων τους, καθώς και την διασφάλιση των συστημάτων τους έναντι τυχόν επιθέσεων. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να παραβλέπονται τα νέα προϊόντα που γεννά η ψηφιακή εποχή (π.χ. κρυπτονομίσματα), τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν πλασματικές αποδόσεις και να κάνουν δύσκολη την προστασία των επενδυτών και εν γένει των ιδιωτών.

Ερώτηση δεύτερη

Κατά πόσο πιστεύετε ότι η αυστηριοποίηση του νομοθετικού πλαισίου περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί εμπόδιο στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Κα Δαμάσκου

Δεν θεωρώ ότι αποτελεί εμπόδιο, αφενός μεν, διότι σκοπός του GDPR, δεν είναι η παρακώλυση της επιχειρηματικότητας αλλά αντίθετα η διευκόλυνσή της εντός της Ενιαίας Αγοράς της ΕΕ, αφετέρου δε, διότι ο GDPR περιέχει ειδικές ρυθμίσεις, προκειμένου να αντιμετωπίσει περιπτώσεις πρόληψης και καταστολής του εγκλήματος, όπως το ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Κος Παπανικολάου

Η αυστηριοποίηση του νομοθετικού πλαισίου περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν αποτελεί εμπόδιο στην αντιμετώπιση της καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ. Η νομοθεσία για την Παρεμπόδιση και Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς κανένα περιορισμό με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή επιπρόσθετων εσωτερικών διαδικασιών με βάση τον ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΕ) 2016/679 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

Οι πιο πάνω διαδικασίες με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, είναι σίγουρα κάποιο επιπρόσθετο κόστος για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ, αλλά θα πρέπει να εφαρμοστούν από όλες τις εταιρείες που μαζεύουν και επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα ανεξάρτητα αν ο λόγος είναι για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ ή για την εφαρμογή κάποιας άλλης νομοθεσίας ή για κάποιο άλλο δικαιολογημένο λόγο.

Κα Πατσή

Τα Πιστωτικά Ιδρύματα συλλέγουν μόνο μη ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και πάντοτε στη λογική του «Γνώριζε τον Πελάτη σου (KYC)». Δεν θα συμφωνήσω, επομένως, ότι η αυστηροποίηση του νομοθετικού πλαισίου περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί εμπόδιο στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ωστόσο, δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τυχόν αιτήματα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (για παροχή «προσωπικών» πληροφοριών), με το ενδεχόμενο βέβαια να διακοπεί η μεταξύ τους συνεργασία (η περίπτωση συνέχισης συνεργασίας με έναν τέτοιο πελάτη ενδέχεται να επιφέρει ποινή για το Πιστωτικό Ίδρυμα από την Εποπτική του Αρχή).

Κα Σκουλέλη

Οι κανονιστικές διατάξεις οφείλουν να αλληλοσυμπληρώνονται και να μην δημιουργούν αλληλοσυγκρουόμενες περιπτώσεις. Άλλωστε σε περίπτωση προάσπισης του δημοσίου συμφέροντος, η προστασία του μεμονωμένου ατόμου μπορεί να καμφθεί. Στο επίπεδο της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εμπόδιο για την εφαρμογή των κανόνων AML κυρίως η υποχρέωση διαγραφής, μετά από ορισμένα χρονικά διάστημα, των στοιχείων συναλλαγής από τα υπόχρεα πρόσωπα, επί σχέσεων που έχουν λήξει. Δεδομένου ότι οι οικονομικές Αρχές των κρατών συνηθέστατα καθυστερούν στην έναρξη των οικονομικών ελέγχων τους έναντι φυσικών προσώπων, είναι πιθανόν να καταστραφούν οικονομικά στοιχεία που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν το έργο των Αρχών.

Ερώτηση τρίτη

Θα μπορούσατε να προβλέψετε μερικές μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα του ΞΧ/ΧΤ, που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων;

Κα Διαμάσκου

Μελλοντικά αναμένουμε σίγουρα νέες εξελίξεις που θα αντιμετωπίσουν τις σημερινές αδυναμίες του συστήματος, όπως i) η ενίσχυση της κεντρικής διαχείρισης και επεξεργασίας βάσεων δεδομένων που αφορούν το AML (για παράδειγμα αυτού του δημόσιου μητρώου τελικών δικαιούχων), ii) η απόδοση ποινικών ευθυνών σε φυσικά πρόσωπα των υπόχρεων φορέων με αρμοδιότητα την πρόληψη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, σε περίπτωση παράβασης των εκ του νόμου υποχρεώσεών τους, iii) η βελτίωση της διασυνοριακής συνεργασίας των διωκτικών αρχών των κρατών μελών της ΕΕ και iv) η περαιτέρω αξιοποίηση της τεχνολογίας για την πρόληψη και καταστολή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Κος Παπανικολάου

Το σημαντικότερο «όπλο» των υπόχρεων προσώπων στην μάχη ενάντια στο οικονομικό έγκλημα είναι ως επί το πλείστον τα δεδομένα. Επομένως οι επενδύσεις που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση τους θα είναι απαραίτητες. Επενδύσεις, που όχι μόνο θα υιοθετούν καινοτόμες τεχνολογίες για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων ελαττωμάτων στον τομέα του AML , αλλά θα συνενώνουν και θα εμπλουτίζουν πολλαπλές εισροές ανομοιογενών δεδομένων. Σημαντικό ρόλο σε αυτό θα έχει η εφαρμογή της Μηχανικής Μάθησης και της Τεχνητής Νοημοσύνης που θα εμπεριέχονται στα πληροφοριακά συστήματα, γεγονός που θα διευκολύνει τον εντοπισμό «κρυφών» μοτίβων στην παράνομη δραστηριότητα. Σε αυτό το σημείο βέβαια να τονίσουμε πως η κριτική ικανότητα και η διαίσθηση των ειδικά εκπαιδευμένων υπαλλήλων είναι – και θα παραμείνει – ένα απολύτως απαραίτητο στοιχείο.

Επιπλέον, πρόκειται να ασκηθούν αναμφίβολα ισχυρότερες πιέσεις σε πολλές χώρες για την υπογραφή διεθνών Συμβάσεων Ανταλλαγής Φορολογικών Πληροφοριών, προκειμένου να ενταχθούν στην «λευκή λίστα» του ΟΟΣΑ.

Τέλος, οι πάροχοι χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θα χρειαστεί να επιδείξουν μεγαλύτερη ευαισθησία στο θέμα του φορολογικού σχεδιασμού, διασφαλίζοντας ότι τα σχέδια είναι ευρέως κατανοητά και συμβουλευούνται καταλλήλως.

Κα Πατσή

Σε εθνικό επίπεδο, θεωρώ πως η διασύνδεση των μηχανογραφικών συστημάτων μεταξύ Πιστωτικών Ιδρυμάτων, ΑΑΔΕ, και Ελεγκτικών Αρχών είναι οπωσδήποτε κάτι αναμενόμενο. Σε διεθνές επίπεδο τώρα, θα υπάρξει κάποια μορφή συνεργασίας μεταξύ των Πιστωτικών Ιδρυμάτων μέσω ανταλλαγής πληροφοριών από Διατραπεζικά Πληροφοριακά Συστήματα (π.χ. SWIFT). Παράλληλα, πιστεύω ότι με την πάροδο του χρόνου θα αλλάξει η πολιτική των «μη συνεργάσιμων» κρατών (π.χ. φορολογικοί παράδεισοι) με σκοπό την περαιτέρω διάχυση της πληροφορίας.

Κα Σκουλέλη

Η «καινοτομία» η οποία θεσπίστηκε με την 4η ευρωπαϊκή Οδηγία για το ΞΧ/ΧΤ περί υποχρέωσης των κρατών μελών θέσπισης Κεντρικού Μητρώου Πραγματικών Δικαιούχων, θα προωθούσε πολύ καλύτερα τις αρχές της καταπολέμησης ΞΧ/ΧΤ εάν υποχρέωνε κάθε υπήκοο κράτους μέλους της

Ευρωπαϊκής Ένωσης να δηλώνει στο Μητρώο της χώρας του, κάθε συμμετοχή του σε εταιρεία, ανεξαρτήτως του κράτους που αυτή βρίσκεται εγκατεστημένη. Με τον τρόπο αυτό το κάθε Μητρώο θα μπορούσε να κατέχει στοιχεία για τις ιδιοκτησίες των υπηκόων του και σε χώρες-φορολογικούς παραδείσους/εξωχώριους προορισμούς, για τις οποίες ορισμένες φορές είναι πολύ δύσκολο να αντλήσει κάποιος στοιχεία, με συνέπεια να υποβοηθείται η φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος. Ευελπιστώ ότι στο μέλλον κάτι τέτοιο θα θεσμοθετηθεί.

Ερώτηση τέταρτη

Οι νέες τεχνολογίες και η εισχώρηση τους σε τομείς της οικονομίας παρέχουν αναμφίβολα περισσότερες ευκαιρίες νομιμοποίησης παράνομων κεφαλαίων. Πιστεύετε ότι η επιρροή της τεχνολογίας στο φαινόμενο του ξέπλυματος έχει απαραίτητα αρνητικό πρόσημο; Κατά τη γνώμη σας, πόσο σημαντικές είναι -ή θα γίνουν- οι τεχνικές γνώσεις των στελεχών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα;

Κα Δαμάσκου

Βλ. ανωτέρω (ερώτηση 3). Επιπροσθέτως, σημειώνεται ότι, γενικά, ενώ η εξέλιξη της τεχνολογίας καλπάζει, η μεταρρύθμιση των δομών διακυβέρνησης (corporate governance) δεν ακολουθεί τον ίδιο ταχύ ρυθμό, με αποτέλεσμα, εν προκειμένω, να μην προλαμβάνεται και να μην καταστέλλεται εγκαίρως και αποτελεσματικά το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Κα Πατσή

Οι νέες τεχνολογίες οδηγούν πολλές φορές σε απρόσωπη σχέση του πελάτη με το Πιστωτικό Ίδρυμα δυσχεραίνοντας τη δυνατότητα του KYC. Η τεχνολογία ωστόσο μπορεί να σταθεί αρωγός στην καταπολέμηση του ΞΧ/ΧΤ καθώς αναπτύσσονται πλέον «έξυπνα» μηχανογραφικά συστήματα που είναι ικανά να εντοπίζουν τις «ύποπτες» συναλλαγές.

Επιβάλλεται, επομένως, η θεωρητική γνώση να συνδυαστεί από τα στελέχη του AML/CFT με τεχνικές γνώσεις, προκειμένου να τροφοδοτούνται τα συστήματα αυτά με νέα δεδομένα.

Η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας και η πρόοδος της τεχνολογίας σε συνδυασμό με τα νέα κανάλια συναλλαγών, τα καινούρια προϊόντα που προωθούν τα Πιστωτικά Ιδρύματα καθώς και με το γεγονός ότι οι παραβάτες είναι (όπως αναφέρθηκε) πάντα ένα βήμα μπροστά, καθιστούν αναγκαία τη συνεχή λήψη νέων γνώσεων καθώς και την επαναπροσέγγιση των δεδομένων του παρελθόντος.

Κα Σκουλέλη

Προσωπικά θεωρώ ότι η επιρροή της τεχνολογίας πάντα θα πρέπει να έχει θετικό πρόσημο. Αποτελεί όμως πρόκληση για τα υπόχρεα πρόσωπα, ώστε να δημιουργήσουν ένα πλέγμα ασφαλείας και πρόληψης εγκληματικών δραστηριοτήτων. Αυτό φυσικά και είναι κοστοβόρο και απαιτεί εξειδικευμένη γνώση και εκπαίδευση εκ μέρους των εμπλεκόμενων. Ως εκ τούτου, είναι πολύ δύσκολο μικρομεσαίες επιχειρήσεις/υπόχρεα πρόσωπα να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις

υποχρεώσεις τους. Το παράδειγμα της πανδημίας που βιώνουμε κατέδειξε την ανάγκη ετοιμότητας των μηχανισμών (κρατικών και ιδιωτικών), ούτως ώστε η εξ αποστάσεως παροχή υπηρεσιών να είναι εφικτή και διαθέσιμη. Η έναρξη λειτουργίας των ψηφιακών πυλών e-gov και e-KYC επέφεραν επιτάχυνση των διαδικασιών και συνέβαλαν στην μείωση της γραφειοκρατίας και ταλαιπωρίας των πολιτών.

Συμπέρασμα

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα υπήρξε ανέκαθεν ένα βασικό -αν όχι το βασικότερο- κανάλι ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Η εύκολη κίνηση των κεφαλαίων, το τραπεζικό απόρρητο, η ελλιπής πολλές φορές διαφάνεια και η ευνοϊκή προς το ξέπλυμα φύση πολλών επενδυτικών προϊόντων είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά που καθιστούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα τόσο ελκυστικό για την συγκέντρωση παράνομων κεφαλαίων. Για το λόγο αυτό, τα υπόχρεα πρόσωπα που ορίζει ο νόμος είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν μια σειρά πολιτικών ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος, όπως πολιτικές που αποσκοπούν στην συλλογή των απαραίτητων στοιχείων των πελατών τους, ώστε ο κάθε πελάτης (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) να αντιμετωπίζεται ανάλογα με τον κίνδυνο ξεπλύματος που παρουσιάζει, βάσει μιας δυναμικής διαδικασίας ελέγχου.

Το φαινόμενο του ξεπλύματος άρχισε να ρυθμίζεται νομοθετικά για πρώτη φορά σε κοινοτικό επίπεδο πριν από 30 χρόνια, με την Οδηγία 91/308/ΕΟΚ. Από τότε έχουν εκδοθεί συνολικά έξι Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η βάση του ισχύοντος εθνικού θεσμικού πλαισίου είναι ο νόμος 4557/30.07.2018, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 4734/08.10.2020, ο οποίος ενσωματώνει τις διατάξεις της 4^{ης} και της 5^{ης} Οδηγίας (2015/849 και 2018/843). Κατά τη διάρκεια αυτών των 30 ετών οι Οδηγίες έφεραν κάποιες καθοριστικές αλλαγές για τη διαμόρφωση του σημερινού νομοθετικού πλαισίου, πολλές εκ των οποίων προέρχονται από τις αναθεωρήσεις των συστάσεων της FATF. Μερικές από αυτές είναι η υποχρέωση σύστασης ειδικής Αρχής σε κάθε κράτος μέλος (2AMLD), τα μέτρα δέουσας επιμέλειας (3AMLD), η ποσοτικοποίηση του ύψους των κυρώσεων (4AMLD), η υποχρέωση καταγραφής των πραγματικών δικαιούχων των νομικών οντοτήτων (4AMLD), η δημοσιοποίηση των μητρώων πραγματικών δικαιούχων των εταιρειών (5AMLD) καθώς και η δημιουργία ενός λειτουργικότερου καταλόγου για τον προσδιορισμό των Πολιτικώς Εκτεθειμένων Προσώπων (5AMLD).

Όσον αφορά την Ελλάδα, φαίνεται πως βρίσκεται σήμερα σε ένα αρκετά ικανοποιητικό στάδιο παρά τα χαρακτηριστικά, χρόνια προβλήματα της οικονομίας, όπως η φοροδιαφυγή και η λαθραία διακίνηση αγαθών. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας κρίνεται ικανοποιητικά «θωρακισμένος» ενάντια στη χρησιμοποίηση του για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Οι μεγαλύτερες αδυναμίες του συστήματος είναι οι αδικαιολόγητα μεγάλες καθυστερήσεις στις δικαστικές διαδικασίες, οι ανεπαρκείς μηχανισμοί ελέγχου κατά την είσοδο προσώπων στην χώρα και η αδιαφάνεια των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Για την Κύπρο η αξιολογική έκθεση συμπεραίνει εμφανή πρόοδο τα τελευταία χρόνια, όμως εξακολουθεί να διατηρεί σημαντικές αδυναμίες στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου. Ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων, το οποίο έχει επανειλημμένως κατηγορηθεί ως προϊόν εκμετάλλευσης διεθνών εγκληματιών και κατόχων βρώμικου χρήματος.

Τέλος, σύμφωνα με τους έμπειρους επαγγελματίες που απάντησαν για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, μερικές από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι η σύγχυση του φαινομένου με αυτό της φοροαποφυγής, η αδυναμία ανάπτυξης πολιτικών προληπτικής αντιμετώπισης, η ειλικρινής προσήλωση των υπόχρεων φορέων στις επιταγές του νόμου και όχι η φορμαλιστική εφαρμογή αυτού, καθώς και οι προκλήσεις που γεννά η νέα ψηφιακή εποχή (η εξ αποστάσεως έναρξη επιχειρηματικής σχέσης, οι κυβερνοεπιθέσεις, τα κρυπτονομίσματα κλπ.).

Βιβλιογραφία

Νομοθεσία

- 1) Νόμος υπ' αριθμ. 4734/2020
- 2) Νόμος υπ' αριθμ. 4557/2018
- 3) Νόμος υπ' αριθμ. 2859/2000
- 4) Νόμος υπ' αριθμ. 2331/1995
- 5) Νόμος υπ' αριθμ. 1990/1991
- 6) Νόμος υπ' αριθμ. 3091/2002
- 7) Νόμος υπ' αριθμ. 3190/1955
- 8) Οδηγία 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- 9) Οδηγία 2017/541 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- 10) Απόφαση 2014/835/ΕΕ του Συμβουλίου
- 11) Απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (2/2003)
- 12) Απόφαση 1094/2021 Υπουργού και Υφυπουργού Οικονομικών
- 13) Τράπεζα της Ελλάδος, Συνεδρίαση 231/13.10.2006, Συμπλήρωση της ΠΔ/ΤΕ 2577/2006
- 14) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Μαρτίου 2019 σχετικά με το οικονομικό έγκλημα, τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή (2018/2121(INI))
- 15) Απόφαση Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 25ης Απριλίου 2013 (Υπόθεση C-212/11)
- 16) Money Laundering Control Act of 1986

Βιβλία

- 17) Σπυρίδων Σπύρου, «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», Εκδόσεις Μπένου, Γ' έκδοση 2013
- 18) Πλιάκος Αστέριος, «Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο», 2011
- 19) Δουβής Παναγιώτης, «Offshore Δραστηριότητες», 2008
- 20) Γεράσιμος Σαπουντζόγλου / Χαράλαμπος Πεντότης, «Τραπεζική Οικονομική», Εκδόσεις Μπένου, 2017
- 21) Rose Chapman, "Anti-Money Laundering - A Practical Guide to Reducing Organizational Risk", 2018
- 22) Nigel Morris-Cotterill, "Money Laundering", 2001
- 23) Nicholas Shaxson, "Treasure Islands: Uncovering the Damage of Offshore Banking and Tax Havens", 2011
- 24) Kaviëff, Paul B. "The Violent Years: Prohibition and the Detroit Mobs", 2001
- 25) Carl Sifakis, "The Mafia Encyclopedia", 2005
- 26) Behr Edward, "Prohibition: Thirteen Years That Changed America.", 1996

Εκθέσεις

- 27) Υπουργείο Οικονομικών, «Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας», 2018
- 28) Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς, «Αποτελεσματικότερη προστασία και υποστήριξη των whistleblowers στην Ελλάδα», 2013
- 29) United Nations Office on Drugs and Crime, "Risk of Money Laundering through Financial Instruments ,2nd Edition", 2013
- 30) Moneyval, "Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures – Cyprus", December 2019
- 31) Global Financial Integrity, "Illicit Financial Flows to and from 148 Developing Countries: 2006-2015", Jan 2019

- 32) FATF, "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", 2013
- 33) FATF, "Professional Money Laundering" July 2018
- 34) FATF, "Greece-Mutual Evaluation Report", September 2019
- 35) FATF, "Greece- MER Executive Summary", 2019
- 36) FATF, "Follow-up Report to the Mutual Evaluation Report of Greece", October 2011
- 37) FATF Report, "Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector", October 2009
- 38) FATF Guidance, "Correspondent Banking Services", October 2016
- 39) European Commission, "Special Eurobarometer 470- Corruption", 2017
- 40) European Commission, Taxation and Customs Union, "What is a triangular transaction?"
- 41) European Commission, "Estimating the Economic Benefits of Whistleblower Protection in Public Procurement", 2017
- 42) Council of the European Union, "Council conclusions on the revised EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes", 26/2/2021

Άρθρα

- 43) Παυλόπουλος, Π., (1987). "Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Μια πρώτη ποσοτική οριοθέτηση", IOBE, Αθήνα.
- 44) Υπερηφάνου Ευσταθία, «Ο ΦΠΑ στις τριγωνικές συναλλαγές», 2019
- 45) Η Καθημερινή, «Φορολογικοί παράδεισοι, offshore και η ελληνική πρακτική», 4/12/2007
- 46) The New York Times, "The 9/11 decade-The Price of Lost Chances", 8/9/2011
- 47) The New York Times, "An Explanation: How Money That Financed Watergate Was Raised and Distributed", 1974
- 48) George Papanicolaou, "Stages of money laundering", 12/01/2015
- 49) Calvin Reis Roy, "An Analysis of the Law and Practice of Securitization", 2003
- 50) Jan Fichtner and Benjamin D. Hennig, "Offshore Financial Centers", December 2013
- 51) Dr. Rodolfo Uribe, "Changing Paradigms on Money Laundering", 2003

Πηγές Διαδικτύου

- 52) Ιστοσελίδα Τράπεζα της Ελλάδος, «Πρόληψη ξεπλύματος χρήματος»
- 53) Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος, «Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή», Τεύχος 13-14 Ιούλιος-Αύγουστος
- 54) Η Σημερινή, «Εικονικά νομίσματα: Ωφελήματα και κίνδυνοι», 20/10/2019
- 55) Δικαιοσύνη, «Αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος: Η 6η Οδηγία της ΕΕ – Τί αλλάζει;», 27/8/2020
- 56) LawSpot, «Δημοσιεύθηκε ο Νόμος 4557/2018 για το ξέπλυμα χρήματος», 31/7/2018
- 57) LawTeacher, "The Early History of Money Laundering", 02/08/2019
- 58) ACAMS, AML Glossary of Terms
- 59) Britannica, Prohibition - United States history [1920–1933]
- 60) Britannica, Meyer Lansky
- 61) Cornell Law Scholl, Legal Information Institute, "Money laundering"
- 62) Comply Advantage, "What It Means To Know Your Customer"
- 63) Comply Advantage, "Vehicles for Money Laundering?"
- 64) Comply Advantage, "The 6th Anti Money Laundering Directive (6AMLD): What You Need to Know"
- 65) Comply advantage, "Shell Companies and Money Laundering"
- 66) Comply Advantage, "Money Laundering Using Prepaid Cards"
- 67) Comply Advantage, "Crypto-Assets, Wallets, Exchanges and 6AMLD"
- 68) Comply Advantage, "A Brief History of the AMLDs: Part One"
- 69) Comply Advantage, "6AMLD: 22 Predicate Offenses for Money Laundering"
- 70) Comply Advantage, "A Brief History of the AMLDs: Part Two"

- 71) Capital.gr, «Έρχεται αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος», 30/11/2019
- 72) Cambridge Dictionary, “Tax Haven”
- 73) Cambridge Dictionary, “Shell Company”
- 74) Cambridge Dictionary, “Offshore Company”
- 75) Mirror UK, “Paris attacks carried out on a 'shoestring' budget of just £21k using prepaid credit cards”, 2015
- 76) Investopedia, “Why Do a Reverse Merger Instead of an IPO? “
- 77) Investopedia, “Shell corporation”
- 78) Investopedia, “Reverse Mergers: Advantages and Disadvantages”
- 79) Investopedia, “Know Your Client (KYC)”
- 80) Investopedia, “Initial Public Offering (IPO)”
- 81) Investopedia, “Bearer Share”
- 82) KYC-Chain, The History of Money Laundering, 25/04/2019
- 83) KYC-Chain, “6AMLD – The Next Big Thing in AML Regulation”, 21/2/2020
- 84) KYC360, “Money Laundering with Derivatives”, 24/9/2015
- 85) KYC360, “Inquiry tarnishes Cyprus’s golden passports”, 28/4/2021
- 86) SEC, Office of Investor Education and Advocacy, “Investor Bulletin: Reverse Mergers”
- 87) Statista, “Number of terrorist attacks in the European Union (EU) from 2010-2019, by affiliation”, 7/10/2020
- 88) United Nations, Office on Drugs and Crime, “Money Laundering, Proceeds of Crime and the Financing of Terrorism”

Παράρτημα

Πίνακας 1

Effectiveness & Technical Compliance Ratings
Effectiveness Ratings¹

IO.1 - Risk, policy and coordination	IO.2 - International cooperation	IO.3 - Supervision	IO.4 - Preventive measures	IO.5 - Legal persons and arrangements	IO.6 - Financial intelligence
Substantial	Substantial	Moderate	Moderate	Moderate	Substantial
IO.7 - ML investigation & prosecution	IO.8 - Confiscation	IO.9 - TF investigation & prosecution	IO.10 - TF preventive measures & financial sanctions	IO.11 - PF financial sanctions	
Moderate	Moderate	Substantial	Moderate	Substantial	

Η διαβάθμιση των δεικτών ορίζεται ως High>Substantial>Moderate>Low

Πίνακας 2

Technical Compliance Ratings²

R.1 - assessing risk & applying risk-based approach	R.2 - national cooperation and coordination	R.3 - money laundering offence	R.4 - confiscation & provisional measures	R.5 - terrorist financing offence	R.6 - targeted financial sanctions - terrorism & terrorist financing
LC	LC	C	LC	LC	LC
R.7 - targeted financial sanctions - proliferation	R.8 - non-profit organisations	R.9 - financial institution secrecy laws	R.10 - Customer due diligence	R.11 - Record keeping	R.12 - Politically exposed persons
LC	PC	C	C	C	C
R.13 - Correspondent banking	R.14 - Money or value transfer services	R.15 - New technologies	R.16 - Wire transfers	R.17 - Reliance on third parties	R.18 - Internal controls and foreign branches and subsidiaries
PC	C	LC	LC	LC	C
R.19 - Higher-risk countries	R.20 - Reporting of suspicious transactions	R.21 - Tipping-off and confidentiality	R.22 - DNFBBPs: Customer due diligence	R.23 - DNFBBPs: Other measures	R.24 - Transparency & BO of legal persons
LC	C	C	LC	LC	LC
R.25 - Transparency & BO of legal arrangements	R.26 - Regulation and supervision of financial institutions	R.27 - Powers of supervision	R.28 - Regulation and supervision of DNFBBPs	R.29 - Financial intelligence units	R.30 - Responsibilities of law enforcement and investigative authorities
LC	LC	C	LC	C	C
R.31 - Powers of law enforcement and investigative authorities	R.32 - Cash couriers	R.33 - Statistics	R.34 - Guidance and feedback	R.35 - Sanctions	R.36 - International instruments
C	PC	LC	LC	LC	LC
R.37 - Mutual legal assistance	R.38 - Mutual legal assistance: freezing and confiscation	R.39 - Extradition	R.40 - Other forms of international cooperation		
LC	C	C	LC		

Η διαβάθμιση των δεικτών ορίζεται ως Compliant>Largely Compliant>Partially Compliant>Non-Compliant

Πίνακας 3

Effectiveness & Technical Compliance Ratings

Effectiveness Ratings²

IO.1	IO.2	IO.3	IO.4	IO.5	IO.6	IO.7	IO.8	IO.9	IO.10	IO.11
Substantial	Substantial	Moderate	Moderate	Moderate	Moderate	Moderate	Moderate	Substantial	Moderate	Moderate

Technical Compliance Ratings³

R.1	R.2	R.3	R.4	R.5	R.6	R.7	R.8	R.9	R.10
LC	LC	C	C	LC	LC	LC	PC	C	LC
R.11	R.12	R.13	R.14	R.15	R.16	R.17	R.18	R.19	R.20
C	LC	PC	C	LC	LC	C	LC	LC	C
R.21	R.22	R.23	R.24	R.25	R.26	R.27	R.28	R.29	R.30
C	LC	LC	LC	LC	LC	C	LC	C	LC
R.31	R.32	R.33	R.34	R.35	R.36	R.37	R.38	R.39	R.40
PC	LC	C	LC	C	C	LC	C	C	C

Πίνακας 4

Τελική Τρωτότητα Προϊόντων Υπηρεσιών			Εγγενής τρωτότητα Προϊόντων Υπηρεσιών		
Κλίμακα Αξιολόγησης	Πολύ «Χαμηλή»	«Χαμηλή»	Μέση	Μέση Υψηλή	Υψηλή

